

Letnik IV
2/2006

Prispevki
k didaktiki
zgodovine

*Prispevki
k didaktiki zgodovine*

**Vsi prispevki so avtorska dela in niso
lektorirani.**

*Letnik 4, številka 2
2006*

Oddelek za zgodovino

Kazalo

Predgovor	4
MAJA ŠUŠTARŠIČ: METODA RAZLAGE PRI POUKU ZGODOVINE V SREDNJIH ŠOLAH NA TEMO TURŠKA DRŽAVA	5
MATJAŽ KRIŽNAR: GRŠKE MESTNE DRŽAVICE - ATENE IN ŠPARTA: METODA RAZLAGE V OŠ	9
MONIKA IVANČIČ: POUK ZGODOVINE: METODA RAZLAGE IN RAZGOVORA NA TEMO SLOVENSKEGA NARODA IN SIMBOL	13
MARIJA POKMAJEVIČ: METODA RAZGOVORA PRI OBRAVNAVI POJMA REVOLUCIJA V SREDNJI ŠOLI	16
DOMINIKA MENCIN: POUČEVANJE POLITIKE MED DRUGO SVETOVNO VOJNO V SREDNJI ŠOLI Z METODO IGRANJA VLOG	20
BRIGITA PRAZNIK: JURČIČEV JURIJ KOZJAK PRI POUKU ZGODOVINE V SREDNJI ŠOLI	24
ANJA SOVIČ: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM IN PREDMETI V OSNOVNI ŠOLI NA PRIMERU VIKINGOV	28
PETRA MERLJAK: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO GRŠKI BOGOVI, EPI IN MITI	32
KRISTINA LAZAR: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM NA TEMO UMETNOSTI IN KULTURI SREDNJEGA VEKA V SREDNJI ŠOLI	36
MIRKA MILOVANČEV: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM NA TEMO NASTANEK ZDA V SREDNJI ŠOLI	42
KATJUŠA ARČON: METODA DELA S PISNIMI VIRI PRI TEMI SLOVENCIM V LETU 1848 - ZA SREDNJO ŠOLO	49
TJAŠA ŠESTAN: METODA DELA S PISNIM GRADIVOM ZA TEMO MARIJE TEREZIJE V OSNOVNI ŠOLI	53
MAJA ŽIBERT: METODA GRAFIČNIH IZDELKOV PRI POUKU ZGODOVINE NA TEMO PRAZGODOVINA V OSNOVNI ŠOLI	56
ALEŠ ŽLEBNIK: METODA UPORABE INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI ZA TEMO SOŠKA FRONTA	59

ANA CERGOLO: METODA DELA S POWERPOINTOM PRI POUKU ZGODOVINE V SREDNJI ŠOLI NA TEMO SLOVENSKA OSAMOSVOJITEV	65
BLAŽ DOMINIK: UČNA URA NAPAD NA PEARL HARBOR UPORABO POWERPOINTA V OSNOVNI ŠOLI	69
PETRA DRAGAN: UPORABA FILMA NEBEŠKO KRALJESTVO PRI UČNI URI O KRIŽARSKIH VOJNAH V OSNOVNI ŠOLI	73
NATAŠA STOJKO: UPORABA FILMA LUTHER PRI POUKU ZGODOVINE V SREDNJI ŠOLI	76
KATARINA ROGELJ: METODA DELA Z INTERNETOM NA TEMO ADOLFA HITLER PRI POUKU ZGODOVINE V SREDNJI ŠOLI	79
KATARINA CZERNY: FRONTALNA UČNA URA: FRANCOŠKA REVOLUCIJA V OSNOVNI ŠOLI	84
MOJCA AŠIČ: NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA NA TEMO REFORMACIJA NA SLOVENSLEM V OSNOVNI ŠOLI	88
VESNA SIRK: FRONTALNA UČNA OBLIKA Z RAZLIČNIMI METODAMI NA TEMO DRŽAVLJANSKA VOJNA V ZDA V SREDNJI ŠOLI	92
META ČERNIGOJ: SKUPINSKO DELO: PRVE CIVILIZACIJE V SREDNJI ŠOLI	95
URŠA PLANINEC: SKUPINSKO DELO V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO NAPOLEON	99
PETRA FISTER: PARNA UČNA OBLIKA PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI ZA TEMO GEOGRAFSKA ODKRITJA	102
TANJA MIRTIČ: INDIVIDUALNO DELO ZA TEMO STARI EGIPT V SREDNJI ŠOLI	107
JASNA KRŽIČ: AVTENTIČNA UČNA URA Z MOTIVACIJSKIMI TEHNIKAMI PRI TEMI MEJE NA PARIŠKI MIROVNI KONFERENCI	112
DARKO PEJIČ: AVTENTIČNA UČNA URA V SREDNJI ŠOLI: PESMI MARLENE DIETRICH	115
GAŠPER MARKIČ: EKSKURZIJA PO POTEH 1. SVETOVNE VOJNE V ZAHODNI SLOVENIJI ZA OSNOVNO ŠOLO	118
JASNA PODREKA: SREDNJEŠOLSKO SPOZNAVANJE SOŠKE FRONTE V KOBARIŠKEM MUZEJU	122
MOJCA BERGANT: UČNA URA V LOŠKEM MUZEJU ZA OSNOVNO ŠOLO: SREDNJEVEŠKA MESTA	126

Avtorji prispevkov

129

Predgovor

Na oddelku za zgodovino Filozofske fakultete so študentje in študentke 4. letnika pedagoške smeri tudi v študijskem letu 2005/06 napisali številne didaktične članke, ki se nanašajo na pouk zgodovine. Njihov rezultat je objavljen v drugi številki IV. letnika publikacije Prispevki k didaktiki zgodovine.

Svoje izkušnje pri pisanju člankov bodo lahko kot bodoči učitelji zgodovine koristno uporabili pri pedagoškem delu.

Kot mentorica in recenzentka člankov želim vsem avtorjem prispevkov veliko osebnega zadovoljstva pri pedagoškem delu in avtentičnih idej, ki jim bodo popestrila 'učiteljevanje'.

Urednica: Danijela Trškan

MAJA ŠUŠTARŠIČ: METODA RAZLAGE PRI POUKU ZGODOVINE V SREDNJIH ŠOLAH NA TEMO TURŠKA DRŽAVA

UVOD

V današnjih šolah poleg pozitivnih lastnosti opažamo tudi veliko pomanjkljivosti, ki načinu poučevanja zagotovo ne govorijo v prid. Kar prepogosto se namreč dogaja, da pouk zgodovine, zlasti v srednjih šolah, še vedno ne presega tradicionalnega okvira, kjer se učitelj poslužuje klasične frontalne oblike in metode razlage. Ravno ta kombinacija pa v dijakih pogosto ustvari veliko nejevolje, naveličanost, dolgočasje in celo odpor do omenjenega predmeta.

Namen prispevka je zato prikazati lastnosti metode razlage, hkrati pa pouk zgodovine popestriti in čim bolj približati dijakom. V nadaljevanju je razlaga uporabljena na temo Turška država pri učni uri zgodovine v srednji šoli, in sicer v kombinaciji z drugimi metodami.

METODA RAZLAGE PRI POUKU ZGODOVINE

Metoda razlage je le ena izmed didaktičnih metod, ki jih pri učni uri lahko uporablja učitelj in predstavlja sestavni del vsakega pouka. »To je govorna metoda, za katero je značilna enosmerna govorna, med učiteljem in učenci pa dvosmerna neverbalna komunikacija.«¹

Uporabna je zlasti za učno snov, ki je učencem povsem nova in zahtevna.² Časovno je zelo ekonomična, saj z njeno pomočjo obravnavanje učne snovi poteka hitreje kot pri kateri koli drugi metodi, snov pa se predela sistematično in pregledno.³ Razlaga mora biti jezikovno pravilna, učencem vsebinsko dojemljiva, hitrost govora pa primerna.⁴

Poznamo več oblik razlag, in sicer: pripovedovanje, opisovanje, obrazložitev, pojasnjevanje in presojanje.⁵

Poleg pozitivnih lastnosti ima razlaga tudi nekaj slabosti. Če jo uporabljamo predolgo in govorimo monotono, učence demotivira, tako da zgodovina zanje postane mučna in nezanimiva. »Razlago je zato skoraj nujno kombinirati še z nekaterimi drugimi učnimi metodami«⁶, kar bo prikazano v nadaljevanju prispevka.

PRIPRAVA NA UČNO URO

Učitelj se mora na učno uro, v našem primeru Turška država, skrbno pripraviti. Natančno mora vedeti, kaj in kako bo povedal oziroma s katerimi učnimi metodami in oblikami bo izpeljal učno uro. Opredeliti mora učne cilje, ki naj bi jih dijaki usvojili in snov prikazati čim bolj sistematično, pravilno, predvsem pa atraktivno in ustrezno poenostavljeno. Pri delu naj uporablja razne motivacijske tehnike, učila in učne pripomočke.

¹ Povzeto po: Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika: visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 346.

² Šilih, G. (1970). Didaktika. Ljubljana: DZS. V: Ermenc, K. (2000). Učna metoda razlage: v učnem procesu odvečni ali nujni element?. Didakta, letnik 9, št. 50-51, str. 6-10, str. 8.

³ Povzeto po: Bakovljevi, M. (1984). Didaktika. Beograd: Naučna knjiga, str. 72.

⁴ Povzeto po: Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika: visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 346.

⁵ Povzeto po: Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika: visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 347-349.

⁶ Povzeto po: Bakovljevi, M. (1984). Didaktika. Beograd: Naučna knjiga, str. 72.

Ker so srednješolski razredi zelo natrpani, naj uporabi frontalno učno obliko, postavitve klopi v obliki črke U, pri delu pa metodo razlage, v kombinaciji z razgovorom, uporabo zemljevida, učbenika, prosojnice in učnih pripomočkov.

UVODNA MOTIVACIJA

Po uvodnem pozdravu učitelj dijake v nekaj minutah pripravi na učno uro. Ker bodo obravnavali novo snov, jih za začetek motivira za delo. S seboj prinese različne predmete; na primer turško zastavico, turban oziroma predmete, s katerimi bo pritegnil pozornost. Zraven zavrti turško glasbo⁷, lahko pa pove še nekaj turških besed. Ko dijaki ugotovijo temo, jim z nekaj besedami napove vsebino naslednjih nekaj ur.

PONAVLJANJE

Učno uro učitelj nadaljuje s petminutnim ponavljanjem in dijakom najprej zastavi nekaj splošnih vprašanj o Turkih, da ugotovi njihovo predznanje. Vprašanja so lahko sledeča: Kdo so Turki?; Iz kje izvirajo?; Kje se nahaja Turška država danes in kje je bila včasih? ... Dijaki si pomagajo s stenskim zemljevidom, učitelj pa jih spodbuja k odgovarjanju, jih pohvali in pomanjkljive odgovore ustrezno dopolni. Sledijo vprašanja, ki se navezujejo na že obravnavano snov, na Arabce, pri čemer dijaki osvežijo znanje o najemniški vojski - Turkih Seldžukih, njihovi pradomovini in prihodu na oblast.

OBRAVNAVA

Učitelj, ki med uro stoji oziroma se giblje pred tablo, najprej napove naslov učne ure. V našem primeru je to Turška oziroma Osmanska država. Nato razloži, od kod izvira ime države, kdo je njen utemeljitelj, na prosojnici⁸ pokaže njegovo sliko in predstavi organizacijo države. Pove, da je bila to absolutna monarhija z dedno oblastjo, prikaže hierarhijo oblasti in sproti pojasni pojme, kot so sultan, kalif, vezir. Vlogo sultana podrobneje opiše. »Med samo razlago, ki naj brez prekinitve ne traja več kot pet minut, govori jasno, živahno, razločno, povezano in razlage ne bere.«⁹ Pomembne zadeve zapiše na tablo in s tem dijakom ponudi čas za razmislek oziroma zastavljanje vprašanj.

Sledi obravnavanje upravne ureditve Turške države s pomočjo učbenika. »Dele snovi lahko razložijo tudi dijaki in tako pri pouku neposredno sodelujejo.«¹⁰ Učitelj jim najprej pove, da je država razdeljena na več upravnih enot, na katere, pa bodo povedali oni. Pripravi jih na delo z učbenikom¹¹ in pove ustrezna navodila. Na primer: »Odprimo učbenik na strani 67. Naslov je ... Na glas bomo prebrali prvi odstavek pod zemljevidom.« Izbere dijaka, ki na glas prebere odstavek, nato pa zaprosi nekoga drugega, da upravno ureditev in upravitelje hierarhično demonstrira na tabli in jo na kratko razloži. Dijak zapiše in ob pomoči učitelja razloži, da je največja vojaško - upravna enota ejalet, ki se deli na sandžake oziroma osnovne vojaške in upravne enote, ti pa na nahije ali vasi. Na čelu ejaleta je beglerbeg, nižje je sandžakbeg in najnižje spahiji z vaško samoupravo. Sledi ogled zemljevida v učbeniku¹², s pomočjo katerega dijaki naštejejo nekaj ejaletov in sandžakov.

⁷ Na primer:

<http://www.arab-world-information.com/Regional%20Music/Military%20Music%20of%20Turkey.wav>, 3. 1. 2006.

⁸ Prosojnico sestavi s pomočjo internetne strani: http://en.wikipedia.org/wiki/Osman_I, 3. 1. 2006.

⁹ Povzeto po: Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika: visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 346.

¹⁰ Ibidem, str. 346.

¹¹ Grobelnik, I., Voje, I. (1990). Zgodovina 2. Ljubljana: DZS, str. 67.

¹² Ibidem, str. 67.

Učitelj želi obdelati tudi glavne opore Turške države, zaradi katerih je postajala vse bolj močna. Dijake povpraša za mnenje in počaka na odgovor. »Sam se odloča, kaj bo pripovedoval slikovito in obširno, kaj bo podrobneje opisal«¹³, zato na kratko predstavi islamsko cerkev in uradništvo, turško vojsko pa obširneje. Na prosojnici¹⁴ pokaže slike spahije in janičarjev, razloži njun izvor, slikovito opiše janičarje in zanimivo pripoveduje o njihovem načinu življenja. Pri tem pazi na privlačnost govora in si pomaga z gibi rok.

V nadaljevanju sledi družbena in fevdalna ureditev Turkov. Učitelj na kratko predstavi dva razreda, askere in rajo, in razloži organizacijo zemljiškega posestva. Pojasni timarsko - spahijski sistem, razloži posest muslimanskega in nemuslimanskega kmeta, se pravi, çiftluk in baštino ter dajatve. Pri razlagi si pomaga s prosojnic¹⁵, ki ponazarja družbeno ureditev in delitev zemlje, pri govoru pa pazi, da ne zaide v monotonost. Z glasom variira, poudarja pomembne zadeve in ves čas kaže zanimanje za snov in učence.

KONČNA MOTIVACIJA

Za zaključek dijaki na obravnavano temo rešujejo križanko¹⁶, ki vsebuje nove pojme, geslo pa učitelj izbere poljubno. Dijaki se bodo ob reševanju križanke sprostili in hkrati utrjevali učno snov.

ZAKLJUČEK

Razlaga je zaradi storilnostno naravnane šolskega sistema pri pouku zgodovine v srednji šoli več kot primerna za hitro in sistematično obravnavo obsežne učne snovi. Toda pri tem se poraja vprašanje; ali ni morda dolgotrajno znanje in kvalitetno usvojena učna snov bolj koristna za dijake, kot pa hitro predelana obsežna snov, ki jo bodo pozabili v sorazmerno kratkem času? V razmislek ponudimo odgovor, da ima vsaka stvar svojo mero; tudi razlaga, zato z njo nikor ne pretiravajmo, temveč rajši izkoristimo njene prednosti in s kombinacijami drugih metod pouk zgodovine napravimo kvalitetnejši in dijakom prijaznejši.

LITERATURA

- Bakovljevi, M. (1984). Didaktika. Naučna knjiga. Beograd.
- Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika: visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Ermenc, K. (2000). Učna metoda razlage : v učnem procesu odvečni ali nujni element?. Didakta, letnik 9, št. 50-51, str. 6-10.
- Grobelnik, I., Voje, I. (1990). Zgodovina 2. Ljubljana: DZS.
- Šilih, G. (1970). Didaktika. Ljubljana: DZS.
- Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32-37.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Janissary>, 3. 1. 2006.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Osman_I, 3. 1. 2006.
- <http://en.wikipedia.org/wiki/Spahis>, 3. 1. 2006.

¹³ Povzeto po: Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 34.

¹⁴ Prosojnico sestavi s pomočjo internetnega vira: <http://en.wikipedia.org/wiki/Janissary>, 3. 1. 2006 in <http://en.wikipedia.org/wiki/Spahis>, 3. 1. 2006.

¹⁵ Prosojnico oblikuje sam.

¹⁶ Križanko učitelj oblikuje ali izbere po lastni želji.

- <http://www.arab-world-information.com/Regional%20Music/Military%20Music%20of%20Turkey.wav>, 3. 1. 2006.

POVZETEK

Razlaga je pri pouku zgodovine najbolj pogosto uporabljena metoda, saj s pripovedovanjem opisovanjem, razlaganjem in pojasnjevanjem učitelj vsem dijakom hitro, sistematično in pravilno posreduje znanje, ki bi ga sami sicer težje razumeli. Za razlago mora biti dobro pripravljen; mora poznati snov, jo ustrezno poenostaviti in čim bolj atraktivno predstaviti. Pri tem si lahko pomaga z variiranjem glasu, primernim tempom, neverbalno komunikacijo, predvsem pa s kombiniranjem drugih učnih metod in motivacijskih tehnik, kar je prikazano pri obravnavani temi Turška država. V nasprotnem primeru dijake dolga, monotona in nezanimiva razlaga utruja in demotivira. Skrajnostim se je zato najbolje izogniti in v pouk v ustreznem razmerju vključiti tudi ostale učne metode. Taka kombinacija prinese boljši, kvalitetnejši in dijakom prijaznejši pouk.

MATJAŽ KRIŽNAR: GRŠKE MESTNE DRŽAVICE - ATENE IN ŠPARTA: METODA RAZLAGE V OŠ

Uvod

Dandanes lahko vse bolj pogosto poslušamo, beremo in drugače spremljamo informacije, ki poudarjajo vse večjo vlogo aktivnega pouka v šolah, ki naj bi s svojimi sodobnimi učnimi oblikami in metodami poskrbel za večjo aktivnost učencev, s tem pa tudi za temeljitejše znanje, večjo motivacijo za učenje in razvijanje učnih spretnosti.¹⁷ Pri tem je zaradi domnevne pasivizacije učencev doživela veliko kritik tudi učna metoda razgovora, ki se je v preteklosti resnično v praksi pogosto sprevrgla v verbalizem, torej učenje na pamet.¹⁸

Nas pa bo v prispevku zanimalo, kako je potrebno izvesti metodo razlage, da bo vzbudila v učencih aktivnost in s tem pozitivno prispevala k učenju slednjih. Prav zato bomo poskušali preko okvirne predstavitve metode razgovora, tako z vidika splošne didaktike, didaktike zgodovine, kot tudi njene uporabe v konkretni učni uri na učno temo grških mestnih držav, pojasniti vlogo in pomen razlage v šoli in še posebno pri pouku zgodovine.

Opredelitev učne metode razlage

Za metodo razlage oz. monološko metodo (iz besede monolog - samogovor) je značilna enosmerna govorna komunikacija. To pomeni, da pri tej metodi govori samo eden, največkrat učitelj, lahko pa tudi učenec. Najpogosteje poteka v frontalni obliki, kjer učitelj iz ospredja razreda razlaga snov večji skupini učencev.¹⁹

Učitelj lahko metodo razlage pri pouku najbolj primerno in racionalno uporabi takrat, kadar je učencem potrebno posredovati določene teoretične vsebine, ki jih sami brez učiteljevega vodenja ne bi zmogli uspešno usvojiti, bodisi zaradi pomanjkanja predznanja ali pa zaradi same težavnosti učne snovi.²⁰

Sama metoda razlage ima nekatere prednosti in pa tudi slabosti, na katere moramo biti pozorni, ko jo uporabimo. Njena prednost je, da je dokaj časovno ekonomična.²¹ Poleg tega omogoča učitelju, da je učna snov, ki jo posreduje učencem, sistematizirana, strukturirana, oblikovana v celoto, ter opremljena z ustreznimi poudarki. Učitelj pa z vsem svojim ravnanjem, ki ga izkazuje pri razlagi, navsezadnje predstavlja tudi zgled učencem.²² Pri razlagi pa lahko tudi naletimo na določene slabosti. Učitelj zaradi svojega prevladujočega položaja lahko začanja zanemarjati učence - pojav avtoritativnega vodenja. Če metoda ni ustrezno izvedena (dolgočasnost, nerazumljivost, prezahtevnost, nepovezanost razlage) ali če učitelj izključno posega po tej metodi, lahko pride tudi do pasivnosti učencev ter metodične enoličnosti.²³ Iz teh razlogov je nujno razlago v okviru učne ure kombinirati z demonstracijsko metodo, pogovorom ter delom z besedilom.²⁴

---

¹⁷ Trškan, D. (1999) Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 1, str. 30.

¹⁸ Ermenc, K. (2000) Učna metoda razlage - v učnem procesu odvečni ali nujni element? V: Didakta. Letnik IX. Št. 9, str. 8.

¹⁹ Blažič, M. idr. (2003) Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 346-350.

²⁰ Prav tam, str. 346.

²¹ Tomič, A. (1997) Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 88.

²² Blažič, M. idr. (2003) Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 349.

²³ Prav tam, str. 350.

²⁴ Tomič, A. (1997) Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 88.

Metoda razlage pri predmetu zgodovina

Kvalitetna razlaga ima svoje mesto pri pouku zgodovine. Učencem je s pomočjo razlage potrebno pri vsaki učni uri zgodovine posredovati nekaj temeljnih informacij, denimo o določenem družbenem redu, zgodovinskih procesih ali pa življenju ljudi v preteklosti. Zelo pomembno pa je, kako uporabimo to metodo. Vsekakor mora biti kvalitetna razlaga nazorna, zanimiva in ne predolga.²⁵

Dolgotrajna razlaga izrazito pasivizira učence, tako da večinoma sprejemajo razlago učitelja brez lastnega izgrajevanja učne vsebine. Poleg tega taka razlaga tudi izčrpava samega učitelja. Tako naj bi v osnovni šoli strjene razlage učitelja trajale največ 10 minut²⁶, povezovati pa se bi morale tudi z drugimi »aktivnimi« učnimi metodami. Znanje, pridobljeno s pomočjo več metod, je veliko kvalitetnejše in obstojnejše od znanja, pridobljenega samo z razlago.²⁷

Prav tako mora biti razlaga nazorna in zanimiva, za kar seveda mora poskrbeti učitelj. Njegovi opisi ter pripovedovanja ne smejo biti dolgočasna in površinska, saj bodo tako od učencev izzval bolj malo pozornosti ter zanimanja kaj šele aktivnosti. V zavesti učencev mora dobesedno oživetiti zgodovinsko snov, ki jim jo posreduje. To lahko stori le, če ima dovolj znanja iz posamezne učne zgodovinske vsebine ter če zna to znanje učinkovito podati učencem. Znanje o določenih učnih temah učitelj lahko pridobi iz dodatne strokovne literature, zgodovinskih filmov, romanov, interneta in ostalih virov ter literature, s katerimi se srečuje vsakodnevno. Prav tako lahko učitelj pri razlagi uporabi tudi krajše zgodovinske vire, ki naj bodo zanimivejša od besedil v učbeniku in njegove splošnejše razlage.²⁸

Razlaga pa je v veliki meri odvisna tudi od samega nastopa učitelja. Potrebna je skrb za učinkovito verbalno in neverbalno govorico. Učitelj ne sme tvoriti dolgih, nerazumljivih povedi, glede na vsebinsko tematiko se mora tudi z govorom čustveno odzivati - spreminjati ton, glasnost in barvitost glasu. Zelo pomembno pa je tudi, da učitelj zna uspešno načrtovati uporabo razlage v učni uri - pri tem mu je v največjo pomoč poznavanje značilnosti učne snovi.²⁹

Uporaba metode razlage pri zgodovinski učni uri: Grške mestne državice - Atene in Šparta

Predstavljen je primer učne ure, pri kateri je uporabljena metoda razlage na čim bolj primeren in kvaliteten način.³⁰

Za začetku učne ure lahko z učenci ponovimo snov prejšnje učne ure - v tem primeru damo poudarek na naseljevanje grških ljudstev. Nato sledi kratka razlaga, v kateri učencem predstavimo pogoje, ki so prispevali k nastanku grških polis (propad rodovnih skupnosti, izoblikovanje dveh temeljnih slojev - aristokracije in demosa).

Zatem vzpostavimo naš prvi glavni vsebinski poudarek - pojem polis, kot grška mestna državica. Za večjo aktivnost jih lahko na tem mestu vprašamo, če vedo zakaj se ni na tem

²⁵ Trojar, Š. (1994) Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32-33.

²⁶ Nekateri avtorji navajajo tudi manj minut, recimo pet. Glej v: Trškan, D. (2005) Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 37.

²⁷ Trojar, Š. (1994) Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32-33.

²⁸ Trojar, Š. (1994) Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 34 -35.

²⁹ Prav tam, str. 36-37.

³⁰ Snov za učno uro sem črpal iz naslednjih virov in literature:

- Bratož, R. (1997) Grška zgodovina: kratek pregled s temeljnimi viri in izbrano literaturo. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, str. 52, 53.
- Janša - Zorn, O., Mihelič, D. (1999) Stari in srednji vek. Ljubljana: DZS, str. 42-45.
- Simonič Mervic, K. (2003) Stari svet: zgodovina za sedmi razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, str. 61-66.

ozemlju razvila ena velika grška država. Na pravilnih odgovorih učencev razložimo nastanek grških polis, povemo kdaj so nastajale, opozorimo na velikost polis (na mestu je aktualna primerjava z velikostjo slovenske občine), ter najpomembnejše polis (Sparta, Atene, Korint, Tebe). Vse te polis zaradi boljšega razumevanja tudi pokažemo na stenskem zemljevidu ali zgodovinskem atlasu.³¹ Nato sledi podrobnejša razlaga sestave grških polis. Povemo, da je polis vsebovala mesto, po katerem je dobila ime, akropolo (trdnjavo s templji) na griču nad mestom ter širšo okolico. Učitelj lahko v skladu z razlago nariše na tablo poenostavljeno polis. Na koncu razlage o polis lahko tudi povemo, kaj jih je družilo (ponovitev prejšnje učne ure) ali kakšen je bil njihov medsebojni odnos.

Drugi poudarek, Sparto, lahko začnemo s sliko na prosojnici, ki prikazuje špartanskega vojščaka.³² Povemo, da je bila vojska v Sparti izrazitega pomena, razlago o vojaški organizaciji države pa zavestno (motivacijska vloga) pustimo za konec poudarka. Najprej razložimo, kje se je nahajala Sparta, ter navežemo na naseljevanje Dorcev. Zatem razložimo oblast v Sparti ter sloje prebivalstva in opozorimo s čim so se ljudje ukvarjali. Na koncu tega poudarka razložimo na primeru pisnega vira (kratek opis spartanske vzgoje) tudi vojaško organizacijo države in vzgoje v njej.

Atene, kot tretji poudarek učne ure, lahko pričnemo s prosojnico, ki prikazuje mesto Atene³³, ki nam lahko tudi služi za hitro ponovitev sestave polis. Nato razložimo lego Aten, na to pa navežemo atensko gospodarstvo (trgovina, obrt, pomorstvo). Z učenci lahko pri tem preberemo ustrezno besedilo.³⁴ Na podlagi tega besedila sledi malce daljša razlaga atenske državne ureditve. Tu v grobem omenimo prehod do demokratične ureditve in najpomembnejše može (Solon, Klejsten, Periklej). Opozorimo tudi na razliko med današnjo in takratno demokracijo (izključenost žensk, tujcev, sužnjev). Če čas dopušča, lahko razložimo še najpomembnejše segmente iz grškega vsakdanjega življenja (hrana, izobraževanje, mesto, vas) na koncu pa s folijsko sliko skupaj z učenci ponovimo učno snov po glavnih poudarkih učne ure.

Zaključek

Lahko smo se prepričali, da učna metoda razlage tudi danes ostaja ena izmed pomembnih metod pri pouku zgodovine. Da bo razlaga kvalitetna, tako da bo pozitivno vplivala na aktivnost, zanimanje in delo učencev, pa mora poskrbeti učitelj sam. V splošnem naj bi ravnal tako, kot je bilo predstavljeno v teoretičnem delu naloge, kar smo poskušali upoštevati pri izvedbi praktičnega dela, ki naj bi tako ilustrativno prikazal učinkovito uporabo razlage na primeru grških mestnih držav.

Literatura

- Blažič, M. idr. (2003) Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Bratož, R. (1997) Grška zgodovina: kratek pregled s temeljnimi viri in izbrano literaturo. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije.
- Ermenc, K. (2000) Učna metoda razlage - v učnem procesu odvečni ali nujni element? V: Didakta. Letnik IX. Št. 9, str. 6-10.
- Janša - Zorn, O., Mihelič, D. (1999) Stari in srednji vek. Ljubljana: DZS.
- Karba, P. (1999) Ljubomir raziskuje s Kronosom v antični Grčiji. Ljubljana: DZS.
- Rohr, A. in dr. (1994) Zgodovinski atlas sveta od prazgodovine do danes. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

³¹ Rohr, A. in dr. (1994) Zgodovinski atlas sveta od prazgodovine do danes. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, str. 17.

³² www1: http://monolith.dnsalias.org/~marsares/warfare/army/s_hoplit.html, dne 2. 1. 2006.

³³ Janša - Zorn, O., Mihelič, D. (1999) Stari in srednji vek. Ljubljana: DZS, str. 42.

³⁴ Karba, P. (1999) Ljubomir raziskuje s Kronosom v antični Grčiji. Ljubljana: DZS, str. 14.

Simonič Mervic, K. (2003) Stari svet: zgodovina za sedmi razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

Tomič, A. (1997) Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

Trojar, Š. (1994) Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32-37.

Trškan, D. (2005) Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanje in vaje. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

www1: http://monolith.dnsalias.org/~marsares/warfare/army/s_hoplit.html, dne 2. 1. 2006

Povzetek

V prispevku nas zanima vloga in uporaba metode razlage pri pouku zgodovine. Le - ta je zaradi enosmerne komunikacije med učiteljem in učenci dandanes velikokrat kritizirana kot »neaktivna« učna metoda. Do tega seveda lahko pride, če učitelj ne zna dobro in učinkovito uporabiti metode razlage. Nasprotno od tega lahko učitelj, ki pri pouku uporabi kvalitetno metodo razlage, zlahka doseže motivacijo in aktivnost učencev. Da bi videli, kako lahko poteka učna ura, v kateri ima glavno vlogo kvalitetna metoda razgovora, smo pripravili tudi primer na temo grških mestnih držav - Atene in Šparta. Ključne stvari pri izvedbi dobre razlage se nanašajo na učiteljevo poznavanje metode, poznavanje učne snovi, njegovo govorniško sposobnost in kombiniranje z drugimi učnimi metodami.

MONIKA IVANČIČ: POUK ZGODOVINE: METODA RAZLAGE IN RAZGOVORA NA TEMO SLOVENSKI NAROD IN SIMBOL

UVOD

Pri živem in problemskem pouku, kakršen je Državljska vzgoja in etika, se od učitelja pričakuje, da opusti dolgotrajne monologe in omogoči odprto razpravljanje in izmenjavo mnenj med učiteljem in učenci³⁵. Kljub vsemu pa pripovedni način razlage, čeprav je bila to poglobljena učna metoda v srednjem veku³⁶, ostane predvsem v osnovni šoli, ko je treba učencem stvari kar najbolj jasno razložiti. A tradicionalno metodo razlage z metodo razgovora bomo v tem članku poskušali prenesti v modernejšo različico, z odprtim razpravljanjem in izmenjavo mnenj, ter razlago, ki odpira pot raznim razgovorom³⁷.

Predstavljen bo potek učne ure na temo Slovenski narod in simboli, z uporabo metode razlage in razgovora. Ker je ta tema v učnem načrtu na programu za 7. razred 9 letke, se je potrebno zavedati dejstva, da so otroci pri teh letih zelo dojemljivi za stvari, da verjamejo to kar slišijo. Zato je pomembno, da učna ura poteka tako, da učencem ne vsiljujemo lastnega mnenja, ampak, da jim povemo dejstva in skušamo skupaj z njimi vzpostaviti pravi odnos, tako do slovenskega naroda in narodnih simbolov, kot do sprejemanja drugih in strpnosti do drugačnih.

METODA RAZLAGE IN RAZGOVORA NA TEMO SLOVENSKI NAROD IN SIMBOLI

Učna ura, ki bo opisana v tem didaktičnem članku govori o Slovenskem narodu in njegovih simbolih. S pomočjo metode razlage in razgovora jo bomo skušali kar najkvalitetnejše izpeljati. Bistvo sodobne razlage je, da je le-ta »problemska, nazorna, zanimiva in seveda ne predolga«³⁸, kar še posebej velja za osnovno šolo, kjer se učenci začnejo hitro dolgočasiti, če stvari postanejo monotone. Ko govorimo o temi kot so narod in njegovi simboli, je pomembno, da v učno uro aktivno vključimo učence, da izrazijo in povejo svoje mnenje, ter da sami postavljajo vprašanja, ki se jim ob tem porajajo. Prav zato je pomembna metoda razgovora, saj razgovorne učne situacije, «kjer se vzpostavlja med učnim procesom neposredni miselni, govorni in čustveni kontakt med učenci in učiteljem, pustijo pri vseh udeležencih pouka trajnejše čustvene sledove«³⁹. In prav to dvoje, metodo razlage in razgovora, skupaj z obliko dela v skupinah bomo povezali v tem prispevku.

KAKO ATRAKTIVNO ZAČETI URO Z METODO RAZLAGE?

Učna ura se začne z uvodno motivacijo, kjer učiteljica s pomočjo prosojnice ali PowerPointa pokaže sliko slovenske zastave, zraven pa se posluša slovenska himna (to traja 2 minuti). S postavljanje vprašanj, kot npr. Kaj vidite na sliki?, Kaj se sliši v ozadju?, Kaj vam pomeni ta zastava?, Kaj ob njej občutite?, Kaj menite, o čem se bomo danes pogovarjal?, steče uvodni razgovor (5 minut), ki preide v učiteljičino razlago, kjer naredi uvod v učno uro. Razlaga poteka v obliki pripovedovanja (13 minut), kjer igra pomembno

³⁵ Povzeto po: Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32.

³⁶ Povzeto po: Andoljšek, I. (1976). Osnove didaktike. Ljubljana: Dopisna delavska univerza Univerzum, str. 71.

³⁷ Povzeto po: Trojar, Š. (1992). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 33.

³⁸ Trojar, Š. (1992). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 33.

³⁹ Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 4, str. 38.

vlogo učiteljčina intonacija, mimika, tudi pantomimika⁴⁰. V uvodni razlagi učiteljica, najprej pove, da ima vsaka država svoje simbole (v tem kontekstu učiteljica tudi pokaže nacionalne simbole drugih držav, npr. naših sosed), svojo zastavo, himno, grbe. Da je to del zavedanja naše nacionalne zavesti. Sledi opis, kaj je to nacionalna zavest, ter nato preide nekoliko na zgodovino našega naroda, kjer se učenci srečajo s Karantanijo, črnim panterjem, kot glavnim Karantanskim grbom, lipovim cvetom, ki je bil že takrat pomemben simbol. Omeni, da so ti simboli naša pomembna dediščina in dragocena sestavina narodne zavesti⁴¹. Kot uvodne učne cilje, ob tem učenci spoznajo, kaj to sploh so nacionalni simboli, kateri so bili nacionalni simboli v Karantaniji, spoznajo, da ima vsaka država svoje simbole in si na PowerPointu tudi ogledajo nekatere izmed njih. Spoznajo tudi pojem lastnega naroda, države in državljanstva⁴².

SPOZNAVANJE NARODNIH SIMBOLOV PREK DELA V SKUPINAH

V glavnem delu sledi delo v skupinah. Učenci se razdelijo v heterogene skupine, ki pomenijo heterogenost znanja, spola ali sposobnosti dijakov⁴³. Število učencev v skupini je lahko različno, a strokovnjaki trdijo, da so najbolj uspešne štiričlanske skupine⁴⁴. Učiteljica učence razdeli v pet skupin in sicer kar najhitreje tako kot sedijo najbližje po klopeh. Vsaki izmed skupin poda svoj simbol s kratkim opisom (približno 5 minut, z navodili vred). Ti simboli so lipa in lipov list, rdeči nagelj, Lipicanec, potica in uvrstitev slovenske nogometne reprezentance na svetovno prvenstvo v nogometu leta 2002. Njihova naloga je, da se med seboj na kratko (5 minut) pogovorijo o slikici, ki so jo dobili, poročajo pa naj o tem, kateri simbol so dobili, če so ga že od prej poznali, ter kakšen je pomen tega simbola za slovenski narod. Medtem, ko učenci sodelovalno delajo, učiteljica kroži po razredu in jim hkrati tudi razdeli delovne liste, kamor bodo med predstavitvijo vpisovali temeljne značilnosti posameznih simbolov. Ker to delo v skupinah poteka kratek čas (na voljo imajo 5 min), med predstavitvijo steče razgovor o posameznem simbolu. Te simbole med predstavitvijo učiteljica prikaže na PowerPointu, tako da en učenec ki ga skupina izbere iz klopi le predstavi posamezni simbol. Tako učenec za lipo in lipov list pove, da je v izročilu Slovencev lipa sveto drevo ali drevo življenja, ki je navado stala na sredi vasi, kjer se je odvijalo vaško življenje⁴⁵. Za rdeči nagelj naslednji učenec pove, da simbolizira ljubezen in milino, ter da šopek z nageljnom, rožmarinom in roženkravtom še danes pomeni ljubezen, vero in upanje⁴⁶. Pri lipicancu učenec pove, da je nekoliko drugačen simbol, ki pa je prav tako pomemben za Slovence, saj je kod sad paritve z andaluzijskimi, italijanskimi, danskimi in kasneje arabskimi žrebci, posebna rasa konj značilna za Lipico⁴⁷. Tudi potica je slovenska posebnost in tukaj ob tej predstavitvi, se lahko nekoliko posvetijo tipični slovenski hrani, kjer omenijo tudi npr. Kobariške štruklje, Prekmursko gibanico in podobno. Sledi še zadnja predstavitev, ki pa je nekoliko bolj provokativna in sicer z namenom, da v nadaljevanju privede do zanimivega razgovora. Tudi dosežki na športnem področju namreč močno vplivajo na dvig lastne narodne zavesti, in spomnimo se lahko, kako smo leta 2002 vsi živeli v duhu »Kdor ne skače ni Slovec!«.

⁴⁰ Povzeto po: Andoljšek, I. (1976). Osnove didaktike. Ljubljana: Dopisna delavska univerza Univerzum, str. 71.

⁴¹ Povzeto po: Pipan, S. (1997). Simboli Slovencev. Renče: Založba Humar d.o.o., str. 5.

⁴² Cilji povzeti po spletni strani ministrstva za šolstvo in šport: [URL:<http://www.mss.gov.si>]

⁴³ Povzeto po: Peklaj, C. s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Več glav več ve. Ljubljana: DZS, str. 20-21.

⁴⁴ Povzeto po: Andoljšek, I. (1976). Osnove didaktike. Ljubljana: Dopisna delavska univerza Univerzum, str. 97.

⁴⁵ Povzeto po: Pipan, S. (1997). Simboli Slovencev. Renče: Založba Humar d.o.o., str. 9.

⁴⁶ Povzeto po: Pipan, S. (1997). Simboli Slovencev. Renče: Založba Humar d.o.o., str. 47.

⁴⁷ Povzeto po spletni strani Gimnazije Vič: [URL:<http://www.gimvic.org/izmenjava>]

PROVOKACIJA ZA ZAKLJUČEK UČNE URE

Že zadnji simbol je nakazoval željo, da konec predstavitve privede, do razgibanega razgovora, ki traja do konca učne ure in zavzema tudi ponovitev (10 do 15 minut, odvisno kako dolgo so potekale predstavitve), kjer pride še do poglobljenega znanja. Ker je tema aktualna seveda ne manjka načelo aktualnosti. Na tem mestu učiteljica npr. poveže razgovor z zadnjo predstavitvijo in postavi vprašanje: Ali ste se vi poistovetili s slovensko nogometno reprezentanco ob uvrstitvi na Svetovno nogometno prvenstvo?, ali pa Če smo sedaj, ko smo prišli v Evropsko unijo, tudi mi sprejeli Evropske simbole?

Že v uvodu smo omenili, da je namen didaktičnega članka opisanega tukaj, da poskušamo tradicionalno metodo razlage z metodo razgovora prenesti v modernejšo obliko, pri kateri pouk ne bo potekal monotono in se učenci ne bodo imeli časa dolgočasiti. Učna ura, opisana tukaj ima dovolj razgibanih delov, ter dovolj elementov aktualnosti, da je pouk vseh 45 minut aktiven. Treba pa je ob tem poudariti, da je tudi tema zanimiva in da to veliko pripomore k atraktivnosti pouka. In če je res kot je rekel Aristotel, da je bistvo bitja v njegovem cilju, lahko to prenesemo tudi na obstoj metode razlage in razgovora in zaključimo, da bosta obe pri pouku še vedno prisotni, le tradicionalno se bo moralo povezati z modernim, in učni cilji bodo kvalitetni in nič kaj dolgočasno doseženi.

LITERATURA

- Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32-37.
- Andoljšek, I. (1976). Osnove didaktike. Ljubljana: Dopisna delavska univerza Univerzum.
- Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 4, str. 37-41.
- Pipan, S. (1997). Simboli Slovencev. Renče: Založba Humar d.o.o.
- Peklaj, C. s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Več glav več ve. Ljubljana: DZS.
- Šavli, J. (1994). Slovenska znamenja. V: Renče: Založba Humar d.o.o.
- Rode, F. (1992). Slovenska nacionalna zavest. Ljubljana: Družina.
- [URL:<http://www.gimvic.org./izmenjava>]; December 2005
- [URL:<http://www.uvi.si/slo/slovenija/drzavni-simboli>]; December 2005
- [URL:<http://www.mss.gov.si>]; December 2005

POVZETEK

Izoblikovati pravi odnos in razlikovati pojem lastnega naroda, države, (s)poznati simbole države in razumeti pomen strpnosti med pripadniki različnih narodnosti, so glavni cilji, ki naj bi jih učenci po uri, ki je opisana v prispevku osvojili. Državlјanska vzgoja in etika v osnovni šoli temelji na spoznavanju osnovnih družboslovnih pojmov in eden izmed teh je tudi spoznavanje naroda in državnih simbolov. V prispevku je opisana učna ura, kjer s pomočjo metode razlage, ki preide v razgovor ter dela v skupinah, kjer učenci pokažejo svojo kreativnost in s pomočjo provokativnih vprašanj učiteljice, učenci spoznajo državne simbole, seznanijo se s tipično slovensko hrano in ugotovijo kaj je to nacionalna zavest.

MARIJA POKMAJEVIĆ: METODA RAZGOVORA PRI OBRAVNAVI POJMA REVOLUCIJA V SREDNJI ŠOLI

*Kogar bogovi sovražijo, ga naredijo za učitelja.
latinski pregovor⁴⁸*

UVOD

Učitelj poučuje o preteklosti, hkrati pa pri mladostnikih razvija sposobnost kritičnega vrednotenja zgodovinskih razmer, spodbuja konstruktivistično pomnjenje podatkov in jih uri v dinamičnem in argumentiranem debatiranju.

Zato vrline dobrega učitelja ostajajo večne; kljub tehnološkim novostim sodobnega časa, mora učitelj skozi verbalno komunikacijo, z zgleodom, znanjem in dobro voljo voditi mlade skozi plasti skupne preteklosti človeštva, pri tem pa njihovo znanje spreminjati v uporabno. Zato bomo v tem članku poudarili sodobno uporabo relativno stare didaktične metode – metode razgovora.⁴⁹

ZAKAJ JE DOBRO RAZLOŽITI TUDI NAJOSNOVNEJŠE ZGODOVINSKE POJME

Razlaga pojmov pri zgodovini ima ogromen pomen, ki ga profesorji sicer zaznajo, a zanemarjajo. Kljub povečanemu številu ur namenjenih ponavljanju in utrjevanju snovi, mladi pogostokrat ne razumejo najosnovnejših zgodovinskih pojmov.

Glavni problemi pri zgodovini so največkrat prevelika količina pojmov, verbalizem⁵⁰, prezahtevnost nekaterih pojmov glede na razvojno stopnjo učencev in premajhna povezanost pojmov med seboj. Posledici kopičenja pa sta površna obravnava in hitrejše pozabljanje.⁵¹

Verbalna komunikacija je sredstvo za doseganje tistih didaktičnih ciljev, ki govorijo o tem, da so *“... učenci usposobljeni za analizo in kritiko lastnih izhodišč, odvisnih od tradicije in družbene situacije, ... ter se zavedajo, da proučevanje družbenih procesov in ideologij v preteklosti osvetljuje spremembe v sodobnosti.”*⁵²

Primer poučevanja pojmov, ki ga v okviru kognitivistične psihologije⁵³ razvijajo tudi konstruktivisti, je eden najzanimivejših. Gre predvsem za metodo pogovora, pri kateri ugotovimo predznanje, nato pa z rekonstrukcijo obstoječega in t. i. socialno kognitivnim konfliktom pridemo do najustreznejše opredelitve pojma.⁵⁴

KAJ JE REVOLUCIJA

Ta pretirano rabljena beseda je v novoveškem obdobju dobila najrazličnejše pomene. O revoluciji govorimo bodisi kot o socialnih in nacionalnih *prevratnih gibanjih* bodisi ko želimo poudariti *prelomne novosti* v znanosti in glasbi. Se pravi, kadar imamo v mislih *hitre*

⁴⁸ Tavzes, M.. ur. (2002). Veliki slovar tujk. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 1277

⁴⁹ Dialog kot sredstvo učenja sta uporabljala že antična filozofa Sokrat in Platon. Sokrat je z metodičnim spraševanjem preizkušal domnevno znanje (doksa) sogovornikov in jih privedel v zadrego (aporija). V dialogu se je konstruiralo znanje na podlagi osebnih izkušenj, saj so sogovorniki spoznali nezadostnosti svojih pojmovanj. Več o tem: (1988). Leksikon Cankarjeve založbe. Ljubljana: CZ, str. 973

⁵⁰ Verbalizem pomeni enačenje učenja pojmov z učenjem besed in zadovoljitev z dobesedno obnovo definicije. Glej: Marentič Požarnik, B. (1999). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 59

⁵¹ Povzeto po: Marentič Požarnik, B. (1999). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 59

⁵² Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 84-85

⁵³ Z zakonitostmi smiselnega besednega učenja se je ukvarjal kognitivistični psiholog David Ausubel v delu *Psihologija smiselnega besednega učenja*, (1963).

⁵⁴ Povzeto po: Marentič Požarnik, B. (1999). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS, str. 58

in globoke spremembe.⁵⁵ A etimologija nas uči, da je treba vedno pogledati v slovar. Revolucija se kot pojem, ki se nanaša na *kroženje planetov* prvič pojavi v naslovu Kopernikovega dela o krožnem gibanju nebesnih teles.⁵⁶

Naš termin pravzaprav označuje vrnitev, obrat, ki v skladu z latinsko rabo te besede vodi k izhodišču gibanja.⁵⁷ Pisci v 17. stoletju so se zavedali vrnitve, ki jo nakazuje zlog „re“ v besedi *revolutio*. Razsvetljenci so pojem iz fizike prenesli v politiko. Leta 1789 je bila revolucija v Franciji sicer izvedena, a nas zgodovinar Braudel opozarja, da do revolucije v mentaliteti preprostih ljudi vendarle ni prišlo. Tudi Vodopivec je v osnovnošolskem učbeniku zapisal, „da je bilo geslo „svoboda, enakost, bratstvo“ lažje zapisati, kot uresničiti“.⁵⁸

Tudi po zatrtju marčne revolucije v Habsburški monarhiji 1849 pride do obnovitve absolutizma.

Kar se nam zdi danes nerazumljivo, je bilo takrat samoumevno. Potek in cilj dvajsetletnih revolucij v Evropi je bila restavracija.

Marx je iz razočaranja nad porazom 1849 razmišljal o *permanentnosti revolucije*. Razglasitev socializma bi pomenilo tisto revolucijo, ki ne vzpostavlja prejšnjega stanja, temveč „vsebuje nameren in zavesten poseg v prihodnost - pa tudi zamolčano premiso, da te revolucije nikoli ne bo mogoče doseči“.⁵⁹

Marxove ideje so v letu 1917 prevzeli ruski voditelji in z njihovo poenostavitvijo in radikalizacijo nasilno prakticali socialistično družbeno ureditev.

„Konceptualna zgodovina, četudi se spušča v ideologije, nas bo opominjala, da so za politiko besede in njihova raba pomembnejše kot druga orožja.“⁶⁰

KAJ OMOGOČA RELATIVNO ENOSTAVNA METODA RAZGOVORA PRI SODOBEM POUKU ZGODOVINE

V demokratičnem ozračju naj bi učenci sodelovali. Ko dosežemo, da se učenci sami zavejo smiselnosti pouka in pomena skupnega razreševanja učnih problemov, lahko pričakujemo uspešno realizacijo metode razgovora. Učiteljem, ki ne zaupajo učenčevim izkustvenim spoznanjem, se dozdeva, da bi laična diskusija učencev razvrednotila njihovo strokovno razlago.⁶¹

Šele kadar imajo učenci občutek, da so upoštevani, postane izobraževanje nekaj življenjskega in povsem željenega in naravnega. Čeprav je po Althusserju šola najučinkovitejši ideološki aparat države, bi morali učitelji pokazati, kako uporabno je zgodovinsko znanje in zakaj različne skupine interpretirajo zgodovino na različne načine⁶², kar seveda aktualizira zgodovino in jo ločuje od politike.

Osnovne kriterije kvalitete razgovora delimo na metodično organizacijo razgovornih situacij in vsebinsko kvaliteto vprašanj. Pri *zunanjji* organizacijski *strani razgovora* je pomembno zlasti, da odpiramo zanimiva in problemska vprašanja. Vsebinska kvaliteta oz. *notranja*

⁵⁵ Povzeto po: Koselleck, R. (1999). Pretekla prihodnost: prispevki k semantiki zgodovinskih časov. Ljubljana: Studia Humanitatis, str. 66

⁵⁶ Ibidem, str. 67

⁵⁷ Haureau, B. (1842). Geslo „Revolution“. V: *Dictionnaire Politique, Encyclopedie du Langage et de la Science Politique*, ur. E. Duclerc in Pagnarre. Pariz. Glej Koselleck, R. (1999). Pretekla prihodnost: prispevki k semantiki zgodovinskih časov. Ljubljana: Studia Humanitatis, str. 65

⁵⁸ Zorn, M. (1997). Ideološke in vsebinske spremembe v učbenikih zgodovine. V: *Sodobna pedagogika*. Letnik 48, št. 5-6, str. 284

⁵⁹ Koselleck, R. (1999). Pretekla prihodnost: prispevki k semantiki zgodovinskih časov. Ljubljana: Studia Humanitatis, str. 77

⁶⁰ Ibidem, str. 81

⁶¹ Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: *Zgodovina v šoli*. Letnik III, št. 4, str. 38

⁶² Trškan, D. (2002). Nova vloga predmeta zgodovina v sedanji Evropi. Ljubljana: *Sodobna pedagogika*, letnik, številka, str. 72

stran pa nakazuje, da lahko mnogokrat prav z metodo razgovora pomembne zgodovinske razmere poglobljeno prediskutiramo.⁶³

KVALITETA NAJ IMA PREDNOST PRED KVANTITETO

Učno uro začnemo s slikovnim gradivom in spremljajočo glasbo, npr. Marseljeza, Radetzky marš, Internacionala, rock'n'roll ... S tem naznanimo, kaj bo tema današnje ure. Nato vprašamo učence, na kaj vse pomislijo ob besedi revolucija. S pomočjo možganske nevihte na tablo napišemo asociacije učencev.

Učenci, ki so razdeljeni v 3 skupine pogledajo v slovar, kaj pomeni revolucija. Vsaki skupini razdelimo 3 različne slovarje in po 5-ih minutah skupine poročajo.

Sledi metoda razgovora, pri kateri učitelj zastavlja lahka, nato pa vse težja vprašanja. Tudi učenci svobodno postavljajo vprašanja, pri čemer se pokaže pristna radovednost, samostojnost in domiselnost. Učenci pri tem seveda ponovijo nekatere že znane teme iz dogodkovne zgodovine. V pogovoru opozarjamo na kulturo dialoga, popravljamo napačne odgovore, hvalimo pravilne. K pogovoru privabimo čim večje število učencev. Tisti, ki dvigujejo roko, so upoštevani, hkrati pa damo možnost sramežljivim učencem, pri tem pa le-tem pustimo več časa za razmislek in jim pomagamo pri formiranju stavkov. Pri metodi razgovora lahko prakticiramo tudi t. i. socialno kognitivni konflikt, pri katerem učenci izmenjujejo tudi nasprotujoče si ideje. Ves čas torej pazimo, da učenci sprejemejo to metodo in da morebitni konflikti na področju mnenj ne vplivajo na osebne konflikte. Oziroma prav v teh situacijah učitelj zlahka opazi, kakšni so odnosi v samem razredu.

Vprašanja učitelja:

- Ali se po revoluciji življenje izboljša?
- Namig: Spomnite se razmer po francoski in tudi marčni revoluciji.
- Ali je prišlo pri industrijski revoluciji do oboroženih spopadov?
- Ali je tehnološka revolucija prinesla pozitivne posledice?
- Odgovor: Da, a v bistvu ne. Veliko ljudi je brezposelnih, ker so stroji nadomestili delo človeških rok, hkrati pa je delo danes lažje, ravno zaradi tehnoloških inovacij. (Tu je prišlo do kognitivnega konflikta!)
- Zakaj je marčna revolucija marčna, oktobrska revolucija pa oktobrska? Kaj je žametna revolucija? Ali je žamet nežna tkanina? Ali je žametna revolucija bila krvava? Ne? Se pravi, je bila žametna revolucija mirna in nekonfliktna.
- Ali bi vi danes sodelovali v revoluciji?
- Ali se včasih revolucionarno obnašamo v vsakdanjem življenju?

Ne pozabimo na medpredmetne povezave in poudarimo naj tudi pri geografiji ali pa računalništvu, umetnosti itd. povprašajo o revolucijah.

Ko na koncu ure ponovno pogledamo na tablo, kamor smo napisali prvotne asociacije, prečrtamo neustrezne, popravimo pomanjkljive in skupaj ustvarimo definicije vezane na to učno uro. Zdaj lahko učenci opazijo, da so tudi oni prispevali k razlagi pojma. Zaključek ure opravlja vlogo ponavljanja. Za popestritev te didaktične faze uporabljamo razna učila - tematske karte, časovne preglednice in slike.⁶⁴ Za domačo naloga naj učenci v slovarju doma pogledajo definicije novih pojmov, ki so jih spoznali pri tej uri, npr. restavracija.

⁶³Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina v šoli. Letnik III, št. 4, str. 38-39

⁶⁴Povzeto po Trojar, Š. (1997). Tekoče utrjevanje in dolgoročno preverjanje znanja pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VI, št. 4, str. 48-49

ZAKLJUČEK

Metoda razgovora je uporabna kadar se prakticira v razredu, kjer nimamo veliko težav z disciplino in od učencev lahko pričakujemo sodelovanje. Tudi začetno anksioznost pri učencih je treba sčasoma odpravljati počasi, hkrati pa ne moremo jasnega besednega nastopa pričakovati od vseh učencev. Srednja šola sovpada s časom odraščanja in nekateri mladostniki to fazo lažje prebrodijo, če se ne izpostavljajo.

Razlaga pojmov v šoli prispeva k temu, da učenci tudi kasneje v življenju uporabljajo slovarje in postanejo kritični do medijsko ponavljajočih se floskul-gostobesednih, a pomensko praznih fraz.

Ne pozabimo, da je učitelj tudi vzgojitelj in da zgodovina ni le zgodovina moških in nacionalna zgodovina ni zgolj zgodovina Slovencev. Pri zgodovini se ne učimo preteklosti enega naroda, temveč preteklosti vseh narodov, ki so prispevali k nastanku države, kakršno imamo danes.

LITERATURA:

Grobelnik, I. in Voje, I. (1990). Zgodovina 2. Ljubljana: DZS.

Klaić, B. ur. (1951). Riječnik stranih riječi, izraza i kratica. Zagreb: Državno izdavačko poduzeće Hrvatske.

Koselleck, R. (1999). Pretekla prihodnost: prispevki k semantiki zgodovinskih časov. Ljubljana: Studia Humanitatis.

Leksikon Cankarjeve založbe, nova izdaja. Ljubljana: 1988.

Marentič Požarnik, B. (1999). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.

Simoniti, V. (2003). Fanfare nasilja. Ljubljana: Slovenska matica.

Tavzes, M. , ur. (2002). Veliki slovar tujk. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Tomić, A. (2000). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS.

Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina v šoli. Letnik III, št. 4, str. 37-41.

Trojar, Š. (1997). Tekoče utrjevanje in dolgoročno preverjanje znanja pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VI, št. 4, str. 42-49.

Trškan, D. (2002). Nova vloga predmeta zgodovina v sedanji Evropi. V: Sodobna pedagogika. Specialne (posebne) didaktike in kurikularna prenova. Letnik 53, št. 2, str. 64-76.

Zorn, M. (1997). Ideološke in vsebinske spremembe v učbenikih zgodovine. V: Sodobna pedagogika. Letnik 48, št. 5-6, str. 283-295.

POVZETEK

Zgodovinska učna ura lahko za uresničitev večine didaktičnih ciljev legitimno uporablja enostavne in tradicionalne didaktične metode. Metoda razgovora je ena boljših izbir, ker ni odvisna od tehnoloških zmogljivosti šole in učence uri v retoriki, ter omogoča njihovo izražanje. Dialoška metoda omogoča, da učitelj konstruktivno nadgrajuje znanje dijakov in jih vodi do novih spoznanj.

Število pojmov (npr. kaj je revolucija), ki jih učenci v srednji šoli spoznajo je zadovoljivo, a so kratke in pravilne definicije redke. Ker se latinščina, ki velikokrat „razloži vse“ v sodobni šoli zanemarija, moramo učitelji zgodovine v svoje učne ure vnesti drobec etimologije. Ugled učitelja zgodovine pa ne gre braniti z birokracijo, temveč z opogumljanjem tistih, ki se bodo z zgodovino in mladimi ukvarjali v prihodnosti.

DOMINIKA MENCIN: POUČEVANJE POLITIKE MED DRUGO SVETOVNO VOJNO V SREDNJI ŠOLI Z METODO IGRANJA VLOG

UVOD

Sodobna družba zahteva tudi novo, sodobno pojmovanje znanja, ki poudarja celostni razvoj učenčeve osebnosti in njegovo aktivnost v učnem procesu.⁶⁵ Tako znanje naj bi bilo kvalitetno in naj bi bilo pojmovano širše, torej ne zgolj kot pridobivanje znanja, spretnosti in navad, ampak tudi kot proces spreminjanja posameznika na osnovi že pridobljenih izkušenj.⁶⁶ Tudi v slovenskem prostoru se tak pogled čedalje bolj uveljavlja, posledica pa je kurikularna prenova, katere izvajanje naj bi predvsem preko novih načinov in pristopov poučevanja prevzeli učitelji.⁶⁷

Sledeč članek želi predstaviti primer ene izmed metod izkustvenega učenja, igre vlog, pri pouku zgodovine v srednji šoli in sicer na temo politika med drugo svetovno vojno, ob tem pa opozoriti tudi na značilnosti in cilje takšnega poučevanja oz. učenja.

IGRA VLOG KOT METODA IZKUSTVENEGA UČENJA

Igra vlog je metoda izkustvenega učenja, v kateri učenec v nasprotju s simulacijo, kjer so simulirane le okoliščine, ne pa tudi vedenje, imitira neko osebo ter tako prevzame njeno identiteto.⁶⁸

David Kolb in njegov ciklični model sta pomembno vplivala na uveljavitev teorije izkustvenega učenja, namreč, da se najbolje nauči stvari, ki se jih preizkusi.⁶⁹

Njegov model temelji na prepletu štirih aktivnosti: izkustva, refleksije izkustva, abstraktne konceptualizacije in aktivnega eksperimentiranja.⁷⁰ Skozi tovrsten proces (manjkala naj ne bi nobena izmed faz) dosežemo, da učenec preko osebne odgovornosti in čustvene angažiranosti osvoji neko znanje (pridobi informacijo) ter se obenem bolje znajde pri reševanju problemov v vsakdanjem življenju.⁷¹ Učenec mora pri igri vlog aktivirati številne procese kompleksnega mišljenja⁷² (po Marzanu: dedukcija, indukcija, odločanje, argumentacija, analiza perspektiv, invencija ...).⁷³

Kot ena izmed glavnih metod izkustvenega učenja naj bi tudi igra vlog potekala po štirih fazah:

---

⁶⁵ Karba, Pavla (2005): Zgodovina v šoli v 21. stoletju - vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 11.

⁶⁶ Marentič Požarnik, Marica (1987): Nova pota v izobraževanju učiteljev. V: Karba, Pavla (2005): Zgodovina v šoli v 21. stoletju - vse življenje uporabna popotnica. Zavod RS za šolstvo, str. 12.

⁶⁷ Rupnik Vec, Tanja (1998): Igranje vlog in simulacije. Vzgoja in izobraževanje. Letnik XXIX. Št. 3, str. 47.

⁶⁸ Prav tam.

⁶⁹ Marentič Požarnik, Barica (1987). Nova pota v izobraževanju učiteljev. V: Brodnik, Vilma (2001). Izkustveno učenje in aktivno poučevanje zgodovine s pomočjo igre vlog in simulacije. V: Zgodovina v šoli. Letnik 1, št. 1, str. 7.

⁷⁰ Rupnik Vec, Tanja in ostali (2003): Igra in simulacija kot učna metoda. Priročnik za učitelje psihologije in drugih družboslovnih predmetov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 12.

⁷¹ Rupnik Vec, Tanja in ostali (2003): Igra in simulacija kot učna metoda. Priročnik za učitelje psihologije in drugih družboslovnih predmetov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 11-13.

⁷² Rupnik Vec, Tanja (2002): Igra vlog - je zgolj igra ali miselni izziv? Vzgoja in izobraževanje. Letnik XXXIII, št. 5, str. 11.

⁷³ Marzano (1987, 1993). V: Rupnik Vec, Tanja (2002): Igra vlog - je zgolj igra ali miselni izziv? Vzgoja in izobraževanje. Letnik XXXIII, št. 5, str. 11.

- izvedba igre vlog (učenci lahko igrajo ali opazujejo) ustreza Kolbovi fazi neposredne izkušnje,
- analiza ali refleksija izkušnje (samorefleksija s strani igralcev, refleksija opazovalcev ali refleksija dogajanja),
- teoretsko uokvirjanje dogajanja oziroma abstraktna konceptualizacija (izpeljava splošnih sklepov, povezava dogajanja s teorijo),
- načrtovanje aktivnosti ali po Kolbu aktivno eksperimentiranje (uporaba pridobljenih spoznanj v realnosti).⁷⁴

Za uspešno izvedbo igre vlog je seveda potrebna tudi priprava s strani učitelja in učencev, zato velja za eno izmed zahtevnejših učnih metod. Učitelj mora najprej dobiti idejo, opredeliti vloge, sestaviti okvirno besedilo in pripraviti material in pripomočke (lahko vključi tudi učence), nato pa učence seznaniti s cilji, vsebino in potekom igre vlog.⁷⁵ Učenci morajo razmisliti o privzeti identiteti oziroma si izbrati predmet opazovanja.⁷⁶

KAKO IN ZAKAJ LAHKO UPORABIMO IGRO VLOG

Igra vlog je lahko v frontalni obliki ali v skupinah, igrana ali domišljajska, vnaprej programirana ali improvizirana, vključuje lahko posameznika ali več akterjev, šepetalca, opazovalce ...⁷⁷ Uporabna je v različnih didaktičnih etapah: najpogosteje se jo uporablja kot motivacijo oz. uvajanje v učno snov; pri ponavljanju, utrjevanju, preverjanju in celo ocenjevanju.⁷⁸ Pričujoč primer prikazuje celo učno uro obsegajočo skupinsko in improvizirano igro vlog pri uri zgodovine v srednji šoli (uporabiti pa se jo seveda da tudi v osnovni šoli), v katero je vključen cel razred (kot novinarji, dopisniki, politiki, fotografi ...), pa tudi učitelj kot urednik časopisa, namenjena pa je ponovitvi učne snovi iz prejšnjih ur.

Pri igri vlog učenci dobijo ponazoritev včasih abstraktne učne snovi.⁷⁹ Tako npr. ponovijo že pridobljeno znanje o politiki med drugo svetovno vojno ob vstopu ZDA v vojno tako, da se vživijo v vlogo novinarjev in zbirajo informacije o političnem oz. vojaškem stanju, nekateri pa nastopajo tudi v vlogi politikov, civilistov, dopisnikov ... Na ta način pa si snov lažje predstavljajo, so bolj motivirani in kreativni, učijo se kritičnega razmišljanja,⁸⁰ učenje pa poteka v bolj sproščenem vzdušju. Pri tem so uporabljene tudi druge učne metode: metoda dela z zgodovinskimi viri, besedili (iskanje potrebnih podatkov za pripravo), slikovnim gradivom (fotografi), besedno demonstracijo (govor), razgovor (intervju, pogovor z dopisnikom). Končni pisni izdelek, torej številko časopisa, analiziramo, lahko pa jo uporabimo tudi kot iztočnico za diskusijo.⁸¹

⁷⁴ Rupnik Vec, Tanja in ostali (2003): Igra in simulacija kot učna metoda. Priročnik za učitelje psihologije in drugih družboslovnih predmetov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 16.

⁷⁵ Prav tam.

⁷⁶ Prav tam, str. 17.

⁷⁷ Yardley - Matwiejczuk (1997). V: Rupnik Vec, Tanja (1998): Igranje vlog in simulacije. Vzgoja in izobraževanje. Letnik XXIX. Št. 3, str. 47.

⁷⁸ Brodnik, Vilma (2001). Izkustveno učenje in aktivno poučevanje zgodovine s pomočjo igre vlog in simulacije. V: Zgodovina v šoli. Letnik 1, št. 1, str. 8.

⁷⁹ Karba, Pavla (2005): Zgodovina v šoli v 21. stoletju - vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 87.

⁸⁰ Brodnik, Vilma (2001). Izkustveno učenje in aktivno poučevanje zgodovine s pomočjo igre vlog in simulacije. V: Zgodovina v šoli. Letnik 1, št. 1, str. 14.

⁸¹ Rupnik Vec, Tanja (1998): Igranje vlog in simulacije. Vzgoja in izobraževanje. Letnik XXIX. Št. 3, str. 47.

PRIPRAVA IN IZVEDBA

Učenci dobijo listke z natančnim opisom svoje vloge in nalog že prejšnjo učno uro, za domačo nalogo pa se morajo nanjo pripraviti. Po potrebi dobijo tudi dodatno literaturo.⁸²

Predvidene vloge so:

- Urednik časopisa = učitelj (nadzoruje delo novinarjev, spremlja situacijo),
- Nekaj fotografov (izbirajo primerne fotografije),
- Dopisniki iz Velike Britanije, Skandinavije, Beneluksa in Francije, Balkana, Sovjetske zveze, Severne Afrike (poročajo o dogodkih na svojem območju),
- Franklin D. Roosevelt (pove svoj govor pred kongresom),
- Kongres, novinarji (poslušajo Rooseveltov govor),
- Nemški literat v azilu (poda intervju o razmerah v Nemčiji),
- Ameriški diplomat, poznavalec razmer na Pacifiku (intervju),
- Novinarji (se pogovarjajo z dopisniki in postavljajo vprašanja intervjuvancem, zapisujejo govor),
- lektorji in grafični oblikovalci časopisa ...

Igra poteka simultano, zato moramo v razredu zagotoviti prostor za vse nastopajoče. Poskrbeti je treba tudi za potrebne pripomočke: papir za časopis, dodatno literaturo, slikovno gradivo. Lahko uporabimo tudi mikrofone ali fotoaparate, poiščemo primerno glasbo za ozadje ...

Glede na obseg snovi in na skupinsko obliko izvedbe je pri pričujočem primeru igri vlog namenjeno nekaj več časa in sicer okoli 30 minut (predvidoma 20 minut za zbiranje podatkov in 10 minut za pisanje člankov v manjših skupinah, tako da so udeleženi vsi). V idealnem primeru naj bi igra vlog trajala od 10-15 minut,⁸³ lahko pa ji namenimo tudi več šolskih ur in jo izvajamo po delih.⁸⁴

Prvih 5 minut učne ure je namenjenih za navodila in pripravo, zadnjih 10 pa analizi (z njo lahko nadaljujemo tudi naslednjo učno uro). Analiza je zelo pomembna za uspeh igre vlog, saj učenci in učitelj na ta način komentirajo in primerjajo svoja opažanja, doživljanja in interpretacijo.⁸⁵

ZAKLJUČEK

Igra vlog učiteljem torej daje možnost, da pri pouku zgodovine na zanimiv in za učence privlačen način ponovijo, utrjujejo ali preverjajo učno snov.

Izkustveno učenje, kamor spada igra vlog, omogoča uresničitve mnogih vzgojno - izobraževalnih ciljev.⁸⁶ Ker se od učencev pričakuje vživitev v vlogo in izražanje čustev upodobljene osebe, je tudi samo čustveno doživljanje učencev pri igri vlog precej

⁸² Kot pomoč pri pripravi in izvedbi igre vlog si lahko pomagamo s preglednico, ki jo je pripravila Danijela Trškan. Trškan, Danijela: Vaja št. 8. V: Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, oddelek za zgodovino, str. 45.

⁸³ Brodnik, Vilma (2001). Izkustveno učenje in aktivno poučevanje zgodovine s pomočjo igre vlog in simulacije. V: Zgodovina v šoli. Letnik 1, št. 1, str. 8.

⁸⁴ Rupnik Vec, Tanja et al (2003): Igra in simulacija kot učna metoda. Priročnik za učitelje psihologije in drugih družboslovnih predmetov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 18.

⁸⁵ Rupnik Vec, Tanja (2002): Igra vlog - je zgolj igra ali miselni izziv? Vzgoja in izobraževanje. Letnik XXXIII, št. 5, str. 13.

⁸⁶ Rupnik Vec, Tanja (2002): Igra vlog - je zgolj igra ali miselni izziv? Vzgoja in izobraževanje. Letnik XXXIII, št. 5, str. 11.

intenzivno,⁸⁷ učenje pa na ta način učinkovitejše. Če dodamo temu še možnost razvoja kritičnega in kreativnega mišljenja ter samorefleksije, torej boljšega opazovanja samega sebe in posledično osebnostne rasti,⁸⁸ lahko v metodi izkustvenega učenja vidimo eno osrednjih metod didaktike prihodnosti.

LITERATURA

- Brodnik, Vilma (2001). Izkustveno učenje in aktivno poučevanje zgodovine s pomočjo igre vlog in simulacije. V: Zgodovina v šoli. Letnik 1, št. 1, str. 7-10.
- Färber, Mathias (1999): Zweiter Weltkrieg in Bildern. St. Gallen: Otus Verlag AG.
- Feis, Herbert (1968): Churchill Roosevelt Stalin: vojna, ki so jo vodili in mir, ki so ga krojili. Ljubljana: Zavod Borec.
- Karba, Pavla (2005): Zgodovina v šoli v 21. stoletju - vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Rauch, Basil (1957): The Roosevelt Reader. Selected speeches, messages, press conferences, and letters of Franklin D. Roosevelt. New York, Toronto: Rinehart&co.
- Repe, Božo (2000): Sodobna zgodovina. Učbenik za 4. letnik gimnazij. Ljubljana: Modrijan.
- Rupnik Vec, Tanja et al (2003): Igra in simulacija kot učna metoda. Priročnik za učitelje psihologije in drugih družboslovnih predmetov. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Rupnik Vec, Tanja (2002): Igra vlog - je zgolj igra ali miselni izziv? Vzgoja in izobraževanje. Letnik XXXIII, št. 5. Str. 11-17.
- Rupnik Vec, Tanja (1998): Igranje vlog in simulacije. Vzgoja in izobraževanje. Letnik XXIX. Št. 3. Str. 47 - 49.
- Trškan, Danijela: Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta, oddelek za zgodovino. Wikipedia, http://sl.wikipedia.org/wiki/Druga_svetovna_vojna, http://en.wikipedia.org/wiki/World_War_II (22. 12. 2005)

POVZETEK

Igra vlog predstavlja eno izmed metod izkustvenega učenja, pri katerem se učenci učijo na podlagi doživljanja na lastni koži in sicer preko štirih faz (po Kolbu): izkustva, refleksije izkustva, abstraktne konceptualizacije in aktivnega eksperimentiranja. Učenci prevzamejo identiteto nekoga drugega, zato morajo v določeni situaciji ravnati kot ta oseba. Tako je mogoče doseči mnoge vzgojno - izobraževalne cilje: učenci so bolj motivirani, učijo se kritičnega in kreativnega razmišljanja ter samorefleksije, lažje razumejo in si zapomnijo učno snov ter aktivirajo različne miselne procese. Igra vlog je primerna tudi za pouk zgodovine (npr. ponovitev politike med drugo svetovno vojno preko sestavljanja časopisa). Zahteva nekaj več časa in priprav, vendar pa zagotavlja popestritev pouka, aktivno sodelovanje učencev v učnem procesu in posledično tudi trajnejše in kvalitetnejše znanje.

---

⁸⁷ Rupnik Vec, Tanja (1998): Igranje vlog in simulacije. Vzgoja in izobraževanje. Letnik XXIX. Št. 3, str. 47.

⁸⁸ Rupnik Vec, Tanja (2002): Igra vlog - je zgolj igra ali miselni izziv? Vzgoja in izobraževanje. Letnik XXXIII, št. 5, str. 13.

BRIGITA PRAZNIK: JURČIČEV JURIJ KOZJAK PRI POUKU ZGODOVINE V SREDNJI ŠOLI

UVOD

Zgodovina z raznoliko vsebino ponuja številne možnosti, kako pouk zgodovine pripraviti čim bolj zanimivo in poučno, da bodo učenci resnično motivirani za spoznavanje zgodovine. Veliko je metod, ki jih lahko uporabimo, ena izmed njih pa je **metoda dela z zgodovinskimi besedili**.

Tomaž Weber je zgodovinske vire delil na **materialne** in **pisane zgodovinske vire**. Slednje je razdelil na **sodobna sporočila (dokumenti preteklosti)**, **zgodovinske tekste** (znanstvene monografije, sinteze) ter na **literarna dela z zgodovinsko vsebino**.⁸⁹ Zadnja vrsta virov pa so predmet tega članka, ki skuša pokazati, kako lahko zgodovinsko povest vključimo v učno uro pri pouku zgodovine, kako tako delo poteka in kaj učenci s takim delom pridobijo.

METODA DELA Z ZGODOVINSKIMI BESEDILI

Pri tej metodi sta obravnava snovi in pridobivanje znanja vezana na rabo in izdelavo besedila. Učitelj z uporabo različnih besedil posreduje nova spoznanja ter razširja in pogloblja obstoječe znanje učencev, ga povezuje z novim ali aplicira na nove primere.⁹⁰

Štiri stopnje metode teksta (priprava, uvodne informacije, razprava, preverjanje dosežkov)⁹¹ zahtevajo:

1. določitev obsega snovi
2. uskladitev učne snovi s tekstom
3. analiza vsebine teksta
4. priprava na razpravo
5. merjenje dosežkov učnega procesa.⁹²

Neupoštevanje naštetih zahtev vodi v neuspešnost metode.⁹³

Danijela Trškan loči dva načina uporabe zgodovinskega besedila. Prvi je **iskanje podatkov iz vira** - uporaba virov za opis ali razumevanje zgodovinskih dogodkov. Drugi način pa je **ugotavljanje, kaj, zakaj in kako** so zgodovinarji pisali o dogodkih.⁹⁴

Metoda se uporablja v vseh fazah učnega procesa (motivacija, obravnavanje, urjenje, ponavljanje, preverjanje, ocenjevanje). Lahko je motivacijsko sredstvo pri obravnavanju, vir znanja ali študijsko sredstvo za ugotavljanje zanesljivosti.⁹⁵

Pomembno je, da uporabljeni zgodovinski viri niso le slikoviti informatorji o zgodovinskem dogajanju, temveč tudi sredstvo za globalno spoznavanje, problematizacijo, osmišljanje ali

---

⁸⁹ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 63.

⁹⁰ Didaktika (2003). Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 364-365.

⁹¹ Bertonec, I. (1969). Metoda dela s teksti. Ljubljana: Delavska univerza Boris Kidrič, str. 26.

⁹² Ibidem, str. 86.

⁹³ Ibidem, str. 36.

⁹⁴ Trškan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik IX, št. 3-4, str. 3.

⁹⁵ Ibidem, str. 3-4.

analizo različnih sistemov ali političnih programov.⁹⁶ Vsekakor naj bo delo z viri predhodno načrtovano v okviru določene teme.⁹⁷

LEPOSLOVNA DELA KOT ZGODOVINSKI VIR

Literarna dela z zgodovinsko vsebino morajo temeljiti na resničnosti. Avtorji skušajo poustvariti pristno ozračje nekega obdobja, zato med pisanjem arhivsko proučijo resnične zgodovinske razmere (Ivan Tavčar: Visoška kronika, Josip Jurčič: Jurij Kozjak itd.).⁹⁸ Taka dela učence zelo pritegnejo s slikovitim opisom, sugestivnostjo in bogastvom izraza, obogatijo njihove predstave in motivirajo za konkretno razmišljanje. Potrebno pa je skrbno izbrati krajše in metodično uporabne odlomke.⁹⁹

Štefan Trojar te vire zelo priporoča, Weber pa meni malo drugače. Ta besedila priporoča le za motivacijo, nikakor pa ne za posploševanje in izvajanje sklepov.¹⁰⁰ Te vrste zgodovinskih besedil so sicer grajena na virih, a so podrejena zakonitostim literarnosti.¹⁰¹

UČNA URA ZGODOVINE Z JURČIČEVIM JURIJEM KOZJAKOM

Sledeča učna ura na temo Turški vpadi na Slovenskem z uporabo zgodovinske povesti Jurij Kozjak je pripravljena za drugi letnik srednje šole. Učitelj že vnaprej pripravi izbrane odlomke in kratka vprašanja, ki se nanašajo na odlomke, hkrati pa zahtevajo, da učenci uporabijo že pridobljeno znanje, ki so si ga pridobili v prejšnji učni uri. Pri iskanju odgovorov si pomagajo z odlomki in učbenikom (Zgodovina 2, str. 183-187). Odlomki jim pomagajo poustvariti vzdušje tedanjega obdobja in poglobiti pridobljeno znanje.

Učenci so razdeljeni v štiri skupine. Vsaka skupina dobi list s pripravljenim odlomkom in vprašanji. Po končanem skupinskem delu (15 minut), sledi frontalni del učne ure, v kateri vsak predstavnik skupine poroča o delu svoje skupine. Sledi diskusija, preko katere učenci pridejo do zaključkov o Turkih na Slovenskem.

PRIMERI ODLOMKOV Z VPRAŠANJI

1. SKUPINA

»Gorele so grmade po gorah in naznanjevale, da se bliža vrag. Zdaj so šele vreli vkup, vsa dežela je bila velik tabor. Dostikrat pa je bila nesreča, da so se premalo zedinili posamezni brambovci ali da se niso mogli ali utegnili zbrati, ker je bil Turek tu, kakor bi ga bila ponoči zemlja izpihnila.« (Jurčič, 1984, 86-87)

1. Kaj misli avtor, ko napiše »gorele so grmade po gorah in naznanjevale«?
2. Kakšen pomen je imel tabor ob vpadu Turkov?
3. Zakaj so imeli Slovenci težave z organizacijo obrambe?

⁹⁶ Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik IV, št. 4, str. 51.

⁹⁷ Ibidem, str. 53.

⁹⁸ Ibidem, str. 51.

⁹⁹ Ibidem, str. 51.

¹⁰⁰ Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: DZS, str. 72.

¹⁰¹ Ibidem, str. 63.

2. SKUPINA

»Leta 1475 udarijo v najlepšem poletju Turki na južne pokrajine štajerske. Vodil jih je Ahmed paša. Vseh je bilo kakih 12.000 mož, največ konjikov, krdelo tudi janičarjev. Jurij Šenk, glavar koroške dežele, zbere v naglici nekaj pripravljene vojske po vseh treh deželah, da bi toliko časa ustavljali sovražnika na južnem Štajerskem, dokler se ne snide velika vojska vseh dežel slovenskih, katera bi se mogla veliki turški sili iz oči v oči postaviti nasproti.« (Jurčič, 1984, 87)

1. V katero obdobje vpadov sodi omenjeni vpad leta 1475?
2. Kdo so bili janičarji?
3. Katere dežele so sestavljale »veliko vojsko vseh dežel slovenskih«?

3. SKUPINA

»Koroški glavar Šenk, kranjski plemenitaš Ludovik Kozjak in mnogo drugih imenitnih vitezov je bilo ujetih, ker jih Turki niso hoteli umoriti, češ da dobodo veliko odkupnine zanje. Ostanki kristjanske vojske se naglo umaknejo v gozde. Po deželi ni še nihče vedel za to strašno pobitje. Turki so vedeli, da jim zdaj nikjer ne more enaka vojska poti zapreti, zato so hrumeli v Kranjsko naprej proti sredi.« (Jurčič, 1984, 90)

1. Zakaj so Turki določali odkupnine?
2. S pomočjo učbenika določite smeri vpadov Turkov!
3. Opišite način bojevanja Turkov!

4. SKUPINA

»Dvojno vpitje se je razlegalo po zemlji in donelo proti nebeškim oblakom. Prvi je bil divji krik ljutega Turka, ki je čedil svojo krivo sabljo krščanske krvi in komaj jutra čakal, da bi jo na novo prelival. Drugi krik je bila žalostna, mila molitev tlačnega, zapuščenega Slovenca, ki ni morda tolikaj sam zase Boga prosil kakor za svoje otroke, da bi jim Bog ohranil staro domovino, staro zveličavno vero.« (Jurčič, 1984, 95-96)

1. Kaj je vodilo Turke v stalne boje in prelivanje krvi?
2. Zakaj je bil Slovenec tlačjen in zapuščen?
3. Kakšen pomen je imela vera v bojih Turkov s Slovenci?

ZAKLJUČEK

Primer učne ure prikazuje, kako lahko z zgodovinsko povestjo učence vzpodbudimo k razmišljanju in poglobljanju znanja. Učenci znanje, ki so si ga pridobili v prejšnji uri, povežejo z vsebino povesti in si tako resnično predstavljajo dogajanje tiste dobe. Pouk tako postane mnogo bolj privlačen in zanimiv, hkrati pa motivira za nadaljnje delo in splošno zanimanje za zgodovino.

LITERATURA

- Bertoncelj, I. (1969). Metoda dela s teksti. Ljubljana: Delavska univerza Boris Kidrič.
- Didaktika (2003). Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.
- Hozjan, A., Potočnik, D. (2000). Zgodovina 2. Ljubljana: DZS.
- Jurčič, J. (1984). Jurij Kozjak. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Trojar, Š. (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik IV, št. 4, str. 50-54.
- Trškan, D. (2000). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik IX, št. 3-4, str. 3-7.
- Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana. DZS.

POVZETEK

Metoda dela z zgodovinskimi besedili je zelo privlačna metoda, ki učence motivira ter vzpodbuja h konkretnemu razmišljanju in življenju v določeno obdobje. Uporablja se v vseh etapah učnega procesa. Pri metodi so uporabna tudi literarna besedila z zgodovinsko tematiko, ki sicer niso pravi zgodovinski viri, a temeljijo na resničnem dogajanju. Učitelj se mora na delo dobro pripraviti - izbrati krajše, metodično uporabne odlomke (iz Jurija Kozjaka) - hkrati pa delo načrtovati v okviru določene teme (Turki na Slovenskem), saj je metoda dela z besedili namenjena poglobljanju starega znanja in ne pridobivanju novega. Pomembna je tudi analiza besedila ter razprava o njem. Na koncu pa je potrebno preveriti znanje učencev, ki so si ga pridobili med takim delom.

ANJA SOVIČ: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM IN PREDMETI V OSNOVNI ŠOLI NA PRIMERU VIKINGOV

Uvod

Učitelj lahko svoje poučevanje vrednoti na več načinov, toda njegova uspešnost je odvisna predvsem od vzbuditve zanimanja učencev za določeno snov. Danes je v procesu učenja in poučevanja vse bolj pomembno dojetje znanja v najširšem smislu. Metoda dela s slikovnim gradivom v kombinaciji z metodo dela s predmeti vzbudi v učencih radovednost in zanimanje in jim omogoči mnogoplastno zajemanje znanja. Metoda dela s slikovnim gradivom in predmeti bosta predstavljeni na primeru Vikingov. Ob sočasni uporabi omenjenih dveh metod se porajajo vprašanja, kdaj uporabljati te metode, kako jih uspešno združevati in kako jih uporabljati kot študijsko, šolsko gradivo.

Metoda dela s slikovnim gradivom in s predmeti

V šolskih ustanovah se pogosto opaža, da učitelji ne posvetijo dovolj pozornosti metodi dela s slikovnim gradivom. Metoda dela s predmeti pa je celo še bolj zanemarjena. Ob odgovarjanju na vprašanje, zakaj se to dogaja, domnevamo, da se učitelji ne zavedajo ogromnega pomena in odličnih rezultatov pri uporabi omenjenih metod. »Večina učiteljev uporablja slikovno gradivo kot motivacijsko in demonstracijsko gradivo, ne pa kot študijsko gradivo, kot ga že uspešno uporabljajo v zahodnih državah.«¹⁰² Zavedati pa se moramo, da uspešna uporaba teh metod zahteva od učitelja več priprave in s tem več časa, za kar pa marsikateri nima dovolj volje in predvsem energije.

Pri metodi dela s pisnimi viri ločimo: metodo dela s fotografijami, metodo dela z umetniškimi slikami, metodo dela s plakati, metodo dela s skicami, metodo dela s karikaturami, metodo dela s statističnimi tabelami, metodo dela z zemljevidi, metodo dela z grafi.¹⁰³ Te metode nam omogočajo razgiban način poučevanja, saj se jih lahko poslužujemo tudi izven razreda (idealno za pouk v muzeju). Metoda dela s predmeti pa vključuje uporabo vseh predmetov, ki se nanašajo na obravnavano snov. Izbrati ustrezne in hkrati primerne predmete je včasih težko, saj se moramo zavedati ranljivosti predmetov, predvsem ko gre za starejše predmete.

Metoda dela s slikovnim gradivom kakor tudi s predmeti, vzpodbudi aktivnost dela z obeh strani, učenčeve in učiteljeve. Ob predstavitvi slike, še posebej to velja, če je slika barvna, se vzbudi učenčevo zanimanje in prebudi se njegova domišljija. Učenec si celotno dogajanje veliko bolje predstavlja skozi sliko, podatki dobijo obliko in barve. Vzpodbudi se tudi njegova govorna sposobnost, saj ravno slikovno gradivo omogoča večjo komunikacijo v razredu. Vzpodbudi se komunikacija med učencem in učiteljem, kakor tudi komunikacija med učenci samimi. S tem je v razredu tudi vzpostavljena prijetnejša klima, kar bo nedvoumno pozitivno vplivalo na višjo stopnjo priljubljenosti predmeta. Vsak učenec ima namreč svoje mnenje o sliki, saj ob sliki ni pravih in napačnih odgovorov. Strah pred napačnimi odgovori je v veliki meri vzrok za nesodelovanje in nekomunikacijo učencev. V razredu se lahko razvije debata, kar zagotovo vzpodbuja učenčevo kritičnost. Še bolj pomembno od vzpodbujanja kritičnosti povprečnih učencev pa je, da uporaba slikovnega gradiva kakor tudi uporaba predmetov omogoča vzpodbujanje zanimanja in kritičnosti tudi tistih manj sposobnih učencev. Učenca se lahko pohvali na področju njegovega kreativnega in podrobnega opazovanja ter na področju njegovega povezovanja stvari. Znano je, da se pri učencu, ki je pohvaljen, vzpodbudi interes za delo pri tej uri. Z uporabo

¹⁰² Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 10, št. 1, str. 3.

¹⁰³ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 10, št. 1, str. 3-7.

teh dveh metod je zadovoljenih tudi več učenčevih čutov. Ko ima učenec predmet v svoji bližini, ga otipa in ima tudi možnost ga povonjati. Ob predstavitvi snovi preko večih čutil si učenci le-to tudi bolje zapomnijo.

»Glavni namen uporabe slikovnega gradiva je motivirati učence, konkretizirati učno snov, povečati količino in kvaliteto znanja, poglobiti in nazorno predstaviti učno snov, zagotoviti dolgotrajnejše znanje ter spodbuditi sistematično opazovanje in analiziranje slikovnega gradiva.«¹⁰⁴

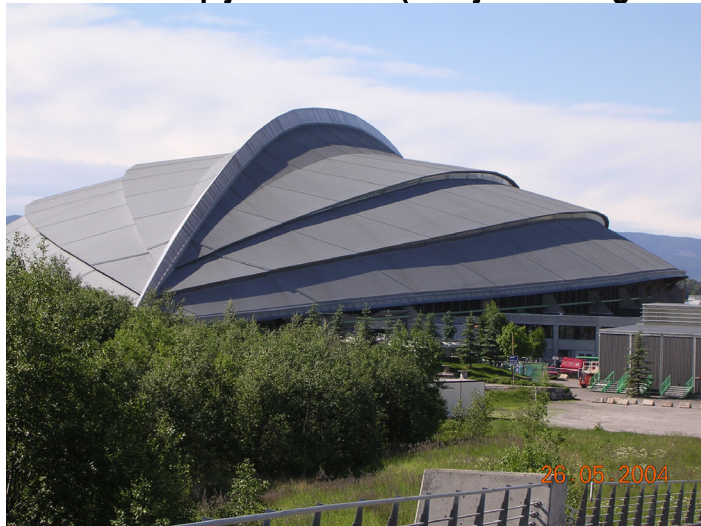
Kdaj uporabljati metodi dela s slikovnim gradivom in s predmeti

Metodi sta primerni za vse dele učne ure. Najuspešneje bomo izvedli svoje delo, če jih uporabljamo kombinirano. Paziti moramo, da učence ne zasičimo preveč z gradivom, ker s pretiranim opazovanjem (predvsem predmetov), ne sledijo več naši razlagi.

Kako metodi uspešno združevati

Učenec mora prvo zaznati snov preko slikovnega gradiva in šele nato mu podamo snov preko predmeta. Začnemo podajati snov s stvarjo, ki jo otroci takoj povežejo z izbrano temo. »Osrednji element, ki ga povežemo z Vikingi je vikingška ladja, saj je bila le-ta bistveni pripomoček za stike med Skandinavci in je s časoma postala odločilni element vikingških osvajanj.«¹⁰⁵ »Vikingi so napadali tudi po rekah, saj so z zasidranjem sredi reke bili nadosegljiv plen za ostala ljudstva.«¹⁰⁶ Učitelj prikaže sliko vikinške bojne ladje. Sami jo opišejo in razvije se komunikacija in razgovor. Učenec se osredotoči na barve in zgradbo ladje, pove iz česa je sestavljena. Učitelj jih nenehno vzpodbuja s postavljanjem podvprašanj. Svoja podvprašanja podkrepi s predmeti, ki jih prinese seboj. Na obravnavanem primeru lahko prenese seboj maketo ladje ali pa les, kot gradbeni material, iz katerega je ladja sestavljena. Da si učenec lažje predstavlja kako je izgledalo dno ladje, jim pokažem streho moderno zgrajenega športnega centra v Oslu.

Slika 1: Olimpijski stadion (obrnjena vikingška ladja) v Lillehammerju, Norveška

Vir: Anja Sovič, lastne fotografije.

¹⁰⁴ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 10, št. 1, str. 6.

¹⁰⁵ Cohat, Y. (1997). Vikingi, vladarji morja. Ljubljana: DZS, str. 15.

¹⁰⁶ Jurjevčič, M. (2004). Vikingi. Diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, str. 12.

Kako metodi uspešno uporabljati kot šolsko gradivo

Ko učitelj začne uspešno izvajati kombinirani metodi s slikovnim gradivom in predmeti, je na dobri poti, da osvoji in uspešno zasidra učencevo znanje. V zgoraj navedenem primeru smo učence seznanili z vikinško ladjo. To snov bomo navezali na njihova osvajanja po svetu. »Vikingi so svetu odpri atlantske otoke, naselili Islandijo in Grenlandijo in stopili na ameriška tla petsto let pred Kolumbom.«¹⁰⁷ »Poleg tega pa so prišli vse do Kaspijskega morja.«¹⁰⁸ Vsa pot je razvidna na zemljevidu iz nacionalnega muzeja v Oslu (glej priloženo sliko).

Slika 2: Poti vikingških osvajanj slikano v Museum of Cultural History, Oslo, Norveška

Vir: Anja Sovič, lastne fotografije.

Slika 3: Ohranjeni primer vikingške ladje v Museum of Cultural History, Oslo, Norveška

Vir: Anja Sovič, lastne fotografije.

Vikingi niso potovali samo po morju. Navsezadnje so se v Skandinavijo tudi njihovi predniki priseljevali po kopnem, dokler je niso zavzeli. »Po kopnem so se peljali s težkim vozom na štiri dobro okovana kolesa.«¹⁰⁹ Na spodaj prikazani sliki je dobro razvidna masivnost in

¹⁰⁷ Pörtner, R. (1982). Vikingi. Ljubljana: DZS, str. 7.

¹⁰⁸ Priit J.V. (2000). National Geographic, In Search of Vikings, letnik 2000, št. 5, str. 12-13.

¹⁰⁹ Nougier, L.R. (1990). V času Vikingov. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 24.

izgradnja voza. Snov napeljemo na učenčevo razmišljanje, kako so se vsa ta prikazana prevozna sredstva ohranila do danes. Pokažemo jim prineseno glino in pojasnimo, da je ravno glina oziroma kompaktno blato pripomoglo k ohranitvi vseh ogledanih prevoznih sredstvih.

Slika 4: Vikingški voz za potovanje po kopnem v Museum of Cultural History, Oslo, Norveška

Vir: Anja Sovič, lastne fotografije.

Zaključek

Delo z metodo slikovnega gradiva in metoda dela s predmeti ne naredi samo dobre razredne klime in obojestranske aktivnosti, temveč snov približa učencu in vzbudi njegovo zanimanje za nadaljnjo delo pri predmetu. Učencu omogoča pridobitev kopico čutnih izkušenj, kar dvigne njegovo sposobnost memoriranja učne snovi. Z uporabo teh metod omogočimo večji uspeh učencem, ki imajo bolj izrazite vizualne in kinestetične sposobnosti.

Literatura

- Cohat, Y. (1997). Vikingi, vladarji morja. Ljubljana: DZS.
Jurjevčič, M. (2004). Vikingi. Diplomsko delo. Ljubljana, Filozofska fakulteta, str. 80.
Nougier, L.R. (1990). V času Vikingov. Ljubljana: Mladinska knjiga.
Pörtner, R. (1982). Vikingi. Ljubljana: DZS.
Priit, J.V. (2000). National Geographic, In Search of Vikings, letnik 2000, št. 5., str. 12-13.
Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 10, št. 1, str. 3-7.

Povzetek

Metoda dela s slikovnim gradivom in s predmeti je zelo zanimiva in uspešna metoda. Uspešnost se izraža v pozitivnem vzdušju v razredu, v vzpodbujenem zanimanju pri učencih, v komunikaciji o obravnavani snovi med učenci samimi, v kreativnosti pouka, v prebujenosti čutil ... Metodi dosežeta največji uspeh, če sta uporabljeni hkrati in v ne prevelikem obsegu. Primerni sta za vse dele učne ure. Predvsem je potrebno uporabljati navedeni metodi kot učno, študijsko gradivo in ne samo kot motivacijo. Na primeru Vikingov sem prikazala kombinacijo uporabe obeh metod kot glavno učno gradivo. S takim načinom dela je bolj omogočen uspeh učencev z kinestetičnimi in vizualnimi sposobnostmi.

PETRA MERLJAK: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO GRŠKI BOGOVI, EPI IN MITI

Uvod

Risanje, slikanje ipd. je bil človekov prvi način sporazumevanja. Omogočal mu je izražati njegova pričakovanja, čustva, pa tudi bolj formalna sporočila naslednikom.

Tudi danes so slike še vedno tisto sredstvo, ki nas lahko v enem samem trenutku čustveno pretresejo, pozitivno ali negativno.

V članku je predstavljena izvedba učne ure na temo Grško bogovi, epi in miti, ki po učnem načrtu sodi v sedmi razred devetletke. Ura je izvedena po metodi dela s slikovnim gradivom, ki omogoča učencem, da so aktivno vključeni v učni proces, da razvijajo sposobnosti opazovanja, opisovanja, izražanja občutij, pa tudi vrednotenja.¹¹⁰

Metoda dela s slikovnim gradivom

Metodo dela s slikovnim gradivom lahko vključimo v vse etape učnega procesa, največkrat pa jo učitelji uporabijo za začetno ali vmesno motivacijo. »Pri slikovnem gradivu, ki se uporablja kot motivacijsko sredstvo, lahko učenci izrazijo svojo reakcijo ali asociacijo nanj ali svoje mnenje in oceno.«¹¹¹ Če pa želimo slikovno gradivo uporabiti za obravnavo nove učne snovi, moramo nanj postaviti ustrezna vprašanja.

»Pri metodi dela s slikovnim gradivom se ponavadi uporablja induktivna pot spoznavanja vsebine in zgodovinske interpretacije.«¹¹² Vprašanja so tako najprej splošna, nato pa vedno bolj natančna, strokovna. Poznamo tri osnovne stopnje proučevanja: prva je branje slikovnega gradiva, druga je podroben opis, tretja pa razlaga, kjer je poudarjen zgodovinski, umetniški kontekst, vrednost ter vloga avtorja.¹¹³

Poznamo več metod dela s slikovnim gradivom - odvisno pač, s kakšnim slikovnim gradivom delamo: metoda dela s fotografijami, z umetniškimi slikami, s karikaturami, z zemljevidi, z grafi itd.

Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine

»Od leta 1991 naprej izhajajo vsako leto v Sloveniji številna učila za predmet zgodovina v osnovnih in srednjih šolah, ki vsebujejo bogato slikovno gradivo. Zato je treba posvetiti več pozornosti metodi dela s tem gradivom.«¹¹⁴ Tako gradivo ni samo popestritev učbenika, delovnega zvezka ali katerega drugega učila, ampak bi morali o njem začeti razmišljati drugače, ga jemati kot vir znanja. Večinoma ga namreč uporablja le za motivacijo in demonstracijo, zelo redko pa kot sredstvo pri obravnavi, urjenju, ponavljanju ipd.

---

¹¹⁰ Povzeto po: Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3

¹¹¹ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3

¹¹² Prav tam.

¹¹³ Povzeto po: Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3

¹¹⁴ Prav tam.

»Prav zgodovinsko dokumentarno slikovno gradivo je z didaktičnega vidika ustrezno učno sredstvo pri pouku zgodovine.«¹¹⁵ S slikovnim gradivom pomagamo učencu, da si lažje predstavlja zgodovinske okoliščine, da prepoznava zgodovinske situacije, da izboljšuje svoje sposobnosti opazovanja, primerjanja, sklepanja in končno tudi vrednotenja določenih zgodovinskih situacij.¹¹⁶

Zgodovina je stvar interpretacije. Vsak posameznik jo interpretira na svoj način, odvisno od tega, kaj ga pogojuje, kako kaj doživlja. Prav zato je še posebej pomembno, da učencem omogočimo, da se naučijo izoblikovati lastno mnenje, lastno interpretacijo.

Priprava na uro

Zelo pomembna je učiteljeva priprava, in sicer tako strokovna kot tudi psihološka in pedagoška, pa tudi organizacijska. Učna vsebina je sicer v osnovni šoli zelo zreducirana, snovi ni veliko (vsaj s stališča učitelja), kar pa ne pomeni, da je za učitelja dovolj le to minimalno znanje. Učitelj se mora sam strokovno izobraževati, slediti novim smernicam; v nasprotnem primeru učenci to hitro opazijo in izkoristijo.

Če želi učitelj pri uri obravnavati snov z metodo dela s slikovnim gradivom, mora seveda to gradivo vnaprej pripraviti. Pri tem naj mu, kar je še posebej zaželeno, pomagajo učenci. V šolski knjižnici, pa tudi na internetu, je na temo Grški bogovi, epi in miti zagotovo dovolj slikovnega gradiva za izvedbo ene učne ure.

Izvedba ure

Učitelj učence pozdravi in na kratko predstavi končne cilje učne ure. Sledi ponovitev snovi prejšnje ure s pomočjo zemljevida in učbenika¹¹⁷. Učitelj postavi naslednja vprašanja: Kje leži Grčija?; Kakšne so geografske značilnosti pokrajine?; S katero barvo je to pokazano?; Kateri dve veliki kulturi sta obstajali v 2. in 3. tisočletju pred Kristusom? Ponovitev traja približno pet minut.

Sledi obravnava. Učitelj za uvodno motivacijo da na grafoskop prosojnico, na kateri so narisani simboli grških bogov. Simboli so prekriti in učitelj jih postopno odkriva; ob tem postavi vprašanje na primer: Kaj mislite za katerega grškega boga je ta simbol?; Zakaj ima ta bog ta simbol?; Kaj predstavlja ta simbol? Učenci z dviganjem rok skušajo čim hitreje ugotoviti pravilen odgovor. Česar ne vejo, dopolni učitelj. Uvodna motivacija traja približno deset minut. Na koncu učitelj vpraša, če kdo ve, kje so po grškem izročilu živeli bogovi. Učenci odgovorijo; če ne vejo, pomaga učitelj, ki nato s frontalno razlago pojasni vlogo bogov v življenju grškega človeka. Učitelj narekuje kratek zapis učne snovi.

Učencem pokaže fotografijo preročišča v Delfih.¹¹⁸ Nanjo postavi vprašanja: Kaj vidite?; Čemu je to služilo?; Kje je ta kraj?; Kakšno vlogo so imela preročišča? Spodbudi jih, naj v učbeniku¹¹⁹ hitro poiščejo ime svečenice. Ime zapiše na tablo. Poudarek traja približno pet minut; na koncu učitelj narekuje kratek zapis učne snovi.

---

¹¹⁵ Karba, P. (2000). Uvajanje nekaterih sodobnih metod poučevanja zgodovine v osnovni in srednji šoli, magistrsko delo, Maribor, str. 108

¹¹⁶ Povzeto po: Karba, P. (2000). Uvajanje nekaterih sodobnih metod poučevanja zgodovine v osnovni in srednji šoli, magistrsko delo, Maribor, str. 109

¹¹⁷ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2003). Stari in srednji vek: zgodovina za 7. razred devetletke. Ljubljana: DZS.

¹¹⁸ Fotografija je iz: Kerrigan, M. (2002). Stara Grčija in Sredozemlje. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 28

¹¹⁹ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2003). Stari in srednji vek: zgodovina za 7. razred devetletke. Ljubljana: DZS.

Učenci si ogledajo fotografijo kipa metalca diska.¹²⁰ Sledijo vprašanja: Kaj vidite?; Kdo je avtor kipa?; Kaj predstavlja?; Na kaj vas to spomni? Učitelj pove letnico prvih olimpijskih iger, potem naveže pogovor na olimpijske igre današnje dobe: kdaj so bile prvič prirejene, v čem je razlika. Spomni na primer na olimpijske igre v Grčiji leta 2004 in nato s pomočjo povečane časopisne fotografije (ali fotografije, najdene na internetu) dobitnikov medalj¹²¹ skušajo učenci ugotoviti, kako so v stari Grčiji sprejemali olimpijske zmagovalce. Vprašanja so na primer: Kaj imajo dobitniki medalj na glavi?; Kako dobitnike medalj sprejmejo ob povratku v domovino? V nadaljevanju skušajo ob slikah¹²² skupaj ugotoviti, v katerih olimpijskih disciplinah so tekmovali stari Grki. Ta poudarek traja deset minut.

Učitelj razloži, da so zmagovalce, pa tudi hrabre bojevnike tako cenili, da so jim pisali pesmi. Tako so nastali epi. Ogledajo si skico Trojanskega konja¹²³. Učitelj sprašuje, učenci poskušajo odgovoriti na naslednja vprašanja: Kaj je na sliki?; Kdaj in kje so to uporabili?; Kdo je to iznašel?; Kje je to opisano?; Kdo naj bi to napisal? Če učenci ne vejo, jim učitelj najprej namigne, če pa še ne vejo, razloži in nato opiše kratko vsebino Iliade. Omeni še Odisejo. Opozori na razliko med epom in mitom. Nato pokaže fotografijo poslikave keramike, na kateri Tezej ubije Minotavra.¹²⁴ Nanjo postavi vprašanja: Kaj vidite?; Kdo je junak?; Kaj je stvar? Na kratko opiše mit, nato pa narekuje kratek zapis snovi. Poudarek traja deset minut.

Ura se zaključi s petminutnim prikazom vsega uporabljenega slikovnega gradiva. Ob vsaki sliki poklicani učenci povejo tri ključne besede.

Zaključek

Metoda dela s slikovnim gradivom daje učencem možnost, da izražajo svoje mnenje, da razvijajo sposobnosti opazovanja, sklepanja in vrednotenja.¹²⁵ S tem so aktivno vključeni v učni proces. Učenci si tako podatek veliko lažje zapomnijo, zlasti ker ga ob sprejemanju spremlja tudi vizualni impulz.

Doseženi so naslednji končni cilji:

- a) vsebinski: 1. znajo naštetih glavne grške bogove in njihove simbole, 2. poznajo vlogo preročišč in glavno grško preročišče Delfi ter Pitijo, 3. poznajo izvor OI, letnico in značilnosti takratnih olimpijskih iger ter kako je z olimpijskimi igrami danes (primerjava), 4. poznajo razliko med epom in mitom in znajo opisati največja epa in najbolj znane mite;
- b) procesni: 1. znajo prepoznavati simbole, 2. znajo s pomočjo slikovnega gradiva povezovati sedanost in preteklost;
- c) vzgojni: znajo opazovati, sklepati, vrednotiti.

Aktivno vključevanje te metode v učni proces pozitivno vpliva tako na motivacijo, sprejemanje predmeta zgodovina med učenci kot tudi na doseganje učnih ciljev.

---

¹²⁰ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2003). Stari in srednji vek: zgodovina za 7. razred devetletke. Ljubljana: DZS, str. 53

¹²¹ Fotografijo so po možnosti predhodno poiskali učenci sami, učitelj pa jo je povečal.

¹²² Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2003). Stari in srednji vek: zgodovina za 7. razred devetletke. Ljubljana: DZS, str. 41

¹²³ Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2003). Stari in srednji vek: zgodovina za 7. razred devetletke. Ljubljana: DZS, str. 40

¹²⁴ Fotografija je iz: Kerrigan, M. (2002). Stara Grčija in Sredozemlje. Ljubljana: Cankarjeva založba, str. 16

¹²⁵ Povzeto po: Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3

Viri in literatura:

Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika, visokošolski učbenik. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.

Janša Zorn, O., Mihelič, D. (2003). Stari in srednji vek: zgodovina za 7. razred devetletke. Ljubljana: DZS.

Karba, P. (2000). Uvajanje nekaterih sodobnih metod poučevanja zgodovine v osnovni in srednji šoli, magistrsko delo, Maribor.

Kerrigan, M. (2002). Stara Grčija in Sredozemlje. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.

Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.

POVZETEK

Metoda dela s slikovnim gradivom je v naših šolah večinoma uporabljena le za motivacijo, precej manj pa za obravnavo snovi. Učencem omogoča, da so aktivno vključeni v učni proces, da razvijajo sposobnosti opazovanja, opisovanja, izražanja in tudi vrednotenja.

Učenci si snov (npr. za temo Grški bogovi, epi in mit), povezano z zanimivim slikovnim gradivom, veliko lažje in hitreje zapomnijo, hkrati pa se krepi pozitiven odnos do predmeta zgodovina. Poleg tega imajo tudi možnost, da pri iskanju gradiva aktivno sodelujejo, in se tako učijo sprejemati odgovornost zase in za razred.

Zelo pomembna je učiteljeva priprava: izbrati mora primerno slikovno gradivo in - kar je še pomembneje - postaviti mora vprašanja, ki bodo učence vodila do novega znanja. Metoda dela s slikovnim gradivom tako v proces učenja aktivno vključi učitelja in učenca.

KRISTINA LAZAR: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM NA TEMO UMETNOST IN KULTURA SREDNJEGA VEKA V SREDNJI ŠOLI

UVOD

Dandanes se pri pouku zgodovine vedno bolj poudarjajo aktivne oblike poučevanja in se kritizira frontalna učna oblika; vendar pa je tudi ta lahko zelo uspešna, če uporabimo neklasični frontalni učni pouk.¹²⁶ Eden izmed načinov, kako izvesti dober neklasični frontalni pouk, pa je ravno metoda dela s slikovnim gradivom.

V tem članku je predstavljen konkreten primer učne ure na temo Umetnost in kultura srednjega veka v srednji šoli, izvedene s pomočjo metode dela s slikovnim gradivom. Predstavljene bodo prednosti te metode pa tudi določene zahteve, ki jih mora učitelj izpolniti pri načrtovanju take učne ure, če želi, da bo ura uspešna.

PREDNOSTI METODE DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Raziskave kažejo, da "slikovne demonstracije prispevajo k boljši zapornitvi učne snovi"¹²⁷, situacija je bolj sproščena, budijo se zanimanje, radovednost in estetski užitki.¹²⁸ Na tak način - torej demonstracijski in motivacijski - tudi večina učiteljev v Sloveniji uporablja slikovno gradivo, kar pa, kot poudarja Danijela Trškan,¹²⁹ ni vse, kar se s slikovnim gradivom da narediti; kvalitetno se ga da uporabiti tudi kot sredstvo pri obravnavanju učne snovi. Štefan Trojar je faze dela s slikovnim gradivom razdelil takole: "1. Predstavitev slike in delovni napotki učencem; 2. Spodbujanje in zbiranje spontanih vtisov učencev o sliki; 3. Celovit opis vsebine slike v obliki usmerjenega razgovora; 4. Analitično proučevanje vsebinskih elementov slike in postopno spoznavanje njenega zgodovinskega sporočila; 5. Celovito proučevanje vsebine slike in spoznanje njenega pomena za zgodovinske razmere določenega obdobja; 6. Sintetična ocenitev slike v vlogi zgodovinskega vira."¹³⁰ Vidimo, da tak način dela s slikovnim gradivom zavzema vse stopnje znanja po Bloomu. Na ta način učenci preko slikovnega gradiva s pomočjo razgovora s učiteljem pridejo do novega znanja, predstave učencev o novo usvojenem znanju pa so dolgotrajnejše in bolj nazorne, učna snov je na ta način poglobljena, učenci pa se navajajo na pravo delo zgodovinarjev, se pravi na kritično mišljenje ter sistematično opazovanje.¹³¹ Slika torej naj ne bo samo popestritev razlage, saj je s tem njen potencial premalo izkoriščen.

NA KAJ JE TREBA PAZITI

Je pa tudi nekaj pasti, na katere mora učitelj paziti pri sestavljanju take učne ure. Hitro se mu namreč lahko zgodi, da razgovor od slikovnem gradivu zaide predaleč stran vsebine, ki bi jo učitelj moral obdelati v skladu z zakonsko določenim učnim načrtom v posameznem

¹²⁶ Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 1, str. 50

¹²⁷ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 1. del. V: zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 3, str. 35.

¹²⁸ Prav tam, str. 34.

¹²⁹ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.

¹³⁰ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti slikovnega prikazovanja, 2. del. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 31.

¹³¹ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik X. Št. 1, str. 6.

razredu. Če želimo, da bo učna ura uspešna, mora učitelj predhodno opredeliti, kaj daje pomembnost sliki in njeni vlogi v celotni učni enoti ter povezati vloge različnih slik, uporabljenih v učni uri, v celoto.¹³² Po drugi strani pa se mora zavedati tudi, da slikovno gradivo vzame več časa, če želimo od učencev ne samo površinsko opazovanje, ampak globlje razumevanje prikazanega.¹³³

Vrst slikovnega gradiva je veliko, sem spadajo fotografije, umetniške slike, plakati, karikature, zemljevidi, grafi, skice idr.¹³⁴ Z vsako vrsto slikovnega gradiva postopamo malo drugače, saj se vprašanja, ki jih lahko zastavimo določenemu gradivu, glede na njegovo vrsto tudi razlikujejo. V tem članku se bomo osredotočili na umetniške slike ter upodobitve iz časa srednjega veka, ki sami zase neposredno pričajo o času, v katerem so nastali, in pa fotografije srednjeveških arhitekturnih stvaritev.

PRIMER UČNE URE NA TEMO "UMETNOST IN KULTURA SREDNJEGA VEKA"

Primer učne ure je sestavljen tako, da sledi predpisani učni vsebini v učbeniku za 2. letnik gimnazije.¹³⁵ Učitelj naredi uvod v učno uro s razgovorom o pomenu krščanske vere in cerkve v srednjeveški družbi, nato pa preide na prvi poudarek glavnega dela, filozofijo, s prvim slikovnim prikazom (glej sliko na naslednji strani).¹³⁶

Vprašanja, ki jih učitelj zastavi učencem, so:

Kako so razporejene osebe na sliki?

Vsaka od oseb prikazuje določeno zgodovinsko osebnost ali alegorijo. Ali lahko prepoznate katero od oseb?

Kdaj je po vašem mnenju nastala ta slika?

Kdo jo je naslikal in kje jo lahko danes vidimo?

Kateri elementi obkrožajo centralno osebo na sliki?

Kaj drži v rokah centralna oseba na sliki in kakšen pomen ima ta predmet?

*Kaj je avtor slike hotel sporočiti s to sliko?*¹³⁷

Skozi voden razgovor učenci preko pozornega opazovanja slike in s učiteljevo pomočjo pridejo do odgovorov na vprašanja, spoznajo glavne značilnosti ter elemente sholastike in razumejo, zakaj je bil Tomaž Akvinski v tistem času tako pomemben. Učitelj naj učencem istočasno, ko postavi sliko na diaprojektor, tudi razdeli fotokopije slike, tako da si lahko med razgovorom označujejo, kaj katera figura pomeni, in jim bo slika sama, poleg odgovorov na vprašanja, ki jih bodo zapisali v zvezek, služila kot zapis učne snovi, saj je hkrati tudi dobra shema vseh sestavin, pomembnih v srednjeveški miselnosti.

¹³² Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti slikovnega prikazovanja, 2. del. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 30.

¹³³ Didaktika. (2003). Novo mesto: Visokošolsko središče, inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 193.

¹³⁴ Za podroben opis dela z različnimi vrstami slikovnega gradiva glej: Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 4, str. 3-6.

¹³⁵ Hozjan A, Potočnik P. (2000). Zgodovina 2, učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS. str. 84-87.

¹³⁶ Slika je vzeta iz: Evans J. (1985). The Flowering of the Middle Ages. London: Thames and Hudson Ltd. str. 149.

¹³⁷ Gre za fresko iz 14. stoletja v firenški katedrali, imenovano "Triumf Sv. Tomaža". Predstavlja Tomaža Akvinskega, sedečega na prestolu, ki ga obkrožajo štiri kardinalne in tri teološke vrline, apostoli evangelisti ter starozavezni preroki (tudi Mojzes s tablo Desetih božjih zakonov), po njim sedi arabski filozof Averroes, ki je prevedel Aristotela, še spodaj pa je razporejenih sedem teoloških znanosti in sedem svobodnih umetnosti, pod katerimi so možje, ki so največ prispevali k razvoju teh znanosti: Pitagora, Evklid, Ptolemej itd. Te figure, razporejene okrog Sv. Tomaža, predstavljajo tako krščanske kot antične korenine tedanje znanosti, ki jih je Sv. Tomaž spojil v duhu krščanstva. Sv. Tomaž drži v rokah knjigo Salomonova modrost, v kateri piše: "Molil sem, in razumevanje mi je bilo dano", v čemer se skriva glavna misel sholastike, namreč da je vera pred razumom.

Naslednji poudarek je viteška in meščanska kultura. Učitelj lahko predstavi sledečo sliko:¹³⁸

---

¹³⁸ Slika je vzeta iz: Evans J. (1985). *The Flowering of the Middle Ages*. London: Thames and Hudson Ltd. str. 24.

Zastavi lahko sledeča vprašanja:

Kaj se dogaja na sliki?

Kdo so možje na konjih?

Kateri kraj predstavlja slika?

Kdo je oseba, ki gleda skozi okno nad vhodom in kaj je njen simbolni pomen?

Zakaj so križarske vojne zbližale viteze v enotnejši stan?¹³⁹

Ob sliki nato učitelj vodi razgovor o tipičnih značilnostih viteštva (branitelj vere, domovine, zaščitnik žensk) ter napelje razgovor na srednjeveške pesnitve, ki opevajo te lastnosti vitezov. Lahko se sproži tudi debata na temo, koliko je v tem resnice in koliko je to samo mit. Vprašanja naj bodo sestavljena tako, da vključujejo vse stopnje znanja po Bloomovi taksonomiji, da bo učna ura res kvalitetna.

V naslednjem poudarku, srednjeveški umetnosti, lahko učitelj učencem vzporedno predstavi dve fotografiji, od katerih vsaka predstavlja eno od umetnostnih obdobij, gotiko in romaniko. Izbere lahko na primer sledeči dve:¹⁴⁰

---

¹³⁹ Gre za beneško miniaturo iz konca 13. stoletja, ki prikazuje, kako križarji osvojijo Jeruzalem, sveto mesto, Jezus pa jih blagoslavlja skozi okno; vitezi so zaradi križarskih vojn dobili bolj spoštovano mesto v družbi in se oblikovali v enotnejši stan; vzpostavili so se miti o vitezu kot branitelju vere ter človeku častnega ravnjanja.

¹⁴⁰ Primer romanike: Katedrala v Wormsu. Fotografija je vzeta iz: Evans J. The Flowering of the Middle Ages, str. 76. Primer gotike: katedrala v Burgosu. Fotografija je vzeta iz: Evans J. The Flowering of the Middle Ages, str. 82.

Nato učencem zastavi vprašanja, kot so:

Pozorno si oglejte obe katedrali na slikah in opišite arhitekturne razlike med njima.

Vsaki od katedral določite njen umetnostni slog. Katera od katedral je bila zgrajena prej in katera pozneje?

Učenci tako preko opazovanja slik in razgovora z učiteljem spoznajo značilnosti dveh umetnostnih slogov, značilnih za srednji vek. Nato naj si učenci ogledajo še primere gotike in romanike v učbeniku in ugotovijo še, kakšne so razlike med posameznimi primerki znotraj enega umetnostnega sloga in katere so glavne linije, ki povezujejo vse primere znotraj enega umetnostnega sloga.

Na enak način lahko učitelj učencem predstavi tudi razvoj srednjeveškega slikarstva. Vendar pa učna ura ne sme biti preveč natrpana s slikovnim gradivom, saj s tem posamezno gradivo izgubi pomen. Bolje je uporabiti manj slikovnega gradiva, pa tistega res dobro razčleniti, ostale učne poudarke pa obdelati na kakšen drug način, na primer s metodo razlage, kombinirano s metodo razgovora. V ponavljalnem delu pa naj učitelj, da bo učna ura bolj razgibana, uporabi individualno učno obliko tako, da učenci samostojno rešujejo naloge v delovnem zvezku, ki se potem pregledajo.

ZAKLJUČEK

Kot smo videli, metoda dela s slikovnim gradivom prinaša v učno uro inovativnost, spodbuja učence k razmišljanju, k samostojnemu odkrivanju novih dejstev. Vprašanj, ki jih lahko zastavimo nekemu slikovnemu gradivu, je nešteto in vsebujejo lahko prav vse stopnje po Bloomovi taksonomiji, kar je pogoj za kvalitetno podajanje učne snovi. Taka učna ura je učencem prijetna in zanimiva, saj pri tej metodi običajno razberejo iz slike mnogo več, kot so si sprva mislili. Prinaša pa tudi velik odstotek zapornitve, saj so raziskave ugotovile, da si učenci ob sočasni razlagi in opazovanju slik zapornijo celo do

60% nove učne snovi¹⁴¹. Lahko torej zaključimo, da je tak način neklasične frontalne učne oblike več kot učinkovit.

VIRI IN LITERATURA

Didaktika. (2003). Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.

Evans, J. (1985). *The Flowering of the Middle Ages*. London: Thames and Hudson Ltd.

Hozjan, A., Potočnik D. (2000). *Zgodovina 2: učbenik za 2. letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS.

Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 1. del. V: *Zgodovina v šoli*. Letnik V. Št. 3, str. 32-38.

Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: *Zgodovina v šoli*. Letnik V. Št.4, str. 25-31.

Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni metodi v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: *Zgodovina v šoli*. Letnik VII. Št. 1, str. 50-57.

Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: *Zgodovina v šoli*. Letnik X. Št. 1, str. 3-6.

Trškan, D. (2005). *Gradivo za predavanja in vaje*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.

POVZETEK

Metoda dela s slikovnim gradivom je učinkovit način izvedbe neklasičnega frontalnega pouka. Metoda namreč spodbuja učence k razmišljanju, in postavljanju vprašanj. Če jo izvajamo po šestih fazah, ki jih je uvedel dr. Trojar, preidemo od zbiranja vtisov do analitičnega preučevanja vsebine do sintetične ocenitve slike, kar zavzema vse stopnje Bloomove taksonomije. Vendar je pomembno, da učitelj predhodno dobro načrtuje, katere učne cilje želi doseči s posameznim slikovnim gradivom, paziti mora, da bo razgovor, ki se razvije okrog posamezne slike, umeščen v učno vsebino, ki jo namerava obdelati v tisti učni uri. /Metoda dela je predstavljena na konkretnih primerih slikovnega gradiva za umetnost in kulturo srednjega veka./ Če metodo pravilno izvede, učna ura hkrati zbudi zanimanje učencev, in to v prijetnem vzdušju, kot tudi poskrbi za visok odstotek zapornitve že med samo učno uro.

---

¹⁴¹ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja, 1.del. V: *Zgodovina v šoli*. Letnik V. Št. 3, str. 35.

MIRKA MILOVANČEV: METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM NA TEMO NASTANEK ZDA V SREDNJI ŠOL

UVOD

Po letu 1991 so v slovenski prostor prišla kakovostna, s slikami bogato opremljena učila, ki so dvignila raven uporabe slikovnega gradiva pri pouku zgodovine.¹⁴² Ker pa ima v večini primerov slikovno gradivo pri pouku še vedno zgolj ilustrativno-demonstrativno funkcijo, je pomembno, da se podučimo še o vseh drugih opcijah, ki nam jih slikovno gradivo nudi.¹⁴³

V članku je predstavljena učna ura zgodovine v srednji šoli na temo Nastanek ZDA, pri kateri prevladuje metoda dela s slikovnim gradivom. Na praktičnih primerih so predstavljene različne vrste in raznolikost rabe slikovnega gradiva, ter napotki učiteljem, kako obravnavati slikovno gradivo, da bodo njihovi učenci od tega bogatega zgodovinskega vira kar največ pridobili.

METODA DELA S SLIKOVNIM GRADIVOM

Pomembnost metode dela s slikovnim gradivom temelji na spoznanju, da je v procesu učenja važno čutno zaznavanje. Če pri podajanju snovi učitelji zajame VAKOG (zaznavni sistem učencev) motivira udeležence in obenem upošteva didaktično načelo nazornosti.¹⁴⁴

Slikovno gradivo, med katerega spadajo umetniške slike, plakati, fotografije, skice, karikature, zemljevidi, grafi, statistične tabele ipd., spodbudi vizualno zaznavanje.¹⁴⁵

Da pa bo metoda dela s slikovnim gradivom učinkovita, moramo dijake naučiti, kako naj gledajo, berejo, opišejo in interpretirajo slikovno gradivo.¹⁴⁶ Učitelj mora priskrbeti raznoliko slikovno gradivo in paziti, da v eni učni uri ne uporabi več kot 8 enot.¹⁴⁷

PRIPRAVLJANJE UČENCEV NA UČNO DELO

V uvodnem delu učitelj uporabi motivacijsko tehniko slikovne demonstracije. Prosojnico, na kateri je zemljevid Severne Amerike, ima zakrito, nato pa jo počasi odkriva in sprašuje: *O čem, menite, bomo danes govorili? Katera celina leži med Pacifikom in Atlantikom? Južna meja katere države je Mehika?* Dijaki ugotovijo, da bo ura posvečena Severni Ameriki. Učitelj odkrije celotno prosojnico in napove temo učne ure, ki se glasi *Nastanek ZDA*.

Zemljevid ZDA, ki ga učitelj odkriva in ob katerem zastavlja vprašanja dijakom:¹⁴⁸

¹⁴² Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli Letnik X. Št. 1, str. 3.

¹⁴³ Trškan, D. (1999). Slike in poučevanje zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VIII. Št. 3-4, str. 100.

¹⁴⁴ Blažič, M. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 367.

¹⁴⁵ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli Letnik X. Št. 1, str. 3.

¹⁴⁶ Trškan, D. (1999). Slike in poučevanje zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VIII. Št. 3-4, str. 100.

¹⁴⁷ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 28.

¹⁴⁸ "United States of America," Microsoft® Encarta® 99 Encyclopedia. © 1993-1998 Microsoft Corporation. All rights reserved.

OBRAVNAVANJE NOVE UČNE SNOVI

Prvi vsebinski poudarek je **Odkrivanje ameriške celine**. Učitelj uporabi prosojnico, na kateri so 3 vprašanja in pomoč: 1. *Kdo je odkril Ameriko in kdaj?* 2. *Kdo je živel v Severni Ameriki pred prihodom Evropejcev?* 3. *Naštete tri Evropske države, ki so raziskovale Severno Ameriko v 17. stoletju.* Pomoč: Učbenik, strani 77 in 166.¹⁴⁹ Dijaki naloge rešujejo v dvojicah, imajo 3 minute časa. Učitelj izbere poljubno dvojico, da odgovori.

Britanske kolonije v Ameriki je naslov drugega vsebinskega poudarka. Učitelj pokaže graf *Pritok novih naseljencev v Severno Ameriko po l. 1600* na prosojnici.¹⁵⁰ Nato vpraša: *Kakšne so konkretne številke stolpcev? Kdaj je prišlo do največjega porasta?*¹⁵¹ *Kdaj, mislite, so se oblikovale prve britanske kolonije? Katerih narodnosti menite so bili novi naseljenci? Kaj menite, da se je zgodilo s številom prebivalstva po letu 1790?* Ko odgovorijo, učitelj pove, da je bila prva britanska kolonija ustanovljena leta 1607 v Virginija. Iz Velike Britanije so prihajali predvsem trgovci, pustolovci in puritanci. Pove tudi, da so se kolonije med seboj razlikovale. Na jugu so prevladovala plantaže z afriškimi sužnji, na severu pa so se ukvarjali z obrtjo, trgovino ter imeli farme. Vse kolonije so bile gospodarsko odvisne od matične države. Vrhovno oblast Velike Britanije so zastopali od kralja imenovani guvernerji.¹⁵²

Graf na prosojnici, ki ga učitelj pokaže učencem:¹⁵³

¹⁴⁹ Berzelak, S. (2002). Srednji in novi vek. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: Modrijan, str. 77 in 166.

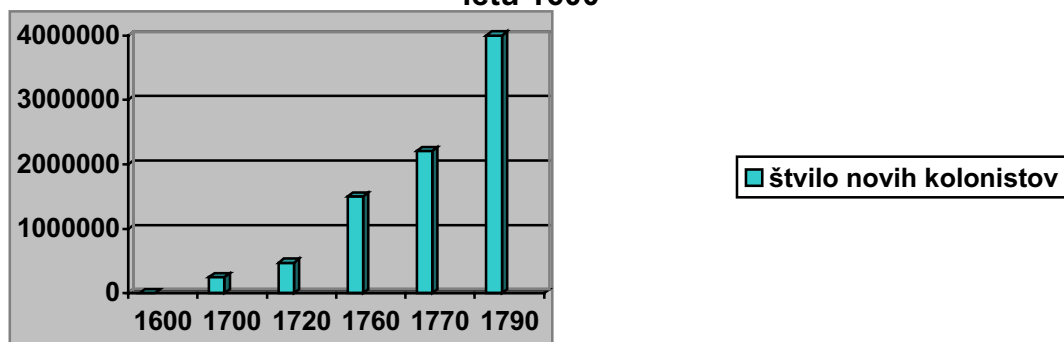
¹⁵⁰ Graf je izdelan po podatkih spletne strani <http://www.historyplace.com/unitedstates/revolution/index.html>, 15. 12. 2005.

¹⁵¹ Trškan, D. (2002). Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter aktivne metode dela z zgodovinskimi pisnimi in slikovnimi viri. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za zgodovino, str. 24.

¹⁵² Berzelak, S. (2002). Srednji in novi vek. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: Modrijan, str. 167.

¹⁵³ Graf je izdelan po podatkih spletne strani <http://www.historyplace.com/unitedstates/revolution/index.html>, 15. 12. 2005.

Pritok novih naseljencev (pretežno Britancev) v ZDA po letu 1600

Zadnji vsebinski poudarek se glasi **Boj kolonij za neodvisnost**. Učitelj razloži, da so kolonije postajale gospodarsko neodvisne, kar je Velika Britanija poskušala zaustaviti z visokimi davki. Ti ukrepi pa so privedli do upora kolonij.¹⁵⁴ Učitelj pokaže bakrorez Pokola v Bostonu¹⁵⁵ na prosojnici ter vpraša: *Za katero vrsto slikovnega gradiva gre? Kaj prikazuje? Kdo je avtor in kaj je želel s sliko doseči? Ali je slika realistična? Ali je nastala v času dogodka ali kasneje?*¹⁵⁶ Dijaki odgovarjajo, učitelj jim pomaga pri težjih vprašanjih. Učenci spoznajo, da gre za bakrorez, ki je nastal v času dogodka in je služil kot propagandni material proti Veliki Britaniji.

Pokol v Bostonu¹⁵⁷

Paul Revere (1735-1818) - ameriški kovač, bakrorezec in domoljub.

¹⁵⁴ Berzelak, S. (2002). Srednji in novi vek. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: Modrijan, str. 167.

¹⁵⁵ "Boston Massacre," Microsoft® Encarta® 99 Encyclopedia. © 1993-1998 Microsoft Corporation. All rights reserved.

¹⁵⁶ Trškan, D. (2004). Izbrane teme iz specialne didaktike pouka zgodovine. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za zgodovino, str. 22.

¹⁵⁷ "Revere Paul," Microsoft® Encarta® 99 Encyclopedia. © 1993-1998 Microsoft Corporation. All rights reserved.

Nasprotja in nasilje so se stopnjevali. 4. 7. 1776 je 13 britanskih kolonij v Ameriki sprejelo deklaracijo o neodvisnosti in se tako odcepilo od matične države. Nastale so Združene države Amerike.¹⁵⁸ Učitelj razdeli neizpolnjen grafični zapis z zemljevidom trinajstih britanskih kolonij v Ameriki.¹⁵⁹ Dijaki delajo individualno in imajo 3 minute časa, da si ogledajo zemljevid in dopolnijo tekst. Skupaj pregledajo rešitve.

Učitelj pokaže prosojnico z deklaracijo o neodvisnosti¹⁶⁰ in vpraša: *Lahko kaj preberete? Kakšen pomen ima ta listina? Kdo, menite, je avtor?*

Učitelj nadaljuje z razlago. Velika Britanija na željo kolonij odgovori z vojsko, a jim mora l. 1783 priznati neodvisnost. ZDA postanejo parlamentarna republika, ki izvoli svoj kongres, predsednika ter napiše ustavo. Prvi ameriški predsednik je postal George Washington.¹⁶¹

Neizpolnjen grafični zapis z zemljevidom, ki ga učitelj razdeli dijakom:

13 kolonij leta 1775¹⁶²

¹⁵⁸ Berzelak, S. (2002). Srednji in novi vek. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: Modrijan, str. 168.

¹⁵⁹ http://encarta.msn.com/media_701722301_1741502191_-1_1/The_13_Colonies_in_1775.html, 20. 12. 2005.

¹⁶⁰ "Declaration of Independence (United States)," Microsoft® Encarta® 99 Encyclopedia. © 1993-1998 Microsoft Corporation. All rights reserved.

¹⁶¹ Berzelak, S. (2002). Srednji in novi vek. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: Modrijan, str. 168.

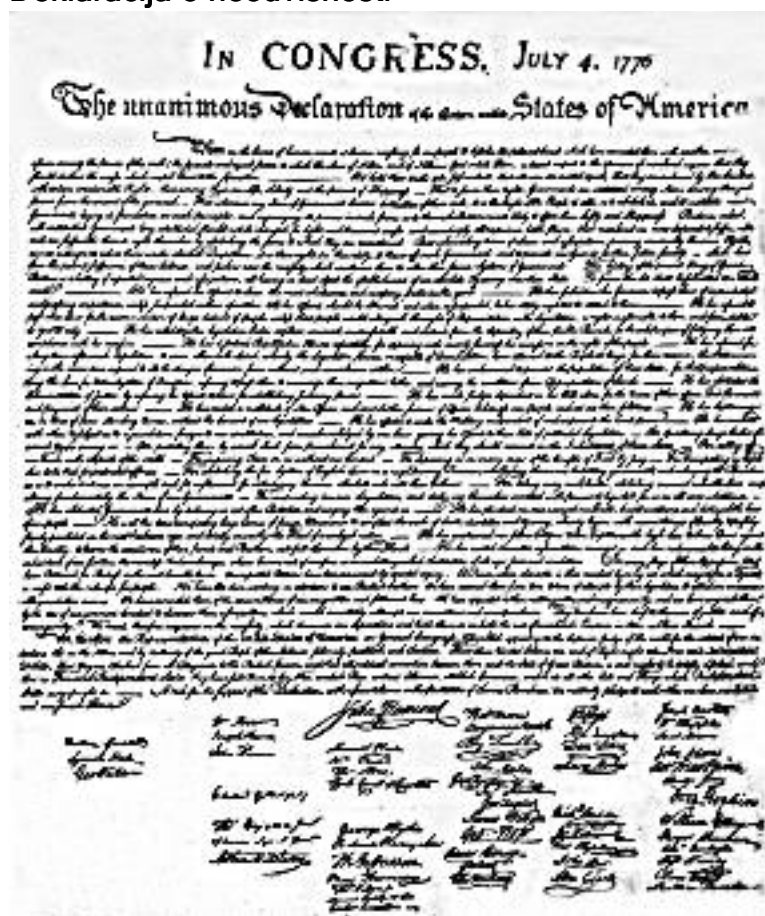
¹⁶² http://encarta.msn.com/media_701722301_1741502191_-1_1/The_13_Colonies_in_1775.html, 20. 12. 2005.

Zemljevid prikazuje _____ Britanskih kolonij v Severni Ameriki, kot so obstajale na večer Ameriške revolucije. Te kolonije so bile: _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____.

Po tem, ko so si od Britancev izborili neodvisnost, je teh 13 kolonij postalo prvih 13 držav v novonastalih Z_____ državah A_____. Glavni ameriški emblem _____ ima 13 rdečih in belih črt, ki simbolizirajo 13 prvotnih britanskih kolonij.

Prosojnica z ameriško deklaracijo o neodvisnosti:

Deklaracija o neodvisnosti¹⁶³

Učitelj zaključi tretji poudarek z zanimivostjo, da je dandanes simbol neodvisnosti ZDA Kip svobode, ki ga je leta 1876 (v spomin na stoletnico ameriške neodvisnosti) Francija podarila ZDA. Učitelj pokaže fotografijo Kipa svobode in vpraša: *Za katero vrsto slikovnega gradiva gre? Ali je fotografija zanesljiv zgodovinski vir? Iz česa je narejen kip? Kaj upodablja? Kaj ima na glavi? Kaj drži v desni roki in kaj to predstavlja?*¹⁶⁴

¹⁶³ "Declaration of Independence (United States)," Microsoft® Encarta® 99 Encyclopedia. © 1993-1998 Microsoft Corporation. All rights reserved.

¹⁶⁴ Vprašanja so delno povzeta po: Sources in History. (1990). From definition to assessment. London: Longman, str. 32; Deuxieme Histoire. (1996). Les fondements du monde contemporain. Collection Jacques Marseille. Nathan, str. 271; Histoire 2re. (1993). Collection J. Marseille. Nathan, str. 300-301 in Histoire 1re. (1994). Collection J. Marseille. Nathan, str. 92. v: Trškan, D. (2002). Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter aktivne metode dela z zgodovinskimi pisnimi in slikovnimi viri. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za zgodovino, str. 20.

Kip svobode v New Yorku¹⁶⁵

PONAVLJANJE

V zadnji didaktični etapi učitelj na tablo nalepi časovni trak z letnicami 1492, 1607, 1776, 1783 in 1876. Na svoji mizi ima razprostrtih pet slik - slike Krištofa Kolumba, zemljevida 13 britanskih kolonij, deklaracije o neodvisnosti, Georga Washingtona in Kipa svobode. Zastavi vprašanje: *Kaj se je zgodilo ... (sledi ena izmed petih letnic)?* Dijaki dvigujejo roke, učitelj izbere dijaka, ki najprej odgovori, nato izbere pravilno sliko z mize ter jo nalepi ob ustrezno letnico na časovnem traku.

ZAKLJUČEK

Če učitelj pozorno izbere slikovno gradivo in dijake nauči, kako naj ga obravnavajo, bo metoda dela s slikovnim gradivom obogatila sleherno učno uro.

Slikovno gradivo lahko vključimo v vse didaktične etape. Bodisi kot motivacijsko sredstvo v uvodu, bogat zgodovinski vir pri obravnavi in celo kot sredstvo za urjenje in ponavljanje (npr. s pomočjo časovnega traku).¹⁶⁶ Slikovno gradivo pouk popestri in pri določenih zgodovinskih temah (npr. obseg in kraji prvih kolonij v ZDA) snov konkretizira in bolj nazorno prikaže.

Bistvo je, da metoda dela s slikovnim gradivom učence motivira, aktivira, spodbudi razvoj kritičnega mišljenja in jim omogoči, da si snov bolje zapomnijo.¹⁶⁷

VIRI IN LITERATURA

Berzelak, S. (2002). Srednji in novi vek. Učbenik za 2. letnik gimnazije. Ljubljana: Modrijan.
Blažič, M. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.

¹⁶⁵ "Liberty, Statue of," Microsoft® Encarta® 99 Encyclopedia. © 1993-1998 Microsoft Corporation. All rights reserved.

¹⁶⁶ Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli Letnik X. Št. 1, str. 3.

¹⁶⁷ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 1. del. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 3, str. 34-35.

http://encarta.msn.com/media_701722301_1741502191_1_1/The_13_Colonies_in_1775.htm, 20. 12. 2005.

<http://www.historyplace.com/unitedstates/revolution/index.html>, 15. 12. 2005.

Microsoft® Encarta® 99 Encyclopedia. © 1993-1998 Microsoft Corporation. All rights reserved.

Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 1. del. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 3, str. 32-38.

Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. 2. del. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 4, str. 25-31.

Trškan, D. (1999). Slike in poučevanje zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Ljubljana. Letnik VIII. Št. 3-4, str. 100.

Trškan, D. (2001). Metoda dela s slikovnim gradivom pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli Letnik X. Št. 1, str. 3-6.

Trškan, D. (2002). Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter aktivne metode dela z zgodovinskimi pisnimi in slikovnimi viri. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za zgodovino.

Trškan, D. (2004). Izbrane teme iz specialne didaktike pouka zgodovine. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Oddelek za zgodovino.

POVZETEK

Slikovno gradivo je najpogosteje uporabljeno zgolj za slikovno demonstracijo. Učinkovitejša, a slabše poznana, pa je metoda dela s slikovnim gradivom. Pri temi Nastanek ZDA je učitelju dostopnega manj slikovnega gradiva kot npr. za zgodovinske teme, ki obsegajo 20. stoletje. Zato je učitelj nepogrešljiv člen, ki najde in izbere ustrezno slikovno gradivo in vprašanja. Učencem pove, kako naj h gradivu pristopijo, in jim po potrebi pomaga. Z malo iznajdljivosti lahko najde različne vrste slikovnega gradiva, ki služi bodisi za ponavljanje, uvodno motivacijo ali pa kot zgodovinski vir, s katerim dijaki samostojno usvajajo novo učno snov. Bistveno je, da metoda dela s slikovnim gradivom učno snov popestri, nazorno predstavi in konkretizira, dijaki pa so ob tem bolj motivirani in aktivni.

KATJUŠA ARČON: METODA DELA S PISNIMI VIRI PRI TEMI SLOVENCİ V LETU 1848 - ZA SREDNJO ŠOLO

UVOD

Sodobna didaktika poudarja aktivno vlogo učencev pri pouku. To pomeni, da mora učitelj kombinirati različne tehnike in metode. Ena takih aktivnih metod je tudi metoda dela z besedili. Zgodovinski viri omogočajo učencu razumevanje zgodovine. Učenec se lažje vživi v nek zgodovinski čas in prostor, spozna mentaliteto obdobja itn. hkrati pa ta način dela poveča zanimanje za zgodovino. Učitelj na ta način tudi pokaže, s kakšnimi problemi se sreča zgodovinar raziskovalec pri svojem delu (npr.: besedila v različnih jezikih, pisavah, različno ohranjena ...)

Namen sledečega članka je opisati metodo dela s pisnimi viri in jo ponazoriti na praktičnem primeru.

METODA DELA S PISNIMI VIRI

DELO Z VIROM: KAKO POTEKA?

Danijela Trškan omenja osem stopenj dela z zgodovinskim besedilom: prva vključuje branje besedila, druga zajema ugotavljanje vrste vira in vrste tematike, tretja je iskanje podatkov o avtorju, četrta zavzema določanje ozadja dogodkov, peta vključuje opis glavnih idej in dogodkov besedila, šesta obsega zajema opis z lasnimi besedami ter določanje vpletenosti in pristranskosti avtorja in osma primerjavo vsebine in osebno mnenje.¹⁶⁸

RAZLOGI ZA UPORABO PISNIH VIROV:

Robert Stradling navaja številne primere, zakaj so pisni viri uporabni:

- Zgodovina postane bolj »živa« saj vir lahko razodeva neposredne izkušnje ljudi z dogodkom (npr. občutki kmetov ob odpravi fevdalizma leta 1848).
- Ponavadi so učbeniki pisani z nekim časovnim razmikom, vir pa lahko izraža razpoloženje trenutka, v katerem se je dogodil opisani dogodek. Lep primer nam ponuja dnevno časopisje (npr. opisuje kaotično stanje leta 1848).
- Ob viru se učenci učijo analizirati, iskati ključne podatke, postavljati vprašanja, sklepati, izražati mnenja (npr. zakaj Slovenci zahtevajo Zedinjeno Slovenijo).
- Primarni viri omogočajo primerjavo s poročili, ki so jih kasneje napisali zgodovinarji.
- Ugotavljajo sklepne ugotovitve in interpretacije (npr. ugotovili bi lahko, kaj bi se zgodilo, če bi se leta 1848 uresničila zahteva po Zedinjeni Sloveniji).
- Učenci se navajajo kritično raziskovati (ocenijo, kakšne možnosti za uresničitev je imel program Zedinjene Slovenije).¹⁶⁹

KAJ MORAMO UPOŠTEVATI PRI IZBIRI PRIMARNIH PISNIH VIROV

Robert Stradling navaja naslednje točke:

- *Dostopnost.* Danes večina učbenikov vsebuje odlomke iz različnih virov, ti pa so večinoma kratki, zato jih je treba dopolniti s časopisnim, arhivskim, muzejskim ali drugim gradivom.

¹⁶⁸ Povzeto po Trškan, D. (2002). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine v *Zgodovina v šoli* IX, št. 3-4, str. 3.

¹⁶⁹ Povzeto po Stradling, R. (2004). Poučevanje evropske zgodovine 20. stoletja. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo, str. 230, 231.

- *Čas.* Struktura učnega načrta je prenatrpana, zato se mora učitelj odločiti, ali bo zahteval od učencev le faktografsko znanje (v tem primeru dela z viri ne bo), ali bo spodbujal interpretacijo, razmišljanje, kritično vrednotenje itd.
- *Stroški.* Učbeniki in druga literatura veliko stanejo.
- *Primernost za namen.* Nekatera zgodovinska besedila so za posamezne stopnje pretežka.
- *Uporabnost odlomkov.* Učitelj ima omejen čas, da vir predstavi, posebno če je ta dolg. Zato se mora tudi zaradi različnih sposobnosti odlomkov, ohranjanja motivacije itd. odločiti za uporabo le delov daljših besedil.
- *Ravnotežje.* Učencem moramo predstaviti različne poglede na nek problem.
- *Raven branja.* Treba je poskrbeti, da učenci poznajo kontekst vira, pripraviti pa jim moramo tudi slovarčke kratic, neznanih izrazov ...
- *Organizacija učnih aktivnosti.* Vprašati se moramo, kaj bodo učenci po prebranem viru počeli z njim: ali ga bomo uporabili za igro vlog, skupinski projekt, izvedbo razprave itn.
- *Ocenjevanje.* Postaviti si moramo cilj uporabe virov in na koncu tudi ugotoviti, ali smo ga dosegli.¹⁷⁰

PRIMER NALOG Z UPORABO PISNIH ZGODOVINSKIH VIROV

Leto 1848 je v slovenski zgodovini zelo pomembno, zato ga tudi učbeniki dokaj natančno obravnavajo. To temo lahko učitelj predstavi na več načinov. Spodaj opisani primer dela z viri se omejuje na izražene nacionalne zahteve Slovencev leta 1848. Primer vprašanj se nanaša na individualno delo učencev. Gre za dve besedili:

Zahteve Matija Majarja: Kaj Slovenci terjamo?

1. *» /.../ Da se vsi Slovenci, kakor naj bližji brati, zjedimo v jeden narod, in da bi imeli vsi vkup jeden slovenski zbor. /.../*
2. *Slovenski jezik mora imeti v slovenskih krajih popolnoma to pravico, katero ima nemški v nemških, italijanski v italijanskih .../.../*
3. *mora nam biti svobodno (frei) upeljati slavenščino v vse pisarnice in šole višje in nižje v Slovenii ... ako hočemo, kadar hočemo in kakor hočemo. /.../*
4. *vsaki uradnik (Beamter) v slovenskih krajih, kateri se za naprej bode postavil v službo mora popolnoma slovenski znati. /.../*
5. *v vsakim gimnaziji v Slovenii se mora za slovenščino stolica (cathedra) ustanoviti in po konkurzu učitelj postaviti, kateri tudi ostala slav. narečja razume /.../*
6. *pri nemškem zvezu (deutschen Bund) nočemo biti, naj je kakor hoče. /.../ vsaki zvez s tistimi Nemci bi nam očitno škodoval, oni bi nam ponemčili in poplaval naša mesta, potle gradi, zadnjič morebiti še naša polja in gorice, kakor se v nekaterih krajih že vidi. /.../«¹⁷¹*

Dunajska Slovenija: Kaj bomo Slovenci Cesarja prosili?

1. *»Da politiško razkrojeni narod Slovencev na Kranjskim, Štajerskim, Primorskim in Koroškim kakor eden narod, se tudi v eno kraljestvo z imenom Slovenija sklene, in da ima za - se svoj zbor. /.../*

¹⁷⁰ Povzeto po Stradling, R. (2004). Poučevanje evropske zgodovine 20. stoletja. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo, str. 232-234.

¹⁷¹ Granda, S., Rozman, F. (1999). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana, DZS, str. 47.

2. *Da ima Slovenski jezik v tem Slovenskim Kraljestvu popolnoma tiste pravice, kter ima nemški jezik v nemških, in laški v laških deželah; da sedaj Slovénski jezik v šole in kancljih vpeljemo, kadar hočemo, in kakor hočemo. /.../*
3. *Mi čisto Slovénski narod pri nemškemu zboru hočemo biti naméstvani; le tiste postave nas bodo vezale, ktere bode naš milostljivi Cesar z našimi prerečniki nam dal; ker smo prepričani, de Nemcov namen je, Avstrijo raskrušiti, mi pak hočemo Avstrije obstoj do zadnje srage kervi varvati. /.../»¹⁷²*

Na podlagi teh dveh besedil lahko učencem postavimo različna vprašanja.

Učenci naj na podlagi zemljevida in seveda pisnega vira naštejejo dežele, v katerih so živeli Slovenci l. 1848.

Ugotovijo naj, kdo je besedilo napisal in kakšna je bila njihova vloga v političnem življenju.

Analizirajo naj zahteve v obeh delih in poiščejo poglobitve misli ter jih povežejo v celoto.

Razložijo naj, kaj pomeni v programu izražen odpor do nemške zveze.

Ugotovijo naj, zakaj program Združene Slovenije leta 1848 še ni dobil širše podpore med slovenskim prebivalstvom.

Vir: Žvanut, M., Vodopivec, P. (2003). Vzpon meš anstva. Ljubljana, Modrijan, str. 174

Sklepajo naj (s pomočjo splošnega znanja) kdaj se je (če se sploh je) ideja Zedinjene Slovenije uresničila itn.

Cilj teh vprašanj je aktivno delo učenca z virom. Ne omejimo se le na gola dejstva, ki jih vir prinaša, ampak skušamo učenca spodbuditi k analizi širšega konteksta dogajanj takratnega časa. Vir sam je dobra osnova za odkrivanje mišljenja, dela, motivov takratnih vodilnih slovenskih intelektualcev.

Rešitve nalog naj vključujejo odgovore: Slovenci smo živeli na Kranjskem, Štajerskem, Goriško-Gradiščanskem, Koroškem in v Istri. Prvo besedilo je napisal Matija Majar-Ziljski. Bil je koroški duhovnik, celovski stolni kaplan. Drugi program je napisalo društvo dunajska Slovenija, ki je združevalo Slovence, živeče na Dunaju. Ti so sestavili peticijo, ki so jo kasneje podpisovali po slovenskih krajih. Programa zahtevana združitev dežel, v katerih so živeli Slovenci v eno zaključeno enoto z lastnih parlamentom (znotraj habsburške monarhije). Sloveščino hočejo vpeljati v javne zavode, šole itd. Bila naj bi enakopravna ostalim jezikom monarhije. Nočejo združitev nemških in avstrijskih dežel, ker bi pomenilo nemško večino v državi in posledično močno germanizacijo. Širše podpore program ni dobil, ker je kmete bolj kot nacionalna ideja zanimala odprava fevdalnih bremen. Poleg tega je bila še vedno močna deželna zavest. Zedinjeno Slovenijo je podpirala najbolj inteligenca, ki ni imela dobre organizacije pri zbiranju podpisov. Program se kot tak nikoli v celoti ni uresničil - veliko Slovencev je ostalo izven mej države Slovenije.

¹⁷² Granda, S., Rozman, F. (1999). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana, DZS, str. 49.

ZAKLJUČEK

Metoda dela s pisnimi viri je le ena izmed metod, s katero lahko učitelj zgodovine približa snov učencem in popestri pouk. Hkrati ta metoda omogoča učencem pridobiti nekatere spretnosti, ki mu koristijo tudi v vsakdanjem življenju. S to metodo jih navajamo na samostojno delo, na globinsko analizo in razumevanje, na preciznost predvsem pa na kritično razmišljanje. Da pa bo delo obrodilo sadove, morata biti dobro pripravljena oba: tako učitelj kot učenec. Prvi mora motivirati in usmerjati in le tako bo drugi osvojil čimveč veščin.

LITERATURA

- Granda, S., Rozman, F. (1999). Zgodovina 3. Učbenik za tretji letnik gimnazije. Ljubljana, DZS.
- Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju - vse življenje uporabna popotnica. Ljubljana, Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Stradling, R. (2004). Poučevanje evropske zgodovine 20. stoletja. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.
- Trojar, Š (1995). Pomen in metodične značilnosti samostojnega dela učencev s pisnimi zgodovinskimi viri v : *Zgodovina v šoli*. Letnik IV, št. 4, str. 50-54.
- Trškan, D (2002). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine v: *Zgodovina v šoli* IX, št. 3-4, str. 3-7.
- Zgonik, M. (1968). Zgodovina v sodobni šoli. Ljubljana, Državna založba Slovenije.
- Žvanut, M., Vodopivec, P. (2003). Vzpon meščanstva. Ljubljana, Modrijan.

POVZETEK

Aktivnost učencev pri pouku je ena od idej, ki jih zagovarja sodobna didaktika. Tudi zgodovinski viri omogočajo to aktivnost. Leto 1848 nam ponuja široko paletu besedil, ki jih učenci lahko uporabijo pri spoznavanju preteklosti. Učitelj ima pomembno vlogo, da izbere tekste, ki bodo za določeno stopnjo primerne. To pomeni, da vir po potrebi priredi, skrajša, dopiše opombe in tako omogoči učencem, da lažje razumejo dogajanja, ki jih vir opisuje. Hkrati mora postavljati raznovrstna vprašanja, da se učenčevo delo ne bo omejevalo le na faktografsko znanje, ampak bo odsev poglobljene analize in širših povezav. Take spretnosti bodo učencu koristile tudi v nadaljnjem življenju.

TJAŠA ŠESTAN: METODA DELA S PISNIM GRADIVOM ZA TEMO MARIJE TEREZIJE V OSNOVNI ŠOLI

UVOD

Večina zgodovinskih dogodkov, dejstev temelji na pisnih gradivih. V skupino pisnih gradiv vključujemo listine, pogodbe, pisma, časopisje, knjižna dela z zgodovinsko vsebino, enciklopedije in navsezadnje učbenik. Že v začetnih razredih osnove šole je pomembno, da se učenci naučijo uporabljati učbenik. Učno delo z učbenikom, delovnim zvezkom pri obravnavi nove učne snovi predstavlja metodo dela s pisnim gradivom. To metodo lahko uporabimo pri uvodni motivaciji, obravnavi nove učne snovi oziroma za ponovitev učne snovi. V članku bo predstavljena metoda dela s pisnim gradivom in primer metode za temo Marije Terezije.

METODA DELA S PISNIM GRADIVOM

Metodo dela s pisnim gradivom lahko poimenujemo tudi delo s knjigo, učbenikom in ostalim tiskanim gradivom. Povsod je temeljno branje. Vendar je razlika med branjem in delom s tekstom.¹⁷³ Pri izbiri teksta mora biti učitelj pazljiv. Pomembno je da se tekst nanaša na obravnavano učno snov, je zanimiv, primeren učenčevemu predznanju ter razvojni stopnji.

Samo branje teksta pri metodi dela s pisnim gradivom ni dovolj. Odločilnega pomena za analizo, posplošitve, primerjavo, povezave z že znanim znanjem in drugimi šolskimi predmeti je razumevanje vsebine teksta. Branje z razmišljanjem o vsebini teksta lahko dopolnimo z izražanjem. O prebrani vsebini se učenci lahko pogovarjajo v dvojicah ali v skupinah. Temu lahko zopet dodamo stopnjo aktivnosti opazovanja. Pri opazovanju teksta učenec, opazi da so posamezni deli napisani z večjimi, majhnimi črkami ali krepko tiskano. S tem učenec prepozna pomembnejše dele vsebine. Najvišja stopnja dela s tekstom je praktična dejavnost.¹⁷⁴

METODA DELA S PISNIM GRADIVOM PRI POUKU ZGODOVINE

Pri pouku zgodovine metodo dela s pisnim gradivom uporabimo za ponazoritev in potrditev zgodovinskih dejstev. Uporabijo se dva načina. Prvi način je iskanje podatkov iz pisnih gradiv, kjer se učenci naučijo smiselno in sistematično brati tekst. Drugi način je ugotavljanje vzrokov, posledic in potek pisanja zgodovinskih dogodkov. Pri tem načinu je treba zagotoviti, ali je pisni vir zanesljiv in ali vsebuje osebno mnenje. Torej, potrebno je prepoznati primarni ali sekundarni pisni vir. Primarni viri so subjektivnega značaja. Za to vrsto pisnega gradiva moramo dobiti informacije: kdo je avtor, vzrok za nastanek pisnega vira, ali lahko vsebino povežemo z zgodovinskim dogajanjem. Večjo objektivnost predstavljajo sekundarni viri. Pri teh virih je potrebno poiskati informacije: Ali je avtor strokovnjak?, Ali je vpleteno njegovo osebno mnenje?, Ali je pisec povzegal besedilo po primarnih virih?¹⁷⁵

Metoda dela s pisnim gradivom poteka po osmih fazah:

1. faza učenci preberejo besedilo, ga opazujejo, iščejo podatke;
2. faza učenci ugotovijo vrsto in tematiko pisnega vira;
3. faza učenci poiščejo podatke o avtorju;

¹⁷³ Poljak, 1974, str. 113

¹⁷⁴ Poljak, 1974, str. 114, 115, 116

¹⁷⁵ Trškan, 2001, str. 3

4. faza učenci poiščejo zgodovinske dogodke, kateri so bili pomembni za nastanek pisnega vira;
5. faza učenci opišejo glavne dogodke v tekstu;
6. faza učenci s svoji besedami razložijo glavne dogodke;
7. faza učenci poiščejo posebnosti sporočila;
8. faza učenci podajo kritično presojo teksta z zgodovinskim dogajanjem.¹⁷⁶

Katero fazo bo izbral učitelj je odvisno od učnih ciljev. Učitelj se sam odloči, katere faze metode dela s pisnim gradivom bo uporabil. Večina faz je uporabna pri besedilih iz enciklopedij, listin, knjižnih del z zgodovinsko vsebino. Za osnovnošolske klopi izberemo lažja besedila, katera opisujejo vsakdanje življenje in ne vsebujejo abstraktnih pojmov. Pri uporabi tekstov iz učbenika, pa se uporabijo le nekatere faze.

METODA DELA S PISNIMI VIRI ZA TEMO MARIJE TEREZIJE

Marija Terezija je bila vladarica habsburških dežel v letih 1740-1780. Sledila je pruskim razsvetljskim mislim in uvedla veliko reform. Po učnem načrtu morajo učenci spoznati reforme Marije Terezije, njihov pomen ter oceniti šolsko reformo.¹⁷⁷

Uvodna motivacija poteka s slikami na prosojnicah: družinski portret¹⁷⁸, slika vojaške organizacije¹⁷⁹, šolski razred¹⁸⁰ in kataster¹⁸¹. Ob družinski sliki učitelj prebere besedilo¹⁸². Opisuje značajske značilnosti avstrijske vladarice. Pri ostalih slikah učenci poizkušajo ugotoviti katere reforme so prikazane.

Obraznava nove učne snovi poteka v treh skupinah. Vsaka skupina dobi list s tekstom iz dodatne literature in vprašanja na katera odgovarja.

Prva skupina ima tekst¹⁸³, kateri opisuje dobo Marije Terezije. Vprašanja na katera učenci odgovarjajo so: Poimenuj in opiši duhovno gibanje v 17., 18. stoletju; V katerih letih je vladala Marija Terezija?, Kako to da je ženska zavzela prestol?, Katero deželo je Habsburška monarhija izgubila na začetku vladanja Marije Terezije?, Kakšne so bile posledice?, Po kom se je zgledovala?, Kdo je nasledil Marijo Terezijo?

Druga skupina po branju teksta¹⁸⁴ odgovarja na vprašanja, katera se nanašajo na temo reforme vojske. Vprašanja so: Naštev vzroke za reformo vojske; Katere reforme so morale biti prej izvedene?, S svojimi besedami opiši, kako je izgledala reformirana vojska; Ali ima ta reforma posledice v današnjem času?

V tekstu¹⁸⁵ tretje skupine je opisana šolska reforma. Odgovori se nanašajo na naslednja vprašanja: Navedi razloge za uvedbo reforme; V čigavih rokah je bilo šolstvo pred reformo?, Opiši novo nastale šole; Primerjaj takratno šolstvo z današnjim; Kritično presodi posledice reforme.

¹⁷⁶ Trškan, 2001. str. 3

¹⁷⁷ Učni načrt, 2000, str. 25

¹⁷⁸ Žvanut, 1995, str. 120

¹⁷⁹ Žvanut, 1995, str. 119

¹⁸⁰ Žvanut, 1995, str. 120

¹⁸¹ Žvanut, 1995, str. 121

¹⁸² Vodopivec, 2003, str. 88 (prvi levi odstavek)

¹⁸³ Vodopivec, 2003, str. 88 (desni odstavek)

¹⁸⁴ Vodopivec, 2003, str. 89

¹⁸⁵ Vodopivec, 2003, str. 90 (tretji odstavek)

Učencem je pri delu v pomoč učbenik¹⁸⁶. Delo v skupinah poteka pol ure. Vodja skupine predstavi razredu odgovore. Skupna tabelska slika nastaja v obliki miselnega vzorca. Naslov miselnega vzorca je Marija Terezija 1740-1780 in ima tri vsebinske poudarke (doba Marije Terezije, šolska in vojaška reforma). Po prepisu tabelske slike v zvezke, učenci ponovijo novo učno snov z nalogami v delovnem zvezku¹⁸⁷.

ZAKLJUČEK

Pri pouku zgodovine je metoda s pisnimi gradivi pogosta, saj nam pisni viri pričajo in pričarajo zgodovinska dogajanja. Pri tej metodi se učenci naučijo brati, opazovati besedilo, iskati pomembnejša dejstva, opisati glavne dogodke, analizirati, kritično presojati. V današnjem času so učencem na voljo številni viri. Predstavljena metoda jih uči izbrati bistvo.

LITERATURA

- Poljak, V. (1974). Didaktika. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Škraba, G. (2001). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 8. razred devetletne osnovne šole. Delovni zvezek. Ljubljana: Modrijan.
- Trškan, D. (2001). Metoda dela z besedili pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik X, št. 1, str. 3-6
- Učni načrt. Program osnovnošolskega izobraževanja. Zgodovina. (2000). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Vodopivec, B. (2003). Slovenska zgodovina v besedi in sliki. Ljubljana: Svet knjige.
- Žvanut, M., Vodopivec, P. (1995). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Založba M&N.
- Žvanut, M., Vodopivec, P. (2000). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

POVZETEK

Pisna gradiva so: listine, pisma, kronike, časopisje, enciklopedije, učbeniki... Učenci ne le berejo, ampak skušajo razumeti, analizirati, kritično presojati vsebino. Pri tem uporabijo katero koli izmed osmih faz metode dela s pisnim gradivom. Izbira faz je odvisna od vrste in tematike vira ter zahtevnosti nalog. Metodo lahko uporabimo pri večini zgodovinskih tematik ter pri vseh učnih oblikah. Tako naprimer za temo reforme Marije Terezije uporabimo tekst za obravnavo učne snovi. Pisna gradiva pri učencih izgubljajo pomen, ker so v ospredju sodobnejši viri (računalnik, avdiovizualna sredstva). Prav zato je delo s pisnimi gradivi pri pouku zgodovine pomembno.

---

¹⁸⁶ Žvanut, 2000, str. 108, 109, 110

¹⁸⁷ Škraba, 2001, str. 26, 27 (naloge 4-6)

MAJA ŽIBERT: METODA GRAFIČNIH IZDELKOV PRI POUKU ZGODOVINE NA TEMO PRAZGODOVINA V OSNOVNI ŠOLI

UVOD

Metoda grafičnih izdelkov vsebuje pisno-grafične in slikovno-grafične izdelke. V takšno metodo so vključeni izdelki kot so na primer: opisi, izpiski, miselni vzorci, poročila, tabelski zapisi ter časovne preglednice, plakati in podobno. Z njimi lahko popestrimo pouk zgodovine ter spodbudimo učenčevo miselno aktivnost in njihovo kreativnost.

V nadaljevanju je predstavljena ura ponavljanja na temo prazgodovina v osnovni šoli. Celotna ura je izpeljana z uporabo in izdelavo grafičnih izdelkov, namen pa je doseči čim večjo aktivnost učencev in njihovo sodelovanje.

PREGLED NEKATERIH POMEMBNEJŠIH GRAFIČNIH IZDELKOV

Grafični izdelki pogosto spodbujajo delovanje obeh polovic možganov. Ravno to je vzrok njihove učinkovitosti pri sprotnem razumevanju in učenju.¹⁸⁸

Zapis, pisanje besedil

Zelo pogosto se uporablja zapis učne snovi. V veliki meri gre za sprotno razmišljanje učenca, kako bi slišano oblikoval v zapis. Tako je potrebno, da učenec zna objektivno razbrati pomembne stvari in se zna pisno izraziti. Pri tem pa se ne sme pozabiti na miselno aktivnost učenca, ki reproducira podatke.¹⁸⁹

Pri pisanju besedil kot so pisma, pesmi, pravljice, dnevniki ..., je potrebno učence predhodno ustrezno motivirati, saj obstaja velika možnost, da se bodo učenci pisanju uprli. Pozornost je potrebno nameniti tudi natančnim navodilom.¹⁹⁰

Miselni vzorci, tabelska slika

Potrebno je upoštevati logičen in sistematičen zapis. Problem lahko nastane zaradi subjektivnega izdelovanja miselnih vzorcev. Najbolje je, če jih učenci izdelujejo sami, vendar je to mogoče šele v etapi utrjevanja učne snovi. Dobro je, če se učence opozori, naj za glavne besede uporabijo velike tiskane črke, ne pišejo predolgih stavkov, naj skušajo uporabljati simbole, barve.

Tabelski zapis naj bi nastajal med obravnavanjem učne snovi. Biti mora pregleden, čitljiv, razumljiv. Pogosto služi za povezavo med učbenikom, delovnim zvezkom, učencem in učiteljem. Dobro je, če učitelj določene dele podčrta ali jih napiše v barvah.¹⁹¹

Časovne preglednice

Gre za lažje dojetje zaporedja dogodkov, podatkov. Učenci se iz takšnih preglednic lahko učijo brati podatke, ali pa sami vpisujejo podatke, po navodilih učitelja.

¹⁸⁸Townsend, R. (1998). Bogastvo učenja. Ljubljana: Lisac & Lisac, str. 89.

¹⁸⁹Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto, str. 367.

¹⁹⁰Brečko, D. (2002). 40 sodobnih učnih metod. Ljubljana: Sofos, str. 92-93.

⁴Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto, str. 367, 371. Townsend, R. (1998). Bogastvo učenja. Ljubljana: Lisac & Lisac, str. 89-91.

PRAZGODOVINA: UČNA URA PONAVLJANJA Z GRAFIČNIMI IZDELKI

Učitelj učencem že predhodno uro za domačo nalogo naroči narediti miselni vzorec na list A4 formata - polovici razreda na temo *življenje poljedelca, živinorejca in lovca, nabiralca*, ostali polovici pa na temo *duhovnega življenja*.

Učitelj si naredi osnovno shemo in se odloči za naslednje učne poudarke:¹⁹²

1. Prvi človek;
2. Kamena doba in doba kovin;
3. Življenje ljudi v prazgodovini: lovci in nabiralci, (poljedelci in živinorejci), duhovno življenje;
4. Prazgodovinske najdbe na Slovenskem.

V uvodu učitelj s pomočjo motivacijske tehnike skuša pritegniti pozornost učencev in jih umiriti. Uporabi časovni trak celotnega obdobja prazgodovine v barvni podobi, ki ga prikaže na grafoskopu (2 minuti).¹⁹³

1. Za prvi poudarek si učitelj omisli časovni trak. Na njem označi izmenično letnice in sličice razvoja človeka. Trak pritrdi na tablo in učence sprašuje po manjkajočih podatkih (bodisi letnici ali imenu takratnega človeka), pri tem pa kliče posameznike, da z barvnimi svinčniki sproti vpisujejo podatke na trak (10 minut).

2. Za ponovitev kamene dobe in dobe kovin učitelj pripravi tabelo z manjkajočimi podatki in jo prikaže na platnu s pomočjo grafoskopa. Tabela za kameno dobo je sestavljena iz štirih stolpcev in sicer vsebuje obdobje, trajanje, orodje/orožje in pa življenje v takratnem času. Za dobo kovin pa se odloči, da bo potrebno poznati le čas dobe in glavne značilnosti. Tudi tokrat kliče poimensko učence, ki besedno dopolnjujejo manjkajoče besede in pazi, da so vključeni vsi učenci (8 minut).

Tako kot pri prvem poudarku, tudi tu gre za ponavljanje s preverjanjem, saj učenci odgovarjajo poimensko.

3. Za ponovitev predzadnjega poudarka učitelj najprej preveri, če so učenci naredili domačo nalogo in hitro preleti miselne vzorce po mizah. Za vsako temo si izbere po tri učence, ki svoje miselne vzorce pokažejo celemu razredu s pomočjo vizualizatorja in na kratko razložijo, kaj imajo zapisano pod glavnimi poudarki. Nato učitelj skupaj z vsemi učenci ustvari tabelski zapis. Uporabi barvne krede, da je zapis bolj pregleden (15 minut).

4. Učitelj ima na večjem plakatu narisano podobo Slovenije in na njej označene posamezne točke, ki predstavljajo pomembnejša najdišča kot so: Potočka zijalka, Pivška kotlina (jama v Lozi), Ljubljansko barje, Drulovka .... Na manjših kartončkih ima pripravljena imena krajev, katera učenci lepijo k posameznim točkam. Tu se zgodovina poveže z geografijo (5 minut).¹⁹⁴

Za zaključek učitelj razdeli povzetke in po lastni presoji učence opozori, v kaj naj se še poglobijo da bodo pri testu uspešni (5 minut).

¹⁹² <http://sl.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Prazgodovina> (14. 12. 2005)

¹⁹³ Janša-Zor, O., Mihelič, D. (1994). Stari in srednji vek. Zgodovina za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: DZS, str. 19.

¹⁹⁴ Brodnik, V., Jernejčič, R., Radonjič, Z., Urankar-Zornik, T. (1997). Zgodovina 1. učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 43-47.

PRIČAKOVANJE UČITELJA (KONČNI CILJI)

Glede na to, da imajo učenci že od prejšnjih ur obravnavanja vso snov zapisano v zvezkih učitelj pričakuje, da učenci po končani uri znajo navesti glavna imena pračloveka in jih približno datirati, naštetih vsa obdobja kamene in kovinske dobe ter primerjati njihove značilnosti. Znali naj bi tudi razložiti razlike v življenju poljedelca in živinorejca ter lovca-nabiralca in opisati njihovo življenje. Tu znajo opisati tudi nove pojme. Za poglavje duhovnega sveta poznajo vlogo mita, naštetih glavne značilnosti verovanja, poznajo in prepoznavajo pa tudi glavne značilnosti umetnosti v takratnem času. Pri delu z nemo karto se učenci znajo orientirati in pravilno razvrstiti na zemljevid Slovenije določena najdišča.

ZAKLJUČEK

Metoda grafičnih izdelkov res lahko zelo pripomore k vzdrževanju pozornosti in pestrosti pouka. Pozitivna stran je tudi ta, da so učenci lahko celo uro aktivni tako pri izdelavi kot pri uporabi grafičnih izdelkov. Pozornost je potrebno nameniti le preglednosti takšnih izdelkov in paziti, da niso preveč nasičeni s podatki.

Pri takšni metodi gre tudi za razvijanje učnih spretnosti, kar pa navaja učence v osnovnih šolah na nadaljnje šolanje, saj bodo skozi proces šolanja morali čedalje večkrat uporabljati navedeno metodo, če bodo želeli prihraniti čas in se izogniti gori podatkov.

LITERATURA

Blažič, M., Ivanuš Grmek, M., Kramar, M., Strmčnik, F. (2003). Didaktika. Novo mesto: Visokošolsko središče Novo mesto.

Brečko, D. (2002). 40 sodobnih učnih metod. Ljubljana: Sofos.

Brodnik, V., Jernejčič, R., Radonjič, Z., Urankar-Zornik, T. (1997). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

Janša-Zor, O., Mihelič, D. (1994). Stari in srednji vek. Zgodovina za 6. razred osnovne šole. Ljubljana: DZS.

Townsend, R. (1998). Bogastvo učenja. Ljubljana: Lisac & Lisac.

<http://sl.wikipedia.org/wiki/Kategorija:Prazgodovina> (14. 12. 2005)

POVZETEK

Delo z grafičnimi izdelki popestri pouk zgodovine. Pričakuje se sodelovanje učencev, pri čemer je potrebno biti pozoren na udeležbo celotnega razreda. Razne tabele in časovni trakovi pripomorejo k lažji predstavljenosti obravnavane snovi. Časovni trak celotne prazgodovine v uvodnem delu ure, učencem tako nudi lep prikaz zaporedja posameznih kamenih in kovinskih dob, obenem pa so prikazane tudi glavne iznajdbe oziroma značilnosti posameznega obdobja. S takim grafičnim izdelkom je zelo na hitro prikazan celoten pregled prazgodovine, ki tudi pripomore k temu, da se učenci lažje spomnijo kaj so obravnavali.

Pozornost je potrebno nameniti preglednosti izdelkov in pravšnji velikosti črk za prikaz na grafoskopu, oziroma na plakatu. Metoda grafičnih izdelkov pa tudi poskrbi za aktivno udeležbo učencev.

ALEŠ ŽLEBNIK: METODA UPORABE INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI ZA TEMO SOŠKA FRONTA

Uvod

Zgodovina pri učencih večkrat poraja negativen odnos, vendar so zato največkrat krivi kar profesorji sami, saj večinoma uporabljajo suhoparno metodo razlage s podajanjem velikega števila letnic in dogodkov, kar pa pri učencih povzroči le izgubo motivacije in volje do samega predmeta. Ravno zaradi tega so začele prihajati v ospredje številne ideje in metode, kako napraviti pouk za učence bolj prijeten, zanimiv, učinkovit in aktiven.

V nadaljevanju bo predstavljena ena iz med takšnih metod in sicer metoda uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije, točneje uporabe zgoščenk. Namen članka je tako predstaviti glavne prednosti te metode in predstaviti konkretno uporabo zgoščenke Zgodovinski časovni trak, založbe DZS na primeru učne enote Soška fronta v prvi svetovni vojni.

Informacijsko-komunikacijske tehnologije

Informacijsko-komunikacijske tehnologije postajajo v informacijski dobi, katero karakterizira postindustrijska družba, digitalna revolucija, globalizacija in naraščajoča individualizacija¹⁹⁵, vse bolj pomembne, saj prenašajo informacije, zagotavljajo primerno programsko okolje za učenje in omogočajo ljudem, brez posebnega predznanja, da kreativno uporabljajo računalnik¹⁹⁶. V zadnjem desetletju si ta tehnologija in z njo povezane metode poučevanja vedno bolj utirajo pot tudi v šole, vendar pa prihaja tukaj do problemov kot je pomanjkanje večjega števila računalnikov oziroma popolna odsotnost računalnikov v učilnicah, pomanjkanje ustreznih računalniških programov ter pomanjkanje izobraževanja, ki bi profesorje, nevede dela z računalnikom, naučil dela z njimi oziroma bi jih poleg tega usposobil tudi za poučevanje s pomočjo računalnika¹⁹⁷.

Za pouk zgodovine nam informacijsko-komunikacijske tehnologije ponujajo video, elektronsko pošto, internet, zgoščenke in računalniške programe¹⁹⁸. Z razvojem računalniške tehnologije so se vse te funkcije združile v računalnikih z določeno programsko opremo, v povezavi s še nekaterimi zunanji perifernimi napravami.

Od naštetih tehnologij sta za uporabo v šoli pripravna zlasti internet in zgoščenke. Internet je vir velike količine podatkov, ki pa imajo to slabost, da niso vedno nujno avtentični in

---

¹⁹⁵ Razpotnik, J. (1998). Poučevanje zgodovine in informacijska tehnologija - bo informacijska tehnologija spremenila proučevanje zgodovine?: seminar Sveta Evrope Helsinki, 9.-14. marec 1998. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 4, str. 85.

¹⁹⁶ Povzeto po »Lavrič, A. (1999). Raziskava o uporabi multimedijskih računalniških programov. V: Pedagoška obzorja, letnik 14, št. 5« v Razpotnik, J. (2001). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja, letnik 16, št. 2, str. 105-106.

¹⁹⁷ Razpotnik, J. (2001). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja, letnik 16, št. 2, str. 105.

Razpotnik, J. (1998). Poučevanje zgodovine in informacijska tehnologija - bo informacijska tehnologija spremenila proučevanje zgodovine?: seminar Sveta Evrope Helsinki, 9.-14. marec 1998. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 4, str. 87.

¹⁹⁸ Trškan, D. (2002). Učiteljeva priprava na pouk zgodovine. Metodni priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri in učitelje - začetnike. Didaktika zgodovine. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, str. 29.

Razpotnik, J. (2001). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja, letnik 16, št. 2, str. 104.

verodostojni¹⁹⁹; zgoščenke so prenosni optični mediji digitalnih podatkov, ki lahko glede na vrsto podatkov ali kode (programi) katero vsebujejo, postanejo vir informacij, ki so ob programski in strojni podpori primerne tudi za avdio-vizualno predstavitev. Od programov na zgoščenkah imamo na razpolago tudi izobraževalne, vendar je teh, spisanih v slovenskem jeziku, manj; mnogo bolj dostopni so tujejezični programi (npr. enciklopedije v elektronski obliki), ki pa lahko zaradi jezika predstavljajo za nekatere učence oviro²⁰⁰.

Ker uporaba računalnika motivira učence, ti pa ob delu z njim urijo spretnosti v pismenosti in razvijajo sposobnosti komunikacije ter sposobnosti za individualno in skupinsko delo²⁰¹, lahko ob delu s to napravo uporabimo tudi zgoščenke, ki kot medij za prenos podatkov, v kombinaciji s še drugimi učili, pomagajo učencem pridobiti različne veščine in znanje, kot je spodbujanje samostojnega raziskovanja, uporaba različnih vrst informacij, postavljanje vprašanj, sposobnost analiziranja, argumentiranja in tvorjenja lastnih zaključkov²⁰².

Primer učne ure ob metodi uporabe informacijsko-komunikacijskih sredstev pri predmetu zgodovina

Učenje s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije, točneje z zgoščenko Zgodovinski časovni trak in spletno stranjo muzeja prve svetovne vojne Kobarid, bomo izvajali v osnovni šoli v času ene učne enote. Učna tema ure je prva svetovna vojna, učna enota pa Soška fronta. Cilji ure so, da bodo učenci ob pomoči računalnika in programa na zgoščenci, spoznali razloge za odprtje Soške fronte, njene značilnosti, zaključek ter pomembnost za slovensko narodno ozemlje. Poleg tega učenci pridobijo tudi spretnosti za delo z računalnikom. Pri tem se bo profesor posluževal metode razlage, razgovora ali pogovora, demonstracije (slikovne in besedne), dela z zgodovinskim besedilom in metode uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Učna oblika bo frontalna, delo v dvojicah in individualna. Pomoč pri delu bodo naslednja učila: učni list, slike, računalniški program (s slikami in zemljevidom), spletna stran in zgoščenska ter učni pripomočki: projekcijsko platno, LCD projektor, računalniki in tiskalnik.

Ko se učencu posedejo in umirijo, jih profesor seznaní z okvirnim delom v računalniški učilnici in nadaljuje, da bodo obravnavali eno od front Avstro-Ogrske monarhije (cc. 5 min.). Nato učence usmeri na delo z računalniki, kjer kliknejo na spletni brskalnik, nakar se jim odpre spletna stran muzeja prve svetovne vojne v Kobaridu (slika spodaj)²⁰³ in jim da nalogo naj nekoliko preletijo stran in morda kliknejo na kakšno sliko (vse potrebne korake lahko učenci skozi uro spremljajo na velikem projekcijskem platnu ali za pomoč zaprosijo profesorja). V času, ko učenci pregledujejo stran, profesor odpre predstavitev slik iz Soške fronte (cc. 5 min.). Po preteklem času opozori učence na prezentacijo slik jarkov in razmer iz Soške fronte in prebere s spletne strani zapis iz dnevnika Virgilia Bonamora iz dne 2. 8. 1915²⁰⁴ (cc. 2 min.). Po prebranem dnevniškem zapisu profesor vpraša učence, če že vedo za katero fronto gre, kakšne se jim zdijo razmere na fronti iz prikazanih slik in prebranega besedila, česa je vojakom primanjkovalo ter kaj jih je v slabih razmerah še bolj

---

¹⁹⁹ Prav tam, str. 108-109.

²⁰⁰ Trškan, D. (2001). Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter uporaba interneta in CD-ROM-ov: seminar za srednješolske učitelje, 2. in 3. februar 2001. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje: Društvo učiteljev zgodovine Slovenije, str. 23.

Razpotnik, J. (2001). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja, letnik 16, št. 2, str. 110.

²⁰¹ Prav tam, str. 108.

²⁰² Prav tam, str. 107.

²⁰³ Muzej prve svetovne vojne Kobarid, <http://www.kobariski-muzej.si/slo/razstave.html> (16. 12. 2005).

²⁰⁴ Prav tam.

motilo²⁰⁵ (cc. 4 min.). Po končanem komentiranju slik in besedila profesor reče učencem, da zaprejo aktivno okno spletne strani in z dvoklikom odprejo predpripravljeno izpolnjevanje na namizju (cc. 5 min.)²⁰⁶.

Soška fronta

Na soški fronti se je verjetno odvijal največji vojaški spopad _____ v vsej zgodovini. Zahteval je več kot _____ življenj na obeh straneh, boji pa so potekali v naravnost nemogočih razmerah. Do vzpostavitve fronte je prišlo kmalu po vstopu _____ v vojno. Italija je bila na začetku prve svetovne vojne zaveznica Avstro-Ogrske in Nemčije, vendar je leta 1915 sklenila tajni dogovor (_____, ki je bil sklenjen _____) z _____ silami (Francijo, Rusijo, Veliko Britanijo). Italiji so v primeru zmage artante obljubili precejšnje dele ozemlja od _____ do _____. V skladu z dogovorom je morala Italija v roku enega meseca napovedati _____ vojno. To je storiła _____ Evropa je dobila novo fronto, ki se je raztezala od prelaza _____ na italijansko-švicarsko-avstrijski tromeji do Jadranskega morja. Zadnjih 90 kilometrov fronte je potekalo po zahodnem _____ narodnem ozemlju ob reki _____ na Krasu. Avstriji so se zaradi pomanjkanja vojaških enot odločili za _____ taktiko. Soški del fronte je vodil poveljnik 5. armade general Svetozar _____.

Slika Soške fronte

_____ je uspelo na začetku osvoiti nebranjeno ozemlje ob spodnji Soči ter Kobarid in Bovec. Pomemben strateški uspeh je bilo tudi zavzetje grebena Vršič-Mata, osvojitve Krna in grebena med Krom in Vrati ter _____ . V letu 1915 so Italijani izvedli _____ ofenzive, ki so glede na številne žrtev prinesle _____ uspeh. V naslednjem letu (1916) je bilo _____ italijanskih ofenziv, najpomembnejša je bila t.i. 6. soška ofenziva, v kateri so Italijani osvojili _____ (Gorica in Trst sta bila njihova glavna cilja). Maja 1917 je prišlo do 10. soške ofenzive, avgusta pa do 11., v kateri so dosegli Italijani ob _____ mrtvih nov uspeh z osvojitvijo Banjske planote. Jeseni tega leta (_____) je prišlo do zadnje, najbolj znane _____ soške ofenzive, ki pa je niso izvedli Italijani, ampak avstrijsko-nemška vojska. V noči s _____ na _____ je prišlo do preboja fronte med Bovecem in Kobaridom ("Cudež pri Kobaridu"). 12. nemška divizija je prodrla v italijansko zaledje in zasedla Kobarid, fronto pa so prebili tudi na drugih mestih. Italijanska vojska je bila v razsulu in se je _____ umikala, veliko vojakov pa je _____ . 28. oktobra se je soška fronta sesula, Italijanom je uspelo urediti vrste in vzpostaviti obrambo šele na reki _____. Uspešna avstrijska obramba na Soči je rešila velik del Slovenije pred vojnimi strahotami. Pa tudi razkosanje slovenskega narodnostnega ozemlja ob koncu vojne bi bilo še večje, če bi zmagali _____.

Slika avstrijskih ošt na Soški fronti

Spodaj odgovorite na vprašanje, kaj pomeni dezertirat?

Izpolnjevanje (druga slika na strani 4), ki se odpre v programu Microsoft Word, morajo učenci sami natisniti (po eno kopijo za vsakega učenca), ko pa končajo z izdajanjem ukazov za tiskanje, zaprejo Word in odprejo program Zgodovinski časovni trak iz zgoščenke.

Ko se Zgodovinski časovni trak odpre (slika levo), rečemo učencem, da naj kliknejo na »Časovni trak« in nato v spodnjem desnem robu na labirint, ki jim odpre okno za iskanje gesel. Kot iskano geslo naj napišejo Soška fronta in dvakrat kliknejo na pokazan rezultat, da se jim geslo odpre. Ko imajo geslo odprto naj preberejo tekst, ki je pred njimi; za hitre učence damo nalogo, da kliknejo tudi na modre povezave in pregledajo slike oziroma sorodna gesla s teh povezav (cc. 15 min.).

²⁰⁵ Predvideni odgovori bi bili: Soška fronta; slabe razmere; primanjkovalo je vode in hrane; smrad in razpadajoča trupla.

²⁰⁶ S tem delom na računalniku si učenci pridobivajo spretnosti v uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij, do sedaj točneje računalnika in spleta.

Iskanje

soška fronta

Soška fronta

1/1 Soška fronta

Region	1800	1890	1900	1910	1920	1930	1940
EVROPA	Rhodes	Združitev Nemčije	Samostojnost Norveške	Irska	Sarajevski atentat	Hitler	Etiopija
AZIJA	Turki v Bosni	Mladoturki	Avstralija	Rusko-japonska vojna	Štalin	Münchenski sporazum	Churchill
AMERIKA	Lincoln	Voine z Indijanci	Mehiška revolucija				Azijska Rusija
SLOVENIJA		Izseljevanje	Narodni svet in Država SHS				Beq naci

1921 n.š. SLOVENIJA

Slika iskanja gesel po Zgodovinskem časovnem traku

Soška fronta 1/2

Soška fronta

—→ It. protiofenziva 26. 10. 1918
 ..... frontna črta jeseni 1915
 - - - - - avst.-it. meja pred zač. bojev 1915
 —→ preboj soške fronte 24. 10. 1918
 ..... frontna črta jeseni 1917
 ..... frontna črta jeseni 1918

Soška fronta

Soška fronta
1915 n.š. SLOVENIJA

-800000 -10000 0 1000 1500 1900

Na soški fronti se je verjetno odvijal največji vojaški spopad v gorah v vsej zgodovini. Zahteval je več kot 1 milijon življenj na obeh straneh, boji pa so potekali v naravnost nemogočih razmerah. Do vzpostavitve fronte je prišlo kmalu po vstopu Italije v vojno. Italija je bila na začetku prve svetovne vojne zaveznica Avstro-Ogrske in Nemčije, vendar je leta 1915 sklenila tajni dogovor (londonski sporazum, ki je bil sklenjen 26.4.1915) z antantnimi silami (Francijo, Rusijo, Veliko Britanijo). Italiji so v primeru zmage antante obljubili precejšnje dele ozemlja od Tirolske do Dalmacije. V skladu z dogovorom je morala Italija v roku enega meseca napovedati Avstro-Ogrski vojno. To je storila 23.maja 1915. Evropa je dobila novo fronto, ki se je raztezala od prelaza Stelvio na italijansko-švicarsko-avstrijski tromeji do Jadranskega morja. Zadnjih 90 kilometrov fronte je potekalo po zahodnem slovenskem narodnem ozemlju ob reki Soči in na Krasu. Avstrijci so se zaradi pomanjkanja vojaških enot odločili za obrambno taktiko. Soški del fronte je vodil poveljnik 5. armade general Svetozar Borojevič.

Slika prve strani gesla Soška fronta

Ko učenci končajo z branjem, naj bi bili učni listi že natisnjeni, zato kakšnega nemirnejšega ali hitrejšega učenca, ki je prej končal z zadano nalogo, naprosimo, da razdeli material, ostalim pa povemo, da bomo skupaj reševali delovne liste s pomočjo odprtega Zgodovinskega časovnega traku (cc. 7 min.). Po končanem reševanju delovnega lista, ki je hkrati tudi ponovitev učne enote Soška fronta, učenci zaprejo odprte programe in ugasnejo računalnike (cc. 2 min.).

Zaključek

Ni več daleč ko si bodo računalnike lahko privoščile vse družine, kajti njihove cene padajo, na drugi strani pa naraščajo zahteve informacijske družbe po večjem računalniškem znanju ljudi. Preko tega članka smo lahko ugotovili, da lahko na te zahteve odgovorimo tudi pri predmetu zgodovina, kajti mnogo otrok ima danes dostop do računalnika, vendar ga v večini uporabljajo le kot igračo, zato lahko izkoristimo njihovo lastno notranjo motivacijo do dela z računalnikom in jo uporabimo tudi za obravnavanje nove učne snovi, na nekoliko drugačen način kot so bili navajeni do sedaj. Tako učencem postane učna ura zgodovine bolj zanimiva, sami namenski programi z obilo slikovnega gradiva pa pomoč za uspešnejše in lažje učenje.

Literatura in viri

Muzej prve svetovne vojne Kobarid, <http://www.kobariski-muzej.si/slo/razstave.html> (16. 12. 2005).

Razpotnik, J. (1998). Poučevanje zgodovine in informacijska tehnologija - bo informacijska tehnologija spremenila proučevanje zgodovine?: seminar Sveta Evrope Helsinki, 9.-14. marec 1998. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 4, str. 84-87.

Razpotnik, J. (2001). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja, letnik 16, št. 2, str. 104-111.

Trškan, D. (2001). Izbrane teme iz obče in slovenske zgodovine ter uporaba interneta in CD-ROM-ov: seminar za srednješolske učitelje, 2. in 3. februar 2001. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje: Društvo učiteljev zgodovine Slovenije.

Trškan, D. (2002). Učiteljeva priprava na pouk zgodovine. Metodični priročnik za študente zgodovine pedagoške smeri in učitelje - začetnike. Didaktika zgodovine. Ljubljana: Oddelek za zgodovino, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Zgodovinski časovni trak na zgoščenki (1996). Ljubljana, Državna založba Slovenije.

Povzetek

Izvajanje metode uporabe informacijsko-komunikacijskih sredstev (video, elektronska pošta, internet, zgoščenke in računalniški programi) pri pouku zgodovine je, na vseh stopnjah šolanja mladih, redkejši pojav, čeprav bi bil to zanimiv način pridobivanja znanja za učence, katere delo z računalnikom največkrat veseli in zato posedujejo že neko notranjo motivacijo. V učni uri na temo Soške fronte učenci spoznavajo to fronto Avstro-Ogrske monarhije s pomočjo zgoščenke Zgodovinski časovni trak in internetne strani muzeja prve svetovne vojne Kobarid, pri delu pa se urijo tudi v uporabi računalnika in tiskalnika. Edini problem pri uporabi te metode je pomanjkanje računalnikov in predvsem neznanje dela z računalniki s strani starejših profesorjev, vendar pa bi bilo potrebno te ovire premagati in izkoristiti pripravljenost učencev za delo z računalniki in ostalo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.

ANA CERGOL: METODA DELA S POWERPOINTOM PRI POUKU ZGODOVINE V SREDNJI ŠOLI NA TEMO SLOVENSKA OSAMOSVOJITEV

UVOD

Sodobna družba je zajadrala v digitalni svet. Slediti ji bodo morali tudi pedagoški delavci. **Uporaba računalnika oziroma konkretno PowerPointa namreč ponuja številne nove možnosti, ki lahko izboljšajo in popestrijo vodenje pouka.**

Zgornjo trditev bo skušal dokazati sledeči članek, v katerem bo opisan potek učne ure v srednji šoli na temo Slovenska osamosvojitve, ki bo izveden s pomočjo računalniškega programa PowerPoint. Ob tem bodo predstavljane tudi možne ovire in negativni učinki takega načina obravnave.

GLAVNI DEL

UVDONA MOTIVACIJA IN PONOVI TEV PREDHODNE SNOVI

Za **uvodno motivacijo** bo na prvem diagramu predvajana zanimiva animacija, ki bo nakazovala temo obravnave. Ob spremljavi Jugoslovanske himne bo prikazana zastava, valuta ter zemljevid, ki se bo na koncu zatresel. Odcepil se bo Slovenski del, prikazala slovenska zastava, valuta in zaigrala slovenska himna.

V drugem diagramu se bo na začetku prikazal naslov »Ponovimo: Spremembe v osemdesetih letih«. Z vprašanji kot so: *Kdo je izrazilo nastopil proti politiki SFRJ na koncu osemdesetih let? Kako so na to odreagirale oblasti? Kako je četverico branilo slovensko civilno gibanje? Kdo je imel tedaj v Sloveniji oblast? Ali je bila SFRJ demokratična država? V katerem dokumentu izrazi svoje poglede slovenska opozicija? Ali je bil to prvi dokument, ki se je imenoval 'Majniška deklaracija'?*²⁰⁷ bo učitelj spodbudil učence, da ponovijo bistvene značilnosti, šele nato bodo le-te tudi prikazane.

OBRAVNAVA

Glavni cilj obravnave bo **prikaz poteka slovenskega osamosvajanja** od dogodka, ko slovenski komunisti zapustijo 14. kongres ZKJ (ta moment po prikazan tudi z izsekom iz dokumentarnega filma) do sprejema Slovenije v OZN. Prvi delni cilj bo spoznavanje rezultatov »**prvih večstrankarskih volitev**«²⁰⁸, ob tem bodo pri razlaganju funkcij predsednika vlade, predsednika predsedstva, predsednika skupščine in ministra za obrambo najprej prikazane fotografije. Namen učitelja bo, da bi na podlagi slikovnega gradiva učenci sami ugotovili imena tedanjih funkcionarjev. Nato bodo povedali, kdo danes zaseda te položaje²⁰⁹. Tako zastavljeno vprašanje bi bilo primerno, saj bi upoštevalo načelo aktualnosti. Pri drugem pomembnem delnem cilju bo učencem prikazan »**pomen plebiscita** o osamosvojitvi Slovenije kot pogoja za razglasitev neodvisnosti«²¹⁰. Učitelj lahko predlaga delo v dvojicah. Na diagramu se bo v zgornjem delu prikazala plebiscitna glasovnica, na spodnjem delu pa vprašanja, ki bodo posegala tudi po višjih ciljnih

²⁰⁷ Povzeto po: Repe, B. (2000). *Sodobna zgodovina: zgodovina za četrti letnik gimnazij*. Ljubljana: Modrijan, str. 230.

²⁰⁸ Novak, Franci; Globočnik, Milena; Globočnik, Janez; Požar, Podlesnik, Senja. (2001). *Zgodovina. Priročnik za učitelje*. Ljubljana: DZS, str. 101.

²⁰⁹ Ideja po: Pastar, Zlata, Sobotkiewicz, Jelka. (2003). *Zgodovina 4. Delovni zvezek za četrti letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS, str. 180.

²¹⁰ Ideja po: Pastar, Zlata, Sobotkiewicz, Jelka. (2003). *Zgodovina 4. Delovni zvezek za četrti letnik gimnazije*. Ljubljana: DZS, str. 180.

Bloomove taksonomije: *Razloži besedo plebiscit. Kakšen je bil izid plebiscita? Ovrednoti njegov pomen za slovenski narod. Naštej druge primere poznanih plebiscitov.* Pri tretjem delnem cilju pa si bo učitelj prizadeval, da bi dijaki spoznali Temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije ter razumeli potek slovenske osamosvojitvene vojne. Ob video-izseku na katerem bo prikazan vojak JLA, bodo morali odgovoriti na vprašanje *Zakaj je bila zvezna vojska neuspešna.* Pri zadnjem delnem cilju bodo učenci spoznali pomen Brionske deklaracije, datum in pomen razglasitve slovenske ustave, postopno priznavanje samostojnosti s strani tujih držav in vstop Slovenije v OZN²¹¹. Tudi zadnji delni cilj bo uresničen s pomočjo diagramov. Ob upoštevanju zgornjih tematskih sklopov, bo spet prikazano različno filmsko in slikovno gradivo, ki bo smiselno kombinirano z zapisom. Pri tem je treba nujno poudariti, da se na diagram nikoli ne zapiše celotne snovi, temveč **samo oporne točke**, glavne pojme oziroma datume, ki jih dopolnimo z ustno razlago, predvsem pa z **razgovorom z učenci**. Nevarno je namreč, da ob s tekstom prenasičenem diagramu učenec samo pasivno prepisuje, učitelj pa lagodno reproducira napisano.

DOMAČA NALOGA

Kakor trdi Milan Burkeljca bodo dijaki pri učiteljih » zelo cenili znanje računalništva. To je za njih dokaz, da živimo v njihovem času. Pa četudi smo učitelji zgodovine.«²¹² Raziskave dokazujejo, da se v zadnjem času vse več učiteljev odloča za frontalno predstavitev snovi s PowerPointom²¹³. »Zelo redko pa se pri pouku zgodovine uporablja individualno delo učencev z računalnikom«²¹⁴. To je vsaj zaenkrat težko uresničljivo tudi zaradi slabe tehnološke opremljenosti učilnic. V nadomestilo, pa bodo v tem primeru dobili dijaki neobvezno domačo nalogo. Pripravili bodo kratek referat ter ga naslednjo uro s pomočjo PowerPointa predstavili pred razredom. Tako bo učitelj uresničil številne procesne cilje (navajanje učenca na tehnologijo, predstavljanje pred razredom, pisanje referatov). Naslovi referatov bodo morali posegati po specifičnih temah, ki bodo poglobljale razumevanje snovi in vključevale večperspektivnostni pogled npr. *Vloga medijev med vojno za Slovenijo, Odnos tujih držav do osamosvojitvenih procesov, Vojaške akcije med vojno, Primerjava: Slovenija danes in pred osamosvojitvijo*²¹⁵ ...

ZAKLJUČNO PONAVLJANJE

V hitrem zaključnem ponavljanju pa pride na vrsto še miselni vzorec. V osrednjem okencu se prikaže že znani naslov teme Slovenska osamosvojitve, iz katerega izhajajo puščice, na koncu le-teh pa se prikažejo datumi, ki jih morajo učenci dopolniti z ustreznimi dogodki. Postopek spremljajo tudi zvočni učinki²¹⁶, saj bo » učencem pri nadaljnjem utrjevanju snovi sama ponovitev zvoka osvežila spomin.«²¹⁷

²¹¹ Povzeto po: Repe, B. (2000). *Sodobna zgodovina: zgodovina za četrti letnik gimnazij*. Ljubljana: Modrijan, str. 232.

²¹² Burkeljca, M. (2000). *Zgodovina na sodoben način - predstavitev druge svetovne vojne s programom Power Point*. V: *Zgodovina v šoli*, letnik 7, št. 3-4, str. 17.

²¹³ Povzeto po: Razpotnik, J. (2001). *Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine*. V: *Pedagoška obzorja*. Letnik 16. Št. 2, str. 106.

²¹⁴ Razpotnik, J. (2001). *Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine*. V: *Pedagoška obzorja*. Letnik 16. Št. 2, str. 106.

²¹⁵ Ideja po: Pirjevec, J. (2003). *Jugoslovanske vojne 1991-2001*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

²¹⁶ Ideja po: Ternovec, M. (2001). *Uporaba programa Power Point pri pouku zgodovine*. V: *Zgodovina v šoli*. Letnik 10. Št. 3, str. 22-25.

²¹⁷ Ternovec, M. (2001). *Uporaba programa Power Point pri pouku zgodovine*. V: *Zgodovina v šoli*. Letnik 10. Št. 3, str. 24.

ZAKLJUČEK

PowerPoint torej ponuja številne možnosti. Z enostavnim klikanjem z miško se postopoma, po ustreznem vrstnem redu, prikazuje besedilo, številne fotografije, izseki iz filmov, različni miselni vzorci in grafikoni, ki bodo vsekakor motivirali učence z vizualnim stilom zaznavanja, učence z avditivnim stilom zaznavanja pa bo navdušilo predvajanje glasbe ali različni zvočni efekti. Dodatno popestritev in dinamičnost pouka omogočajo tudi animacije. Z znanjem računalniškega programa kot je npr. *Jasc @ Animation Shop* lahko ustvarjalni učitelji zgodovine sami izdelajo svojo animacijo. Velja si zapomniti naslednje opozorilo: V direktorij, kjer je shranjena PowerPoint prezentacija, je dobro še dodatno priložiti uporabljeno slikovno in filmsko gradivo. V nasprotnem primeru se lahko zgodi, da se film ali slika ne bo prikazala²¹⁸. Paziti moramo tudi na oblikovne značilnosti prikazanih diagramov, Matjaž Trnovec opozarja na »izbiro barv, ki ne smejo biti prepuščene naključju. Pomembne so komplementarne barve, ki se med seboj poudarjajo, ter njihovi fiziološki in psihološki učinki. Barvni simbolizem se mora ujemati s snovjo.«²¹⁹

Vse zanimive ideje pa bodo ostale le v glavah učiteljev dokler ne bo poskrbljeno za boljšo tehnološko opremljenost učilnic. Raziskave so sicer pokazale, da je Slovenija nekje v povprečju Evrope glede opremljenosti šol z računalniki²²⁰. Učitelj si lahko omisli celo svoj prenosni računalnik, zalomi se predvsem pri LCD-projektorjih, ki so bistveno dražji, razred pa mora biti opremljen tudi »s posebnim projekcijskim platnom, ki omogoča čisto sliko.«²²¹

SKLEP

Skratka, PowerPoint prezentacija vsekakor (če nam tehnološke možnosti to le dopuščajo) popestri in izboljša vodenje pouka, saj 'zbudi' vse čute ter tako »povečuje nazornost pouka, motiviranost in aktivnost učencev«²²². Omogoča tudi lažje in boljše pomnjenje snovi²²³. Vendar računalnik ni popoln in v nobenem primeru ne more popolnoma nadomestiti pristnega odnosa in neprestanih, živih razgovorov med učenci in učiteljem. Pobuda in življenjska energija ostajata neodtujljivi in nenadomestljivi lastnosti Človeka.

LITERATURA:

- Burkeljca, M. (2000). Zgodovina na sodoben način - predstavitev druge svetovne vojne s programom Power Point. V: Zgodovina v šoli, letnik 7, št. 3-4, str. 15-17.
- Goričanec, L. (2000). Razmišljanje o uporabi računalnika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 9. Št. 3-4, str. 13-15.
- Novak, Franci; Globočnik, Milena; Globočnik, Janez; Požar, Podlesnik, Senja. (2001). Zgodovina. Priročnik za učitelje. Ljubljana: DZS.
- Pastar, Zlata, Sobotkiewicz, Jelka. (2003). Zgodovina 4. Delovni zvezek za četrti letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Pirjevec, J. (2003). Jugoslovanske vojne 1991-2001. Ljubljana: Cankarjeva založba.

²¹⁸ Ideja po: Računalniško usposabljanje pri prof. dr. Trškan.

²¹⁹ Ternovec, M. (2001). Uporaba programa Power Point pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 10. Št. 3, str. 22.

²²⁰ Ideja po Razpotnik, J. (2001). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja. Letnik 16. Št. 2, str. 105.

²²¹ Ternovec, M. (2001). Uporaba programa Power Point pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 10. Št. 3, str. 22.

²²² Goričanec, L. (2000). Razmišljanje o uporabi računalnika pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 9. Št. 3-4, str. 13.

²²³ Povzeto po: Ternovec, M. (2001). Uporaba programa Power Point pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 10. Št. 3, str. 22.

- Razpotnik, J. (2001). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja. Letnik 16. Št. 2, str. 104-111.
- Repe, B. (2000). Sodobna zgodovina: zgodovina za četrti letnik gimnazij. Ljubljana: Modrijan.
- Ternovec, M. (2001). Uporaba programa Power Point pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik 10. Št. 3, str. 22-25.

POVZETEK

V prispevku je, na primeru učne ure na temo Slovenska osamosvojitve, prikazano, kako s programom PowerPoint učitelj zgodovine poveča nazornost obravnave ter motiviranost učencev. Uvodna motivacija prikazuje animiran odcep Slovenskega ozemlja od Jugoslovanskega, uvodna ponovitev snovi pa glavne spremembe v Osemdesetih letih v Jugoslaviji. Pri obravnavi je prikazan potek Slovenskega osamosvajanja, kar vključuje spoznavanje prvih večstrankarskih volitev, plebiscita, osamosvojitvene vojne ... ki jih učitelj uresničuje tudi s pomočjo slikovnega gradiva in filmskih izsekov na diagramih, predvsem pa z razgovorom z učenci. Nadalje je predstavljena domača naloga, ki zahteva pripravo in predstavitev referata s pomočjo PowerPointa ter zaključno ponavljanje z miselnim vzorcem. Sintetizirane so ugodnosti take učne ure, poudarjeno je tudi, da je PowerPoint le pripomoček za učitelja, ne pa njegovo nadomestilo.

BLAŽ DOMINIK: UČNA URA NAPAD NA PEARL HARBOR UPORABO POWERPOINTA V OSNOVNI ŠOLI

Uvod

Pouk zgodovine je v šolah med učenci dobil negativni predznak, saj naj bi veljal za dolgočasnega. Zato se je treba pri razlaganju snovi še posebej potruditi, da pritegnemo učence in vzbudimo njihovo zanimanje za zgodovino. V današnjem času je to mogoče narediti na več načinov (obisk muzejev, ogled filmov ...) med primernejšimi pa je uporaba računalnika pri pouku oz. PowerPointa, ki je tudi predstavljen v tem članku, saj nam omogoča največ različnih načinov dela (predvajanje filmov, posnetkov, glasbe), poleg tega pa so učenci nanj navajeni, saj ga velika večina doma s pridom uporablja. Uporabo računalnika pa je dobro upravičil Milan Burkeljca v svojem članku: »Učenci pri učiteljih zelo cenijo znanje računalništva. To je za njih dokaz, da živimo v "njihovem času". Pa četudi smo učitelji zgodovine.«²²⁴

PowerPoint

»Microsoft PowerPoint je program za predstavitve, uporaben za izdelavo vseh vrst projekcij, vključno s 35-milimetrskimi diapozitivi, črno-belimi ali barvnimi prosojnicami za grafoskope ali računalniškimi zaslonskimi slikam za prikazovanje na računalniškem monitorju ali projiciranje na platno«.²²⁵

Program omogoča premikanje med stranmi kot pri diapozitivih (le da gremo pri PowerPointu brez težav lahko tudi nazaj), poleg tega pa lahko vse kar imamo na voljo za pouk (slike, učbeniki, filmi) spremenimo v »diapozitive« in jih tako brez težav uporabljamo pri pouku. Seveda pa je pri vseh teh možnosti potrebno paziti kaj od ponujenega bomo uporabili. »Tako kot ni vsaka zgodovinska knjiga uporabna pri pouku, tako tudi ni primerna vsaka slika in zgoščanka. Poudariti je treba, da računalnik postane učinkovit šele takrat, ko profesor sam naredi selekcijo gradiva in ga uporabi za čimbolj plastičen prikaz«.²²⁶

Največja težava pri uporabi PowerPointa je pomanjkanje opreme. Potreben je namreč dovolj zmogljiv računalnik, LCD-projektor in posebno projekcijsko platno, ki omogoča dovolj čisto sliko²²⁷. To seveda oteži izpeljavo učne ure, saj je vsa ta oprema zelo draga in občutljiva. Šole imajo računalnike in posebne projektorje ponavadi v specializirani učilnici za računalništvo ali fiziko. To težavo lahko rešimo, da si za tisto uro, ko imamo v načrtu delo z računalnikom, opremo sposodimo ali pa si »sposodimo« kar učilnico za računalništvo, kjer s pomanjkanjem opreme ne bo težav.

Pripravi učitelj in pripravijo učenci

PowerPoint predstavitev lahko v celoti naredi učitelj sam, lahko pa mu pri tem pomagajo tudi učenci. V primeru, da jo izdelata učitelj sam, se učenci z njo prvič seznanijo šele pri pouku, v drugem primeru pa učenci že prej vedo, kaj jih čaka pri uri. Kako torej učenci pomagajo pri izdelavi predstavitve? Najprej učitelj razdeli razred po parih in vsak par dobi svojo nalogo. Naloge so preproste, saj morajo poiskati članke, knjige, ki jih lahko uporabimo pri temi. Ker je iskanje najlažje in najbolj plodno na internetu, učence po parih

²²⁴ Burkeljca, Milan (2000). Zgodovina na sodoben način. Zgodovina v šoli, letnik 8, številka 3-4, 17.

²²⁵ Parker, Roger (1996). Microsoft Office za windows 95 za telebane, California: IDG books, 185.

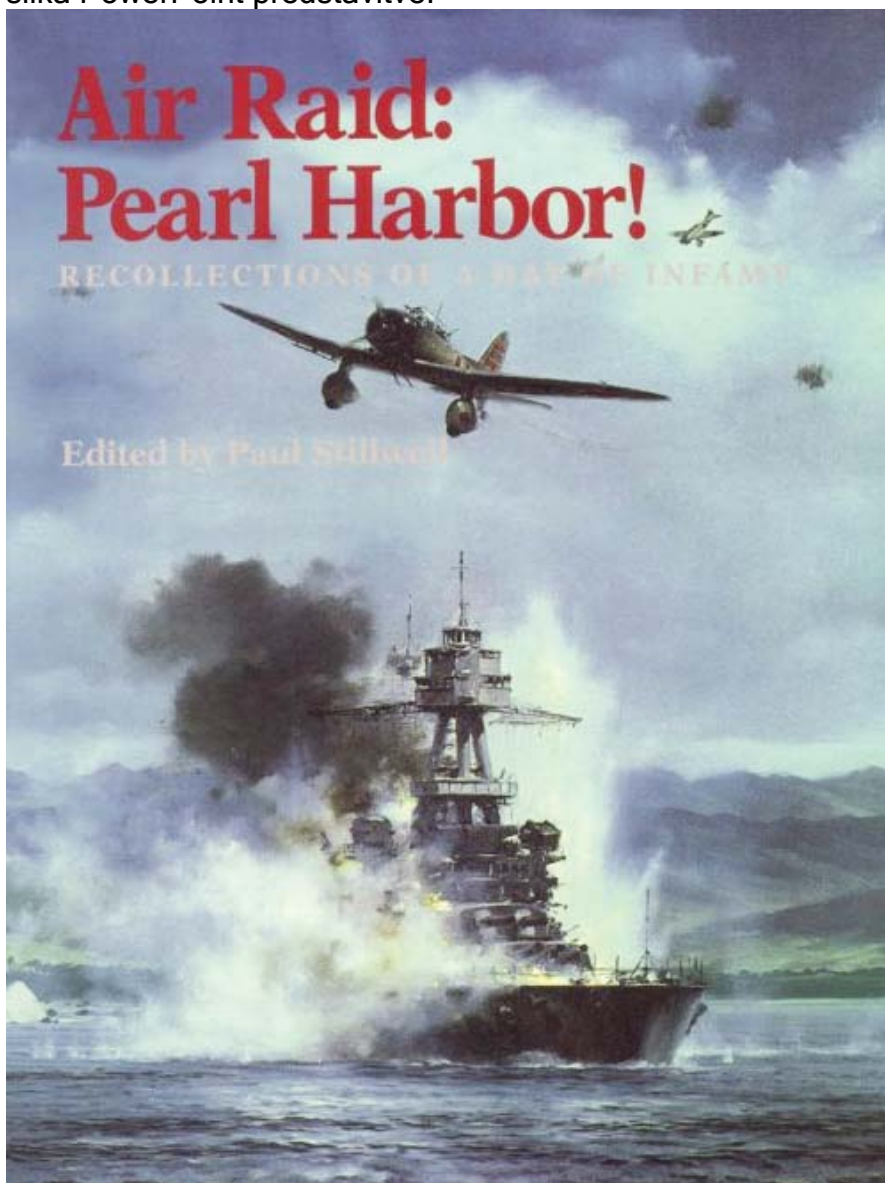
²²⁶ Ternovec, Matjaž (2001). Uporaba programa PowerPoint pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 10, številka 1, 22.

²²⁷ Ternovec, Matjaž; 2001, 22.

razdelimo tako, da dvojico sestavljata učenca, ki se razlikujeta po sposobnostih in obvladovanju računalnika. Učitelj pa mora slabšim učencem veliko pomagati tudi sam.²²⁸ Učenci si na ta način že skozi iskanje podatkov, slik in posnetkov zapomnijo veliko o določeni temi, omogoča pa jim tudi večje poznavanje snovi in s tem bolj aktivno sodelovanje pri pouku. A ker ta oblika dela zahteva od učencev veliko aktivnosti ter poznavanja dela z računalnikom, je za uporabo pri pouku redko uporabna.

Predstavitev

Učna ura se začne s sliko, ki je dovolj zanimiva, da pritegne učence in je tudi naslovna slika PowerPoint predstavitve.

229

V nadaljevanju sledi uvodna motivacija v obliki odseka iz filma Pearl Harbor, in sicer del, ki prikaže začetek napada, ko letala letijo nad otočjem, kar bi z odličnimi avdio-vizualnimi učinki zelo povečalo zanimanje učencev. Temu sledi nekaj vprašanj: Katera država je izvršila napad? Zakaj so napadli? Kaj je bilo (in je še danes) tam? Kakšne posledice je imel napad za nadaljevanje 2. svetovne vojne? Z odgovori na ta vprašanja se zaključi uvodni del ure, ki traja okoli 5 minut.

²²⁸ Goričanec, Ljubica (2000). Razmišljanje o uporabi računalnika pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 8, številka 3-4, 13.

²²⁹ <http://www.history.navy.mil/faqs/faq66-1.htm>, 09.12. 2005.

Glavni del ure je sestavljen iz dveh manjših enot: stanje pred napadom ter napad. Prvi del traja 10 minut in je sestavljen iz 3 strani teksta v alinejah, razpredelnice in več slik (Tokia, cesarja, ladij) ter grafične predstavitve navedenih krajev s pomočjo karte Sveta (kjer učenci pokažejo s pomočjo učitelja Havaje, Japonsko ...). Japonska je imela že od preloma stoletja zelo ekspanzionistično politiko (učencem se razloži tuj izraz). Leta 1931 so napadli Mandžurijo in dve leti kasneje izstopili iz društva narodov. V državi pa pride do ureditve, ki je zelo podobna evropskemu fašizmu²³⁰. Zaradi pomanjkanja surovin (nafte, bakra, aluminijska, kavčuka ...) se odločijo za osvajanje bogatih področij jugovzhodne Azije, kjer imajo svoje vojaške sile Nizozemska, Velika Britanija in ZDA. Japonski admiral Isoroku Jamamoto predlaga prvi napad, ki bi japonski prinesel veliko prednost v vojni.²³¹ Zadnja slika tega dela pa je razpredelnica z razmerjem oborožitve med Japonsko in zavezniškimi državami.

Drugi del je najdaljši, saj je dolg kar 20 minut, v njem pa je predstavljena glavna tema ure, sam napad. Na nekaj straneh so zapisani osnovni podatki, podkrepljeni s slikami ter besedilom, ki še posebej poskrbi za povečanje napetosti in pričakovanja. Japonci napad načrtujejo za sedmega decembra (nedelja), kar omogoči presenečenje, saj je na Havajih vladalo skoraj mirnodobno stanje in tudi obramba je šibkejša kakor ob delovnih dneh. Nanj so se pripravljali več mesecev, kar jim je omagalo pri neverjetni učinkovitosti.

V napadu je sodelovalo šest letalonosilk, dve bojni ladji, tri križarke in devet rušilcev, zraven pa je bilo še osem tankerjev, polnih nafte za preskrbo²³².

Tukaj sledi odlomek iz knjige Borisa Prikrila Pekel na Pacifiku, ki odlično opisuje stanje napetosti na japonskih ladjah, nekaj ur pred napadom (Prikril, 1958, 44).

Nato so na vrsti strani z opisom dogajanja na dan napada, ki opisujejo naključja v urah pred dogodkom in še dva odlomka iz Prikrilove knjige (Prikril, 1958, 60, 62).

Bombardiranje pristanišča je bilo sestavljeno iz dveh napadov. Prvi je štel 181, drugi pa 170 letal.²³³

Med tekstom poteka prikaz slik letal, ladij, »pekla« v pristanišču.

Škoda na ameriški strani je bila ogromna. Izgubili so vse bojne ladje na Pacifiku, 1 minonoscec, 1 staro vojno ladjo-tarčo za topovske strele in 2 rušilca ter 1 velik plavajoči dok. Popolnoma je bilo uničenih 188 letal na tleh. Imeli pa so 3435 mrtvih in ranjenih. Japonci so izgubili 29 letal, 5 žepnih podmornic in kakih 50 ljudi.²³⁴

A v pristanišču ni bilo letalonosilk, ki so v nadaljnjem poteku vojne tehniko prevesile na ameriško stran.

Zaključek ure predstavljajo slike Pearl Harborja po napadu ter danes in delovni listi, ki jih razred izpolni skupaj. Učenci dobijo liste, medtem, ko so rešitve pripravljene na PowerPointu in se pokažejo, ko do njih pridejo učenci sami.

²³⁰ Dolenc, Ervin; Gabrič, Aleš; Rode, Marjan (1999). Koraki v času, 20. stoletje, Ljubljana: DZS, 48-49.

²³¹ Prikril, Boris (1958). Pekel na Pacifiku. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 14.

²³² Prikril, Boris; 1958, 34.

²³³ <http://www.history.navy.mil/faqs/faq66-1.htm>, 09. 12. 2005.

²³⁴ Prikril, Boris; 1958, 72.

Sklep

V današnjem času računalnik zagotovo sodi k pouku zgodovine. Ne le, da popestri tradicionalno dolgočasno uro, učenci si s pomočjo vidnih in slušnih učinkov dogodke druge svetovne vojne bolje predstavljajo.

»S pomočjo programa PowerPoint lahko pripoveduješ zgodovino kot čudovito zgodbo, oplemeniteno s sliko, zvokom, filmi in glasbo. Ustvariš neke vrste časovni stroj, ki dijakom omogoči poznavanje preteklosti, glavne zakonitosti človeškega razvoja in razumevanje sedanosti. Pouk je zanimiv, živahen in poln razprav. Motiviranost in zanimanje sta velika. Pri vse tem je treba biti pozoren, da se dijaki ne prenasitijo, saj potem demonstracija izgubi svoj učinek. Z ustreznim "doziranjem", osebnim stilom poučevanja ter s sodelovanjem dijakov dosežeš »zmagovito« kombinacijo znanja, razumevanja, pomnjenja in zabave«. ²³⁵

Literatura

Burkeljca, Milan (2000). Zgodovina na sodoben način. Zgodovina v šoli, letnik 8, številka 3-4, 15-17.

Dolenc, Ervin; Gabrič, Aleš; Rode, Marjan (1999). Koraki v času, 20. stoletje. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Goričanec, Ljubica (2000). Razmišljanje o uporabi računalnika pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 9, številka 3-4, 15-17.

<http://www.history.navy.mil/faqs/faq66-1.htm>, 09. 12. 2005.

<http://www.ijn.dreamhost.com/Reference/Images%20-%20Reference/Historical/Large/Air%20Raid%20Pearl%20Harbor.jpg>, 10. 12. 2005.

Parker, Roger (1996). Microsoft Office za windows 95 za telebane, California: IDG books .

Prikril, Boris (1958). Pekel na Pacifiku. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Ternovec, Matjaž (2001). Uporaba programa PowerPoint pri pouku zgodovine. Zgodovina v šoli, letnik 10, številka 1, 22-25.

Povzetek

Namen članka je predstaviti možnosti uporabe računalniškega programa PowerPoint pri pouku zgodovine. Učitelji zgodovine bi se morali skupaj z zgodovinskimi učilnicami modernizirati in zgodovinske tematike predstaviti na sodobne, bolj zanimive načine.

Pri učni uri s pomočjo PowerPointa prikažemo slike bojnih ladij, Tokia, Havajev in samega Pearl Harborja (pred in po napadu). Velik del predstavitve je tekst, ki je napisan v alinejah z osnovnimi podatki o napadu. Začnemo pa s kratkim izsekom iz filma Pearl Harbor.

PowerPoint omogoča, da razne slike, članke, posnetke spremenimo v zgodovinsko gradivo in ga brez težav predstavimo razredu. Poleg tega pa lahko predstavitev s pomočjo računalnika kombiniramo z drugimi metodami dela.

---

²³⁵ Ternovec, Matjaž; 2001, 25.

PETRA DRAGAN: UPORABA FILMA NEBEŠKO KRALJESTVO PRI UČNI URI O KRIŽARSKIH VOJNAH V OSNOVNI ŠOLI

UVOD

Pri pouku zgodovine si danes lahko pomagamo tudi z različnimi filmi. Lahko jih uporabimo zato, da pritegnemo pozornost učencev na neko temo ali pa jim pokažemo razsežnosti kakega zgodovinskega dogodka. Ponavadi pa se pojavi problem kako takšno učno uro najboljše izpeljati. /Tako bo v nadaljevanju predstavljena uporaba filma Nebeško kraljestvo za učno uro o križarskih vojnah v osnovni šoli./

UPORABA FILMA

Na didaktičnem področju so bili mediji dolgo obravnavani kot zunanja organizacija pouka. Tako so veljali za nepomemben del metod. Obravnavani so bili pri predmetnih metodikah kot učila ali učni pripomočki ipd. Proces učenja v tem kontekstu ni bil omenjen. Danes se mediji uporabljajo pri metodi dela z informacijsko- komunikacijsko tehnologijo. (Blažič, 1998, str. 19)

»Pomemben del izobraževalne tehnologije so tudi avdio–vizualna sredstva, ki so zelo pomembna za vzgojno–izobraževalno delo.« To pa se lahko izkaže za zelo uspešno, če so dobro načrtovana in vsebinsko ustrezna. Seveda pa jih učitelj ne sme uporabljati preveč, ker s tem doseže ravno obraten učinek od pričakovanega. (Brinovec, Lipovšek, Obreht, 1995, str. 10)

»Filmi omogočajo dinamično prikazovanje prostorsko in časovno oddaljenih objektov in dogodkov. Posebno so koristni pri pospešenem prikazovanju počasnih ali upočasnjenem prikazovanju hitrih procesov, ki bi jih brez takih ali podobnih ponazoril težko ali celo ne mogli opazovati.« (Tomić, 1999, str. 99)

Danes je tehnologija napredovala, tako da lahko vlogo videa prevzame DVD–player ali pa kar računalnik sam. Precej se je razširila uporaba Divx–ov, ki si jih lahko ogledamo na računalniku in DVD si lahko prav tako ogledamo na računalnikih. Z računalnikom je lažje določiti sekvence filma, ki jih želimo pokazati učencem, da bi dosegli želen učinek.

Da bi dosegli didaktično strukturiran pouk, da bi bilo učenje učinkovito, moramo učno snov vizualizirati tudi z uporabo medijev kot je film, video posnetkov itd. Ob vizualizaciji pa moramo organizirati tudi diskusijo, razne zgodbe, metafore. (Tomić, 1999, str. 99)

KAKO UPORABITI FILM?

Uporaba videoposnetkov zna biti ne preveč posrečena metoda, razen če jo skrbno načrtujemo in tako uspešno vključimo v učni program. Učencem natančno določimo, katere cilje želimo, da jih učenci dosežejo s povzetkom videa. Natančno jim povemo katere cilje morajo doseči z ogledom videa. Hkrati jim pokažemo le kratke dele posnetkov. S tem preprečimo pasivno gledanje, ki so ga vajeni na televiziji. Pri predvajanju videoposnetkov nam pomaga tudi čas, ki se pojavi na zaslonu. Učencem pa je potrebno zagotoviti učne pripomočke, da bi si z ogledom čim več zapomnili. Najboljša rešitev za to so npr. delovni listi in delovni zvezki. (Brown, S., Earlam, c. race, P. (2001). 500 nasvetov za učitelje. Priročnik za učitelje. Ljubljana: Educy, str. 85–87. V: Trškan, D. 2005). Didaktika zgodovine. Gradivo za predavanja in vaje, 2. prenovljena izdaja, str. 4)

Z dopolnilnimi filmi lahko vsebine tudi vizualno podkrepimo. Pred ogledom filma je potrebno učence opozoriti na najpomembnejši del in razložiti nove pojme. Posameznim skupinam lahko damo tudi dodatne naloge. Med gledanjem filma si učenci zapisujejo dejstva, s katerimi bodo lažje odgovarjali na poznejša vprašanja. Po koncu gledanja je treba videno analizirati. (Brinovec, Lipovšek, Obreht, 1995, str. 10)

KRIŽARSKE VOJNE

Najprej je treba učencem povedati nekaj dejstev o tem obdobju. Torej, da so bile križarske vojne organizirani pohodi, ki jih je organizirala krščanska Evropa, da bi osvobodili Jeruzalem iz rok muslimanov. Križarje pa je na pohod privabljal tudi vonj po bogastvu, ki so ga mislili naropati na poti tja. Križarske vojne so bile štiri (od konca 11. stoletja do konca 13. stoletja). Od teh je bila uspešna le prva. Kljub temu, da so bili ti pohodi zelo nasilni so povzročili ponovno vzpostavitev prometnih poti po Sredozemlju. S prevozom križarjev so zaslužila nekatera italijanska obmorska mesta. Z vzhoda je v Evropo zopet začela prihajati svila, začimbe, dragi kamni in slonovina. Najpomembnejše pa je bilo to, da je Evropa zopet prišla v stik z arabsko kulturo in znanostjo. (Mervic Simonič, 2003, str. 121)

NEBEŠKO KRALJESTVO

Film je dolg 2 uri 18 minut in 47 sekund. Narejen je bil leta 2005. Režiral ga je Ridley Scott. Zgodba se prične leta 1186 (med drugim in tretjim pohodom), ko so kristjani kratek čas imeli v rokah Sveto mesto. Prikaže nekaj resničnih osebnosti, čeprav je glavni junak izmišljen lik. Balian (glavni junak) pomaga Jeruzalemskemu kralju Balduinu ohraniti nebeško kraljestvo. Jeruzalem v tistem času ogroža Saladin, sultan Egipta. Pripravlja se na napad na mestno obzidje. V filmu lahko vidimo spopad med krščansko in muslimansko vojsko. Pa tudi padec Jeruzalema si lahko ogledamo.

Igralci, ki nastopajo v filmu so: Orlando Bloom (Balian Ibelinski), Liam Neeson (Godfrey Ibelinski), Jeremy Irons (Tiberias), Marton Csokas (Guy de Lusignan), Ghassan Massoud (Saladin).

V prvem odlomku naj učenci opazujejo oprave križarjev in poizkusijo opaziti razlike med njimi. redvsem naj bodo pozorni na oblike in barve križev na oklepkih in ščitih. Odlomek traja 5 sekund.

Zatem si bodo ogledali odlomek zaprisege novega viteza. V tem prizoru mladi Balian postane vitez križar. V tem odlomku naj bodo učenci pozorni na sam obred. Odlomek traja minuto 30 sekund.

Ogledali si bodo še prizor napada križarjev na muslimansko karavano. Učenci spoznajo, kaj je dejansko križarje gnalo v vojno in njeno krutost. Sledi prizor bitke med kristjani in muslimani. Učenci naj vidijo kako velika je bila muslimanska vojska v primerjavi s krščansko. Opazujejo naj tudi konjenike (muslimane), ki se razlikujejo od vitezov (križarjev). Odlomek traja 3 minute 34 sekund.

Na koncu si bodo ogledali prizor obleganja in padca Jeruzalema. V tem prizoru učenci vidijo takratne oblegalne tehnike. Dobijo pa tudi odgovor na vprašanje: kdo se je bojeval in kdo ne. Odlomek traja 31 sekund.

PONOVITEV VIDENEGA IN UMESTITEV DOGODKOV V ČAS

Učenci povedo, kdo je v tistem času vladal v Jeruzalemu, kdo ga je poizkušal osvojiti, znajo opisati oprave vitezov, kdo se je smel bojevati v tistem času. Poznajo pa tudi oblegalne tehnike. Skupaj z učiteljem ugotovijo, da so v filmu predstavljeni templarji in ivanovci. Opišemo tudi značilnosti obeh redov. Nato učenci odprejo delovne zvezke in poizkušajo rešiti vprašanja (Trampuš, 2002, str. 46–47).

Povemo jim, da je Jeruzalem zopet padel v roke muslimanom 1187. Tretja križarska vojna pa je sledila čez dve leti. V tem pohodu je sodeloval tudi Rihard I. Levjesrčni. Ni jim uspelo osvojiti Jeruzalema. Dosegli pa so premirje in pravico krščanskih romarjev do vstopa v mesto. (Peršič, Predavanja, 2003/2004)

ZAKLJUČEK

Filmi znajo popestriti uro. Z njimi lahko prikažemo z besedo in sliko čas Križarskih vojn. Za to uporabimo posamezne dele filma. Učencem pred tem damo tudi naloge, ki jih morajo med gledanjem opraviti, tako so pozorni na bistvene stvari. Če tako pripravimo uro nam jo bo uspelo uspešno izpeljati. Zavedati se moramo, da učenci nikoli ne smejo gledati filma pasivno, vedno morajo biti zaposleni.

LITERATURA:

- Blažič, M. (1998). Uvod v didaktiko medijev. Novo mesto. Pedagoška obzorja.
- Brinovec, S., Lipovšek, I., Obreht, T. (1995). Video pri pouku geografije. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Film: Nebeško kraljestvo (Kingdom of heaven), 2005, režija: Ridley Scott.
- Mervic, K., Simonič. (2003). Stari svet (ZGODOVINA ZA 7. RAZRED DEVETLETNE OSNOVNE ŠOLE). Ljubljana. Modrijan.
- Peršič, J., Predavanja, 2003/2004.
- Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana. Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.
- Trampuš, C. (2002). Obiščimo stari in srednji vek. (Delovni zvezek za 7. razred devetletke). Ljubljana. DZS.

POVZETEK:

Z uporabo filma pri pouku lahko naletimo na problem kako strukturirati uro, da bo vse steklo kot je treba. Učencem v osnovni šoli lahko s filmom Nebeško kraljestvo prikažemo obdobje, ki ga predstavljamo. Prednost filma je v tem, da učenci lahko vidijo že zdavnaj pozabljeni čas. Pomembno je, da učencem pred gledanjem predstavimo ozadje zgodovinskih dogodkov. Zelo je primerno, če film gledajo po posameznih izsekih in so pozorni na posamezne značilnosti, na katere smo jih pred gledanjem že opozorili. Tako si v posameznih delih filma Nebeško kraljestvo ogledajo značilnosti križarjev in časa v katerem so križarji delovali. Učenci ne gledajo filma kot pasivni opazovalci, ampak so zaposleni z delom, ki jim ga naložimo pred vsakim izsekom filma. Na ta način je učna ura učinkovita.

NATAŠA STOJKO: UPORABA FILMA LUTHER PRI POUKU ZGODOVINE V SREDNJI ŠOLI

UVOD

Film je lahko izjemno učinkovit pri motiviranju učencev in zato bi bilo prav, da bi ga večkrat uporabili pri pouku, pa naj bo to celoten film ali pa samo določene izseke.

Naslednji članek govori o uporabi filma pri pouku, kar je predstavljeno tudi praktično s primerom uporabe izsekov iz filma Luther.

UPORABA KASET V RAZLIČNIH FAZAH POUKA

Film se lahko uporabi pri vseh oblikah pouka in v vseh etapah, lahko je izhodišče ali pa zaključek nekega širšega tematskega sklopa.²³⁶ Kasete oziroma izseke iz filmov ali dokumentarcev lahko uporabimo kot uvod pri obravnavanju nove učne snovi, kot ponovitev kake teme ali enote, kot demonstracijo med razlago nove učne snovi ali pri skupinskem ali individualnem delu, ki se lahko dopolnjuje z literaturo, viri ali učbenikom.²³⁷ Po ogledu filma lahko sledi razlaga ali pa učenci odgovorijo na določena vprašanja in tako sami razložijo posnetek, lahko pa snov najprej razložimo in nato predvajamo kaseto, da tako učenci problem še bolje spoznajo in ugotovijo bistvo. Pri ponavljanju pa se učenci z gledanjem kasete seznanijo še z neznanimi problemi v sicer že obravnavani in znani snovi.²³⁸

Video je s primerno vsebino lahko dosti bolj nazoren kot razlaga, saj zamenja direktno opazovanje. Učenci določeno snov tako bolje razumejo in si jo tudi bolje zapomnijo.²³⁹

DOSEŽEK OB UPORABI KASET

»Bistvo ob gledanju videokaset je vizuelno pomnjenje, ki ima prednost pred obliko razlage in razgovora. Razumevanje preide od besednega k vidnemu in nadalje k kompleksnemu.«²⁴⁰ Pri pridobivanju znanja je vloga kasete enaka kot pri direktnem opazovanju, ob čemer lahko analizirajo in ugotavljajo medsebojne odvisnosti in podajajo sintezo. Uspeh dela z videom je odvisen od učitelja in učencev, potrebno ga je kombinirati z drugimi metodami. Snov, ki je prikazana na tak način, je zanimiva, učenci so aktivni, zainteresirani in kritični. Znanje, ki ga učenci pridobijo na tak način je široko, saj opazovanje omogoča boljše razumevanje, poznavanje, jasno predstavo in pomnjenje.²⁴¹

POZITIVNE IZKUŠNJE PRI POUKU ZGODOVINE

Pozitivnih izkušenj z uporabo video kaset pri pouku je veliko, Škorjanc Jože je navedel naslednje: večja nazornost obravnavane zgodovinske problematike, večja pestrost učnih in vzgojnih metod pri pouku, olajšano delo in komunikacija profesorjev ter učencev, gradiva je dovolj, omogoča večjo ustvarjalnost pri pouku predmeta, uporaben je v vseh fazah učno-vzgojnega procesa (motivacija, razlaga, ponavljanje, utrjevanje), relativno majhni

²³⁶ Povzeto po: Ferjan, T. (2000). Nekaj misli o uporabi videa pri pouku. V: Didakta, letnik 10, št. 45/55, str. 34.

²³⁷ Povzeto po: Škorjanc, J. (1993). Video pri pouku zgodovine na Gimnaziji Celje - center. V: Zgodovina v šoli, št. 3, str. 16.

²³⁸ Povzeto po: Ferjan, T. (2000), str. 33.

²³⁹ Ibidem, str. 34.

²⁴⁰ Ibidem, str. 33.

²⁴¹ Ibidem, str. 34.

materialni stroški, glede na učinek, velika uporabnost pri raziskovalnem delu, taborih in ekskurzijah.²⁴²

UPORABA FILMA LUTHER V SREDNJI ŠOLI²⁴³

Film v originalu traja skoraj dve uri, vendar lahko učitelj uporabi določene zaokrožene dele oziroma izseke, ki so zelo zgovorni, ne le glede Luthrovega življenja in pomena njegovega dela, ampak tudi slikajo razmere, v katerih je protestantizem vzkli in zacvetel. Ura je tako namenjena temi protestantizma, natančneje nastanku in razvoju tega gibanja do državnega zbora v Augsburgu.

V uvodu se predstavi tema in glavni učni cilji.

Prvi izsek traja 5 minut in predstavlja mladega Luthra, ki ga pošljejo v Rim. Tam vidi in doživi stvari, ki močno vplivajo na njegovo življenje in delo ter dobro slikajo tedanje razmere.

Pred nadaljnjim predvajanjem filma učenci v razredu odgovorijo na bistvena vprašanja: *Kaj je motilo Luthra v Rimu, kaj je videl in kaj je sam doživel?; Kako bi lahko oziroma je vplival ta obisk v Rimu na Luthra?*

Drugi izsek traja 3 minute, kar je v celoti Martinovo predavanje svojim učencem v Wittenbergu. Omeni tudi svoja doživetja v Rimu in kritično in s humorjem slika nesmiselnost relikvij in odpustkov.

Spet se o Luthrovem predavanju pogovorimo z učenci, ki skušajo odgovoriti na vprašanja: *Kaj meni Luther o relikvijah in odpustkih?; Kaj mislite kakšne relikvije so takrat poznali in kaj so pomenile duhovščini in kaj navadnim ljudem?*

Tretji izsek traja 2 minuti in prikazuje zaslišanje Luthra v Wormsu, obtožbe, ki so ga bremenile in sprejem množice, ki ga je navdušeno pričakala.

Posnetek govori zase in očitno je, da so ljudje bili Luthra toliko bolj veseli, kot so ga tožilci prezirali. Učenci naj poskušajo odgovoriti na vprašanje: *Zakaj je toliko ljudi podpiralo Luthra in njegove reformatorske ideje?*

Četrti izsek, ki je hkrati zadnji, traja 9 minut in prikazuje razmere v deželi saški v času, ko se je Luther skrival. Prikazani nemiri in posledice pokolov načnejo vprašanje interpretacije Luthrovih 95. tez in njegovih ostalih del, ki jih je napisal do tega časa. Zgrožen in obupan nad stanjem, ki ga je izzval, se vrne med ljudi.

Filma se v eni uri ne da pogledati, zato je na tem mestu primerno, da se z učenci pogovorimo o nadaljevanju dogodkov, da uporabijo tisto znanje, ki ga že imajo, ter da skupaj z predvidevanji ugotovijo kaj se zgodi z Luthrom ter z njegovimi pogledi na vero in njen nauk.

V zaključku se problematika postavi v širši kontekst. Učenci povzamejo kaj so o Luthru zvedeli iz filma, učitelj jih dopolni, tako da lahko v naslednjem koraku primerjajo Luthrovo in Trubarjevo življenje in delo, ter razvoj protestantizma pri nas.

ZAKLJUČEK

Uporaba filma ima veliko prednosti, saj noben drugi medij ne posreduje toliko informacij v tako kratkem času, kompleksna dogajanja in neznani pojmi so nazorno pojasnjeni, skozi raznolikost izražanja (mimika, ritem, kontrasti, smer gibanja ...) pa je film zelo blizu

---

²⁴² Aktiv zgodovinarjev na Gimnaziji Celje-center je že v začetku devetdesetih začel sistematično zbirati gradivo. Z natančnim pregledovanjem TV programa in snemanjem oddaj je nastala videoteka, ki jo uporabljajo profesorji pri svojih urah in učenci, ki hočejo ponoviti določeno snov. (Škorajnc, J. (1993). Video pri pouku zgodovine na Gimnaziji Celje - center.)

²⁴³ Till, E. (2003). Luther.

resničnosti, ki jo interpretira.²⁴⁴ Film tako ni samo motivacija za učence, ampak način, s katerim lahko vsebino usmerjamo, snov poglobimo ali ponovimo ali pa preverimo znanje in razumevanje.

LITERATURA

Ferjan, T. (2000). Nekaj misli o uporabi videa pri pouku. V: Didakta, letnik 10, št. 45/55, str. 32-34.

Hozjan A., Potočnik, D. (2005). Zgodovina 2. Učbenik za drugi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

Kittelberg, R., Freisleben, I. (1994). Lernen mit Video und Film. Weinheim/Basel: Beltz Verlag.

Mullett, M. (1995). Luther. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Škorajnc, J. (1993). Video pri pouku zgodovine na Gimnaziji Celje - center. V: Zgodovina v šoli. Št. 3, str. 16-19.

Till, E. (2003). Luther.

POVZETEK

Uporaba filma pri pouku ni pogosta, čeprav velikokrat tako učiteljem kot učencem prinaša številne prednosti pred ustno razlago. Ustrezna izbira filma oziroma posameznih izsekov omogoča pozitivne izkušnje na vseh stopnjah in etapah pouka, uspeh take učne ure pa je odvisen tudi od kombinacije z drugimi metodami.

Film Luther je primeren za predvajanje določenih izsekov, ki nazorno prikažejo njegovo življenje in delo, ter nastanek protestantizma nasploh. Je lahko izhodišče za obravnavo nove snovi ali ponovitev in poglobitev že znanega.

Noben drugi medij ne posreduje toliko informacij v tako kratkem času, kompleksna dogajanja in neznani pojmi so nazorno pojasnjeni, skozi raznolikost izražanja pa je film zelo blizu resničnosti.

---

²⁴⁴ Povzeto po: Kittelberg, R., Freisleben, I. (1994). Lernen mit Video und Film. Weinheim/Basel: Beltz Verlag. str. 16, 17.

KATARINA ROGELJ: METODA DELA Z INTERNETOM NA TEMO ADOLF HITLER PRI POUKU ZGODOVINE V SREDNJI ŠOLI

UVOD

Internet je danes množično uporabljan medij, ki ponuja ogromno informacij z vseh področij, tudi zgodovine. Namen prispevka je prikazati nekaj prednosti in slabosti uporabe interneta pri pouku zgodovine ter na kakšen način je tak pouk izvedljiv.

V nadaljevanju je nakazan pomen uporabe aktivnih učnih oblik in metod pri pouku zgodovine. Na kratko je predstavljen primer učne ure zgodovine z uporabo interneta ter kombiniranjem frontalne učne oblike z individualno na temo Adolf Hitler. Uporabljena spletna stran²⁴⁵ je glede na širino in globino vsebine primerna za srednjo šolo in je v slovenskem jeziku.

1. AKTIVNE UČNE OBLIKE PRI POUKU ZGODOVINE

Potrebno je skladno razvijati vse učenčeve sposobnosti in izoblikovati celega človeka, ki ne bo samo intelektualno razvit, temveč bo tudi življenjsko zrel, samostojen in odgovoren.²⁴⁶ V tem procesu pa je ključna prav uporaba aktivnih učnih oblik - netradicionalna frontalna, skupinska in individualna - in metod, ki spodbudijo učence k aktivni miselni dejavnosti. Učenci namreč prihajajo do znanstvenih resnic z lastnim miselnim delom in ne s pomnjenjem končnih izidov tuje spoznavne aktivnosti. Iz tega sledi, da moramo pasivni pouk nadomestiti z aktivnim poukom, pri katerem dolžnost učitelja ni, da daje, in učenca, da sprejema znanje.²⁴⁷

Pri aktivnem pouku se učenec in učitelj znajdetata v novem položaju. Učenci, ki so središče učnega procesa, samostojno pridobivajo učno snov in se navajajo na samoizobraževanje,²⁴⁸ učitelj pa je v vlogi svetovalca, nadzornika in motivatorja.²⁴⁹ Z razvijanjem učnih spretnosti učenci dosežejo trajnejše, uporabnejše in koristnejše znanje, boljše razumevanje, boljši odnos do predmeta, zavedanje lastne sposobnosti, itd.²⁵⁰

Kljub temu pa je učencem večinoma bolj všeč neposredno poučevanje, to je frontalna učna oblika, kot pa posredno poučevanje, kamor spadajo aktivne oblike. Veliko učencev ne zaupa v lastne sposobnosti oziroma so prepričani, da se samostojno ne morejo naučiti toliko, kolikor jih lahko nauči učitelj.²⁵¹ Danijela Trškan pa ugotavlja tudi, da »aktivne učne oblike spreminjajo odnos učencev do predmeta zgodovine in da je z uporabo aktivnih učnih oblik tudi manj učencev, ki menijo, da je zgodovina nepotreben predmet v šoli.«²⁵²

2. METODA DELA Z INTERNETOM PRI POUKU ZGODOVINE

PREDNOSTI

²⁴⁵ <http://projekti.svarog.org/hitler/> (27. 12. 2005)

²⁴⁶ Gogala, S. (1966), str. 107. V: Potočnik, D. (1997), str. 131.

²⁴⁷ Povzeto po: Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 41.

²⁴⁸ Trškan, D. (2000). Odnos učencev do aktivnega dela v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik V, št. 1, str. 26.

²⁴⁹ Povzeto po: Tomić, A. (1999), str. 125. In: Trškan, D. (2000), str. 26.

²⁵⁰ Povzeto po: Trškan, D. (1998), str. 30, 34.

²⁵¹ Povzeto po: Trškan, D. (2000), str. 25, 26.

²⁵² Trškan, D. (1998), str. 35.

Ljudem niso potrebne le verbalne informacije in vednost, temveč predvsem razvite sposobnosti, spretnosti in dinamično uporabljeno znanje.²⁵³ To pride do izraza še posebej v današnjem času, v t.i. »informatični dobi«,²⁵⁴ ko mora »mlad človek znati poiskati in uporabiti znanje, saj je glava kot skladišče podatkov postala nezanimiv in nesmiseln tekmeč računalniku.²⁵⁵ Kljub temu pa se pri pouku zgodovine zelo redko uporablja individualno delo učencev z računalnikom.²⁵⁶

Internet ponuja priložnosti za urjenje spretnosti, ki jih potrebuje zgodovinar, kot so sistematičnost in dobre raziskovalske spretnosti,²⁵⁷ zgodovina pa pomaga razvijati kritičnost, ki je potrebna za uspešno uporabo informacijskih tehnologij.²⁵⁸ Poleg tega pa vsa učna sredstva, še posebej najsodobnejša, med katere spada tudi internet, motivirajo učence pri branju, iskanju in zbiranju informacij.²⁵⁹

Internet ponuja dostop do izredno raznolikih virov in stališč. Spletne strani lahko predstavljajo osnovno gradivo ali pa dodatno gradivo za nadarjene učence; učenci si namreč brskanje po internetu lahko prilagodijo in ga naredijo tako poglobljenega, kot želijo. Če imajo možnost klikniti na veliko hiperpovezav, si učenci bolj želijo podrobneje pogledati določeno temo, kar jim snov bolj približa in jim omogoči videti dogodke in pojave v širšem okviru, množica stališč pa prispeva k učenju o multiperspektivnosti.²⁶⁰

OMEJITVE IN NEVARNOSTI

Za neposredno vključevanje interneta v pouk morajo biti izpolnjeni vsaj trije pogoji: računalniško opremljena učilnica, dostop do omrežja interneta ter usposobljenost kadra za delo z računalnikom.²⁶¹ Zelo pogosto pa neuresničljivost vsaj enega pogoja, poleg vedno prisotne časovne stiske, pomeni, da je pouk z uporabo interneta nekaj zelo redkega.

Pogosto je pod vprašajem avtentičnost in verodostojnost informacij, saj svojo spletno stran lahko odpre vsakdo. Mnoge strani imajo dvomljivo poreklo in izražajo politične in socialne predsodke, določeno sporočilo pa imajo lahko tudi strani političnih strank in vladnih organov.²⁶² Veliko gradiva zavestno posredujejo prek interneta z namenom dezinformacije ali propagande, te informacije pa so prikazane kot verodostojne.²⁶³

Naloga učiteljev zgodovine je, da ob zavedanju takih nevarnosti poskrbijo, da je gradivo spletnih strani, ki jih priporočijo učencem, ustrezno in da učencem omogočijo dostop tudi do alternativnih strani. Učenci pa morajo ob preučevanju spletnih strani uriti sposobnost za kritično zgodovinsko raziskovanje.²⁶⁴

---

²⁵³ Povzeto po: Strmčnik, F. (1993). Učna diferenciacija in individualizacija v naši osnovni šoli. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport, str. 13, 14. V: Trškan, D. (1998), str. 33.

²⁵⁴ Pojem povzet po: Razpotnik, J. (1998). Informatična tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja. Letnik 16, št. 2, str. 107.

²⁵⁵ Benedik, J. (1994). Metodična izvedba pouka zgodovine nekoč in danes. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 60. V: Trškan, D. (1998), str. 31.

²⁵⁶ Povzeto po: Razpotnik, J. (1998), str. 106.

²⁵⁷ Povzeto po: Stradling, R. (2004), str. 173.

²⁵⁸ Povzeto po: Razpotnik, J. (1998), str. 104, 107. In: The changing nature of history teaching. V: <http://zetzone.runet.com/intr.html> (20. 11. 1998). V: Razpotnik, J. (1998), str. 108.

²⁵⁹ Povzeto po: Trškan, D. (1998), str. 33.

²⁶⁰ Povzeto po: Stradling, R. (2004), str. 176-179.

²⁶¹ Povzeto po: Paradžik, I. (2002). Uporaba interneta pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 24.

²⁶² Razpotnik, J. (1998), str. 108.

²⁶³ Povzeto po: Stradling, R. (2004), str. 174.

²⁶⁴ Povzeto po: Ibidem, str. 175.

3. PRIMER UPORABE INTERNETA PRI ŠOLSKEM DELU

FRONTALNI UVOD

V začetku učne ure učitelj izvede uvajanje v učno snov in z uporabo motivacijskih metod učence pripravi na učno uro. Učenci naj sami ugotovijo glavno temo učne ure (Adolf Hitler) s pomočjo slikovnega gradiva, ki jim ga kaže učitelj (fotografije, slike in karikature Hitlerja) in jim hkrati postavlja vprašanja, kot npr.: *Kdo je na sliki? Po čem to sklepate? Kaj izraža njegova drža? ...*

Zatem učitelj jasno poda navodila za samostojno delo in razdeli učne liste, ki vsebujejo natančnejša navodila še v pisni obliki, vprašanja in prostor za odgovore. Z upoštevanjem načela diferenciacije učno snov tematsko razdeli na pet delov tako, da vsak obsega štiri oziroma tri poglavja spletne strani.²⁶⁵ Tako približno pet učencev dobi ista vprašanja z enakimi navodili. Uvod zavzema približno 5-10 minut.

SAMOSTOJNO DELO S SPLETNO STRANJO

Pri samostojnem delu je v ospredju didaktično načelo individualizacije. Učenci samostojno pregledajo povezave na spletni strani o Hitlerju, ki jo je izbral učitelj²⁶⁶ in odgovorijo na vprašanja. Na voljo imajo 20 minut. Prikazan je primer vprašanj in navodil za prvega od petih sklopov:

---

²⁶⁵ Naslov spletne strani: <http://projekti.svarog.org/hitler/> (27. 12. 2005)

²⁶⁶ Spletna stran: <http://projekti.svarog.org/hitler/> (27. 12. 2005)

ADOLF HITLER

NAVODILO:

Odpri spletno stran: <http://projekti.svarog.org/hitler/>. Pri odgovarjanju na vprašanja si pomagaj s klikom na naslednja poglavja: *Otroštvo; Vpoklic v vojsko; Novembrske demonstracije in srečanje z DAP; Nov začetek.*

ODGOVORI NA VPRAŠANJA:

1) Na kratko opiši Hitlerjevo otroštvo in mladost. (Kaj ga je zanimalo, s čim se je ukvarjal, kakšen naj bi bil kot vojak?)

---

2) Kateri stranki se je Hitler pridružil leta 1919? Zakaj? Pojasni, kakšen je bil njen politični program!

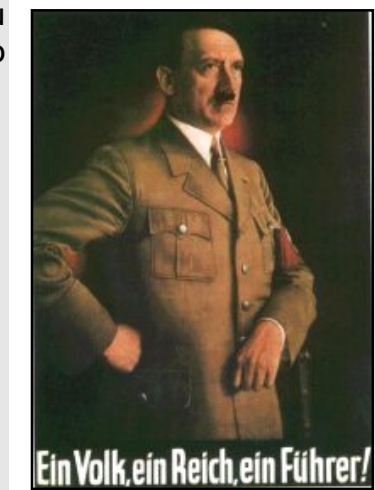

---

3) Oglej si propagandni poster. Ali bi znal napis na letaku prevesti v slovenščino? Kaj, meniš, ta slogan pomeni in kakšno stališče propagira? Pojasni.

POJASNI POJME:

S svojimi besedami pojasni, kaj pomenita naslednja pojma.

Marksizem

Inflacija

Slika 1: propagandni poster

Primer delovnega učnega lista za enega od tematskih sklopov²⁶⁷

PREGLED DELA

Učenci z enakimi vprašanji najprej v skupinah na kratko primerjajo odgovore, nato pa sledi frontalni zaključek - preostalih 15 minut. Učitelj glasno prebere vprašanje za vprašanjem, učenci nanje odgovarjajo, ostali, ki so reševali drugačna vprašanja pa si odgovore na kratko zapišejo. Ker spletna stran vključuje tudi slikovno gradivo (fotografije, slike, zemljevide), ga učitelj lahko vnaprej pripravi in ga v zaključnem delu ure uporabi kot slikovno demonstracijo, da se učencem snov bolje vtisne v spomin.

---

²⁶⁷ Vprašanja so oblikovana na podlagi spletne strani <http://projekti.svarog.org/hitler/> (27. 12. 2005) in nanje je moč odgovoriti s pomočjo navedene spletne strani.

ZAKLJUČEK

Dostop do ogromne količine informacij preko spleta je prednost in hkrati slabost. Internet ponuja nešteto različnih virov ter možnosti samostojnega dela učencev. Ob preveliki izbiri pa je iskanje brez določenega cilja dolgotrajen proces, zato je potrebno urjenje v kritičnem raziskovanju. Učitelj mora pred začetkom dela podati natančna navodila in naloge, na koncu pa sledi poročanje oziroma pregled.

Za uporabo interneta pri pouku potrebujemo veliko časa za načrtovanje in predvsem računalniško učilnico. Če le-ta ni na voljo, lahko metodo dela z internetom učinkovito uporabimo tudi pri domačem delu. Potrebno se je namreč vprašati: »Kaj učencem ostane od predmeta zgodovine, ko končajo maturo? Znanje? Ga pozabijo. Samostojno delo? Da.«²⁶⁸

LITERATURA IN VIRI

<http://projekti.svarog.org/hitler/> (27. 12. 2005)

Paradžik, I. (2002). Uporaba interneta pri pouku zgodovine. Diplomsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 24.

Potočnik, D. (1997). Vzgoja in pouk zgodovine. V: Pedagoška obzorja. Letnik 12, št. 3-4, str. 130-133.

Razpotnik, J. (1998). Informacijska tehnologija pri pouku zgodovine. V: Pedagoška obzorja. Letnik 16, št. 2, str. 104-111.

Stradling, R. (2004). Poučevanje evropske zgodovine 20. stoletja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

Trškan, D. (2000). Odnos učencev do aktivnega dela srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik V, št. 1, str. 22-26.

Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII, št. 1, str. 30-36.

POVZETEK

Uporaba interneta pri pouku zgodovine je ena od možnosti aktiviranja in motiviranja učencev. Internet je kot neskončen vir informacij kot nalašč za razvijanje raziskovalnih spretnosti in učenje o multiperspektivnosti, zgodovina pa pomaga uriti kritično presojanje, ki je ključnega pomena pri uporabljanju informacijske tehnologije. Kljub temu pa vključevanje interneta v pouk ni pogosto, saj pri tem ne gre brez težav. Na voljo mora biti računalniška učilnica, učitelj zgodovine mora biti usposobljen za delo z računalnikom, ta metoda pa zahteva tudi veliko časa in priprav. Z vsebinskega stališča pa je največja težava problem avtentičnosti in verodostojnosti internetnega gradiva, ki ga mora učitelj obvezno preveriti. Internet kot sodoben medij pomaga zgodovino približati učencem, /kar je prikazano tudi na konkretnem primeru za temo Adolf Hitler v srednji šoli./

---

²⁶⁸ Le Pellec, Jacqueline, Marcos-Alvarez, Violette. (1991). Enseigner l'histoire: un metier qui s'apprend. Paris: Hachette, str. 17. V: Trškan, D. (1998), str. 32.

KATARINA CZERNY: FRONTALNA UČNA URA: FRANCOSKA REVOLUCIJA V OSNOVNI ŠOLI

UVOD

Frontalna učna oblika je v pedagoški praksi ena najstarejših oblik poučevanja. Veliko se pri zgodovini uporablja tudi danes. Če gre za posodobljen način frontalnega poučevanja, je uporaba te oblike včasih tudi nujna.

V prispevku je predstavljena učna ura zgodovine v osnovni šoli, pri kateri se obravnava tema francoske revolucije. Poudarek je na različnih metodah, ki jih lahko uporabimo pri frontalni učni uri, tako, da je za učence učna snov čimbolj privlačna, pridobljeno znanje pa kakovostno. Namen članka je pokazati, da frontalna učna ura ni nujno suhoparna, ampak je ob predhodni dobri pripravi lahko prav tako zanimiva in poučna kot katera koli druga ura z drugačno obliko.

POMEN FRONTALNE UČNE OBLIKE IN IZBIRA UČNIH METOD

Frontalna učna oblika pomeni neposredno poučevanje učencev, pri čemer se učna snov obdeluje, vadi, ponavlja in preverja z vsem razredom²⁶⁹. Učitelj naj ne drži celotnega učnega procesa v svojih rokah, temveč naj stopa tudi v ozadje in spodbuja sodelovanje učencev.²⁷⁰ Če so učenci miselno in emocionalno premalo aktivni, ne začutijo povezave med učnimi vsebinami in vsakdanjim življenjem, rezultat pa je pridobitev le materialne izobrazbe, ki lahko kaj kmalu zatone v pozabo.²⁷¹ Pri pouku zgodovine je tako še posebej potrebno paziti na to, da se učenje ne omejuje le na pomnjenje zgodovinskih dogodkov, dejstev, pojmov in letnic, ampak vključuje tudi opazovanje, razmišljanje, razumevanje in aktualizacijo.²⁷²

Važno je, da se med poukom uporabljajo različne učne metode, katere, pa je odvisno od tipa učne ure, učiteljeve osebnosti itd.²⁷³ Od pravilne izbire in uporabe učnih metod pa je odvisna tudi kvaliteta zgodovinskega znanja.²⁷⁴ Pri frontalnem pouku zgodovine je potrebno uporabljati predvsem razlago, razgovor, delo z zgodovinskimi teksti in demonstracijo.²⁷⁵ Kljub temu, da ima metoda razlage nekatere pomanjkljivosti, je ob pravilni uporabi njena navzočnost umestna.²⁷⁶ Metoda razgovora je primerna, kadar imajo učenci o vsebini že določeno znanje ali izkušnje,²⁷⁷ z njo pa se tudi spodbudi večja aktivnost in samostojnost pri pridobivanju znanja iz zgodovine.²⁷⁸ Pri delu z zgodovinskimi teksti se učenci poglobijo v vsebino in smisel teksta.²⁷⁹ Pri metodi demonstracije pa gre za

---

²⁶⁹ Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 119.

²⁷⁰ Ibid., str. 120.

²⁷¹ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju - vse življenje uporabna sopotnica. Vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 21.

²⁷² Ibid., str. 21.

²⁷³ Več o tem: Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 87.

²⁷⁴ Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 57.

²⁷⁵ Ibid., str. 57.

²⁷⁶ Andolšek, I. (1976). Osnove didaktike. Ljubljana: Dopolna delavska univerza Univerzum, str. 71.

²⁷⁷ Ibid., str. 74.

²⁷⁸ Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 61.

²⁷⁹ Ibid., str. 63.

opazovanje predmeta ali analizo slikovnega gradiva, pri čemer je poglobljeno, da učenci pri opazovanju zaznajo bistvo, naloga učitelja pa je, da jih k temu usmerja.²⁸⁰

PRIPRAVA NA OBRAVNAVO FRANCOSKE REVOLUCIJE PRI FRONTALNI UČNI URI

Ker je pouk zapleteno intelektualno delo učencev in učitelja, ne more biti učinkovit brez vnaprejšnje kakovostne priprave.²⁸¹ Dobra strokovna, pedagoška, organizacijska in tehnična priprava je pogoj za učiteljevo psihološko pripravljenost na vzgojno-izobraževalno delo.²⁸² Sem spada tudi načrtovanje ciljev, določitev učnih metod in oblik dela ter dejavnosti učencev in učitelja.²⁸³

Ker gre pri obravnavi francoske revolucije za novo učno snov, je uporaba frontalne učne oblike umestna. Z njo v relativno kratkem času z učiteljevo metodično pomočjo učenci dosežejo rezultate, ki jih z individualnim ali skupinskim delom ne bi mogli.²⁸⁴ Pri frontalni uri bodo uporabljene različne metode in sicer metoda razlage, metoda razgovora, metoda dela z besedilom ter metoda slikovne demonstracije.

Za učno uro je zastavljenih več ciljev. Glavni cilj je, da učenci spoznajo potek francoske revolucije do sprejema ustave ter vzroke. Delni cilji so, da učenci spoznajo stanje v Franciji pred revolucijo, da spoznajo, kako je potekalo zasedanje stanov, da razumejo, kaj je pomenila Deklaracija o človekovih pravicah in, da spoznajo kako je Francija postala ustavna monarhija. Delna cilja sta tudi, da učenci sodelujejo pri opazovanju slik ter, da med pogovorom znajo drug drugemu prisluhniti.

Da pouk ne zapade v monotonost, je potrebno poskrbeti tudi za motivacijo, ki mora biti vključena ne le na začetku, temveč prek cele ure.

OBRAVNAVA FRANCOSKE REVOLUCIJE PRI FRONTALNI UČNI URI

Za uvod naj učitelj učencem napove potek ure in tudi, za katere cilje želi, da bi jih učenci prek ure dosegli. Za novo učno snov naj jih motivira tako, da jim na grafoskopu pokaže sliko z revolucionarno vsebino,²⁸⁵ ob tem pa v pogovoru z učenci ugotavlja, kaj sploh pomeni revolucija in ali jo poznamo tudi iz slovenske zgodovine.²⁸⁶

Po kratkem uvodnem delu naj učitelj preide na glavni del in učencem razdeli delovne liste.²⁸⁷ Nato naj razloži stanje pred začetkom revolucije, ki je Francijo pripeljalo v politično, družbeno, gospodarsko in finančno krizo. Pri tem naj jim na grafoskopu pokaže različne slike, npr. sliko življenja na dvoru, sliko, ki prikazuje meščanstvo ... Učenci naj na delovnih listih, na katerih je povzeta učiteljeva razlaga, sproti dopolnjujejo manjkajoče besede.

---

²⁸⁰ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 98.

²⁸¹ Ibid., str. 167.

²⁸² Kubale, V. (1994). Pripravljanje učiteljev na vzgojno izobraževalno delo. Maribor: Piko's Print Shop, str. 69.

²⁸³ Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju - vse življenje uporabna sopotnica. Vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 39.

²⁸⁴ Kubale, V. (2003). Priročnik za sodobno oblikovanje ali artikulacijo učnega procesa. Maribor: Piko's Printshop, str. 99.

²⁸⁵ V času francoske revolucije. (1989). Čas, ki je pretresel svet od Amerike do Francije. Zbirka: Kako so živeli. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 27.

²⁸⁶ Učitelj naj učencem predhodno razloži, kako naj pogovor poteka, da bodo govorili posamezno in se tako med seboj tudi slišali.

²⁸⁷ Delovne liste naj učitelj pripravi tako, da se bodo lahko učenci kasneje iz njih učili, saj dodatnih zapisov v zvezkih ne bodo delali.

Nato naj učitelj predstavi tudi dogajanje na zasedanju generalnih stanov v Versaillesu. Za boljšo predstavljalnost naj na tablo nariše piramido, ki predstavlja delitev francoske družbe na tri stanove, učenci pa naj piramido prerišejo na za to namenjen prostor v delovnih listih, potem pa naj ob pomoči učitelja ugotovijo, kateri sloj prebivalstva spada v prvi, kateri v drugi in kateri v tretji stan.

Učitelj naj nato na grafoskopu pokaže sliko zmagoslavnega sprevoda po zavzetju trdnjave Bastilje ter učencem razloži pomen njenega padca.²⁸⁸

Zatem naj učenci odprejo učbenike na strani 72, kjer je navedenih nekaj členov iz Deklaracije o pravicah človeka in državljana.²⁸⁹ Učitelj naj jim pove, kako je do sprejetja deklaracije prišlo. Eden od učencev naj na glas prebere četrti in peti člen deklaracije, potem pa naj učitelj spodbudi učence, da povedo svoje mnenje o prebranem, pri čemer naj se navežejo tudi na današnji čas. Učitelj naj zastavlja dodatna vprašanja in povezuje pogovor.

Nazadnje naj učitelj učencem predstavi, kako je Francija postala ustavna monarhija. Pri tem naj učenci dopolnjujejo delovne liste. Izpostavi naj omejeno volilno pravico in učence povpraša, kako je z volilno pravico v naši državi.

Za ponovitev nove učne snovi naj učitelj pripravi škatlico s kratkimi vprašanji. Učenci povlečejo vsak po en listek in skušajo na vprašanje o francoski revoluciji odgovoriti.

ZAKLJUČEK

Frontalna učna ura je lahko ob kvalitetni učiteljevi pripravi nanjo za učence prav tako privlačna kot katerakoli druga učna ura.

V uro, pri kateri se uporablja frontalna oblika, je nujno potrebno vključevati različne učne metode, saj le-te preprečujejo, da bi postala monotona. Dobro je, da so učenci čim bolj aktivni, učitelj pa naj med uro večkrat stopi tudi v ozadje in spremlja dogajanje le kot koordinator. Učno snov pri tej obliki je potrebno podajati tako, da čim bolj nagovori učence, pogovor pa je priložnost, kjer lahko učenci zgodovinsko dogajanje primerjajo z lastnimi izkušnjami in okoljem, v katerem živijo.

Učitelj se torej mora pri frontalnem poučevanju zavedati, da je učenec subjekt, ki mu on sam, s svojim intelektualnim znanjem, omogoča pridobivanje znanja.²⁹⁰

LITERATURA

- Andolšek, I. (1976). Osnove didaktike. Ljubljana: Dopolna delavska univerza Univerzum.
- Cvirn, J., Hriberšek B., E., Studen, A. (2000). Koraki v času. Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS.
- Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.
- Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju - vse življenje uporabna sopotnica. Vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za polstvo.

²⁸⁸ V času francoske revolucije. (1989). Čas, ki je pretresel svet od Amerike do Francije. Zbirka: Kako so živeli. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 27.

²⁸⁹ Cvirn, J., Hriberšek B., E., Studen, A. (2000). Koraki v času. Novi vek. Zgodovina za 7. razred osemletke. Ljubljana: DZS, str. 72.

²⁹⁰ Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 120.

Kubale, V. (1994). Pripravljanje učiteljev na vzgojno izobraževalno delo. Maribor: Piko's Print Shop.

Kubale, V. (2003). Priročnik za sodobno oblikovanje ali artikulacijo učnega procesa. Maribor: Piko's Printshop.

V času francoske revolucije. (1989). Čas, ki je pretresel svet od Amerike do Francije. Zbirka: Kako so živeli. Ljubljana: Mladinska knjiga.

POVZETEK

Frontalna učna oblika je ena najstarejših oblik poučevanja. Vendar pa pri uporabi te oblike obstaja nevarnost, da bi bili učenci premalo aktivni, učna ura pa monotona. Da se temu učitelj izogne, naj za tako uro načrtuje dovolj različnih učnih metod. Frontalna učna oblika je primerna predvsem pri poučevanju nove učne snovi, saj s tem načinom učenci dosežejo rezultate hitreje, kakor, če bi se je lotili individualno ali v skupinah. Primer takšne snovi je tudi obravnava francoske revolucije. Pomembno je, da učitelj spodbuja učence k pogovoru ter popestri uro tudi z uporabo slik, delovnih listov ipd. Prav tako je pomembno, da prek ure vključuje tudi motivacijo. Da pa bi učitelj vse kvalitetno izpeljal, je nujno potrebno, da o tem razmišlja že doma in se na uro skrbno pripravi.

MOJCA AŠIČ: NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA NA TEMO REFORMACIJA NA SLOVENSKEM V OSNOVNI ŠOLI

UVOD

Pri šolskem pouku je bila precej časa v ospredju le frontalna učna oblika s prevladujočo metodo razlage, danes pa učitelji pri poučevanju uporabljajo kombinacijo različnih učnih metod.

Namen članka je prikazati in ovrednotiti uporabo učnih metod pri frontalni obliki pouka. Takšen način dela namreč učencem omogoča, da s sodelovanjem pri pouku razvijajo svoje potenciale in na kvalitetnejši način utrjujejo že pridobljeno ter osvajajo novo znanje. V nadaljevanju bodo predstavljene konkretne učne metode na primeru zgodovinske učne enote z naslovom Reformacija na Slovenskem.

NETRADICIONALNI FRONTALNI POUK

Netradicionalna frontalna učna oblika je sodobnejša varianta dela v šoli, pri kateri učitelj uporablja različne metode in z njimi pripomore, da učenci razvijajo svoje učne spretnosti. Te metode so: metoda razlage, metoda razgovora, metoda dela z zgodovinskimi teksti in slikami, metoda besedne in slikovne demonstracije, metoda grafičnih izdelkov ter metoda dela z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo.²⁹¹

Netradicionalni frontalni pouk mora biti zelo dobro organiziran, saj je učitelj tisti, ki z uporabo različnih metod usmerja dejavnosti učencev in jih aktivno vključuje v celoten učni proces. Ravno zaradi tega lahko rečemo, da je učiteljeva priprava za takšno izvedbo pouka zelo zahtevna, vendar pa učencem prinaša boljše znanje, ki se tudi ohrani dlje časa.²⁹²

UPORABA UČNIH METOD PRI NETRADICIONALNEM FRONTALNEM POUKU ZGODOVINE

Učitelj si mora pred izvedbo učne ure izdelati strokovno pripravo, ki od njega zahteva dobro poznavanje zgodovinskega gradiva. Preučiti mora številne učbenike, strokovno literaturo in metodične priročnike za učitelje ter se seznaniti z obravnavo konkretne učne vsebine pri drugih šolskih predmetih. Potrebna je tudi učiteljeva natančna preučitev učnega načrta in izoblikovanje učnih ciljev, ki jih bo poskušal doseči.²⁹³

Predvideti mora tudi učno obliko in metode dela; to ima velik pomen, zlasti pri pouku zgodovine, kar se pokaže predvsem pri kvaliteti zgodovinskega znanja.²⁹⁴

Upoštevati je potrebno tudi individualne potrebe učencev z vpeljavo različnih tipov metod: verbalnih, demonstracijskih in eksperimentalnih metod.²⁹⁵

Pri učni temi Reformacija na Slovenskem, bo učitelj uporabil naslednje metode:

- METODA RAZLAGE

²⁹¹ Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 1, str. 50-51.

²⁹² Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju - vse življenje uporabna sopotnica. Vodnik za učitelje. Ljubljana: Založba RS za šolstvo, str. 18.

²⁹³ Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS, str. 30-32.

²⁹⁴ Ibidem, str. 57.

²⁹⁵ Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje, str. 122-123.

V osnovni šoli mora biti razlaga problemska, nazorna in ne daljša od 10 minut. Učitelj lahko s svojim načinom govora in s slikovitim pripovedovanjem o nekem zgodovinskem dogajanju vpliva na učenceva čustva in njegovo doživetje snovi.²⁹⁶

- METODA RAZGOVORA

Ta metoda se lahko uporablja pri uvodni motivaciji, v glavnem delu v kombinaciji z razlago ter tudi v vlogi utrjevanja snovi. Na ta način učenci dobijo možnost za aktivno razmišljanje in samostojno delo.²⁹⁷

- METODA SLIKOVNE DEMONSTRACIJE

Ta metoda se uporablja zlasti ob razlagi, saj številni slikovni elementi naredijo učno snov veliko bolj zanimivo in vplivajo na motivacijo učencev. Preko slik si zgodovinske dogodke in osebnosti lažje predstavljajo ter si učno snov s tem tudi bolje zapomnijo.²⁹⁸

- METODA DELA Z BESEDILOM

Pri metodi dela z besedilom so na razpolago različni pisani in tiskani viri, s katerimi je potrebno učence že vnaprej seznaniti. Pomemben je pravilen izbor teksta, ki je odvisen od starostne stopnje in sposobnosti učencev. Osnovni cilj te metode je usposobiti učence za poglobljeno in kritično branje.²⁹⁹

IZVEDBA UČNE URE NA TEMO REFORMACIJA NA SLOVENSKEM

Učitelj bo v času ene šolske ure v 8. razredu z uporabo netradicionalne frontalne učne oblike predstavil značilnosti Reformacije na Slovenskem. Pri svojem delu bo uporabil učbenik³⁰⁰, slikovno gradivo ter učne liste z nalogami.

V uvodnem delu učne ure bo uporabil metodo slikovne demonstracije in metodo razgovora (5 minut). Učencem bo pokazal Biblijo in jim v zvezi z njo postavil določena vprašanja. Glede na to, da so učenci že v prejšnjih urah spoznali pojem reformacije, preko razgovora z učiteljem ugotovijo, da bo učna ura namenjena Reformaciji na Slovenskem. Sledi glavni del, v katerem učitelj uporablja metodo razgovora in metodo razlage v kombinaciji s slikovno demonstracijo (35 minut). Učitelj poskuša učence napeljati k aktivnemu razmišljanju in povezovanju že osvojenih pojmov z novo snovjo (razumevanje vzrokov in širitve reformacijskega gibanja iz nemških v slovenske dežele). S prikazom slik protestanskih avtorjev in njihovih del na prosojnicah, učitelj preide k razlagi o vplivu reformacije na kulturno področje. Učenci tako spoznajo glavne protestanske pisce in pomen njihovega delovanja za slovenski narod (šolstvo, tiskarna). Obravnavano snov lahko povežejo z že pridobljenim znanjem o reformaciji, ki so ga osvojili pri slovenščini. Učitelj ob koncu pojasni tudi kakšen je bil obseg protestantskega gibanja (katere slovenske dežele je zajelo) in kdo so bili njegovi glavni nosilci. V zaključnem delu za ponovitev učitelj razdeli učencem učne liste, ki jih rešujejo brez pomoči učbenika (5 minut). Pri tem zlasti izpostavi delo s tekstom, na podlagi katerega lahko pripravi naslednjo nalogo, ki zajema del snovi.

---

²⁹⁶ Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. *Zgodovina v šoli*, III, št. 3, str. 32-37.

²⁹⁷ Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. *Zgodovina v šoli*, III, št. 4, str. 37-41.

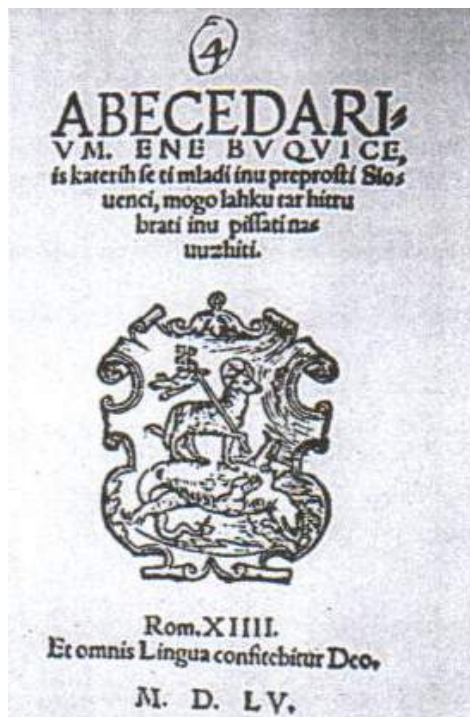
²⁹⁸ Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: *Zgodovina v šoli*. Letnik V. Št. 3, str. 34-35.

²⁹⁹ Demarin, J. (1996). *Pouk zgodovine v osnovni šoli*. Ljubljana: DZS, str. 63-64.

³⁰⁰ Žvanut, M., Vodopivec, P. (2002). *Vzpon meščanstva. Zgodovina za 7. razred osnovne šole*. Ljubljana: Modrijan.51-54.

- S pomočjo naslovne strani Abecednika odgovori na naslednja vprašanja:

- Kdo je napisal knjigo in kdaj?
- Izlušči glavni namen Abecednika iz kratkega besedila na njegovi naslovni strani.
- Navedi še ostala pisca in njuni najpomembnejši deli.

Abecednik.³⁰¹

Celoten učni list zajema še več različnih tipov nalog z vprašanji, ki pokrivajo obravnavano snov. V kolikor učencem v šoli ne uspe rešiti naloge, jih dokončajo doma.

ZAKLJUČEK

Vzdrževanje pozornosti učencev pri pouku in njihovega zanimanja za učno snov, je eno najtežjih nalog učitelja, saj od njega zahteva precej iznajdljivosti, domišljije in metodično - didaktičnega znanja. Če bi bila učna ura omejena le na učiteljevo razlaganje, bi koncentracija učencev hitro padla, zato je v takšni situaciji uporaba različnih učnih metod za popestritev pouka pravzaprav nujna. Končni rezultat dela v razredu, ki vključuje različne učne metode, je raznolika, zanimiva učna ura, sproščeno vzdušje v razredu ter zagotovljen boljši učni uspeh učencev pri predmetu zgodovina.

LITERATURA

- Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: DZS.
- Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju - vse življenje uporabna sopotnica. Vodnik za učitelje. Ljubljana: Založba RS za šolstvo.
- Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike: študijsko gradivo za pedagoško andragoško izobraževanje. Ljubljana: Center FF za pedagoško izobraževanje.
- Trojar, Š. (1996). Vloga slik pri pouku zgodovine in nove možnosti modernega slikovnega prikazovanja. V: Zgodovina v šoli. Letnik V. Št. 3, str. 32-38.
- Trojar, Š. (1994). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njegove značilnosti in metodične variante. Zgodovina v šoli, III, št. 4, str. 37-41.
- Trojar, Š. (1994). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. Zgodovina v šoli, III, št. 3, str. 32-37.
- Trškan, D. (1999). Razvijanje učnih spretnosti pri netradicionalni frontalni učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VIII. Št. 1, str. 50-57.

³⁰¹ Ibidem, str. 53.

Žvanut, M., Vodopivec, P. (2002). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, str. 51-54.

POVZETEK

Šolstvo se je skozi stoletja spreminjalo in v učnem procesu sčasoma ni bil več aktiven le učitelj, temveč pa so dejavni postali tudi učenci. Sodelovanje učencev je doseženo z uporabo različnih metod, ki jih učitelj vključuje sistematično in preišljeno glede na tip učne snovi, ki se obravnava. Ustrezna kombinacija teh metod prispeva k zanimivi, uspešni izvedbi učne ure, kar ima posledično pozitiven učinek tudi pri sami kvaliteti znanja učencev. V didaktiki je danes poznanih več metod, med katerimi pa se določene med seboj najpogosteje dopolnjujejo in so predstavljene tudi v tem članku, in sicer: metoda razlage, metoda razgovora, metoda slikovne demonstracije ter metoda dela z besedilom za temo Reformacija na Slovenskem.

VESNA SIRK: FRONTALNA UČNA OBLIKA Z RAZLIČNIMI METODAMI NA TEMO DRŽAVLJANSKA VOJNA V ZDA V SREDNJI ŠOLI

UVOD

Danes se pri pouku pri različnih predmetih uporablja klasična frontalna učna oblika. Pri tej ostajajo učenci pasivni, rezultati takšnega podajanja snovi pa niso kvalitetni: verbalizem, neomogočanje samostojnosti učenca ...

V članku je predstavljena ena šolska ura: Državljanska vojna v ZDA in sicer v srednji šoli. Uporabljena bo frontalna učna oblika s tremi učnimi metodami (razlaga, razgovor, slikovna demonstracija). Glavni namen je prikazati, da je učencem takšno podajanje snovi ljubše, rezultati pa so kvalitetnejši.

NETRADICIONALNA FRONTALNA UČNA OBLIKA

Pri tem gre še vedno za frontalno obliko, vendar s prepletanjem različnih učnih metod. V članku bodo predstavljene že omenjene tri. Takšen način dela je kvalitetnejši, saj vpelje v aktivnost tudi učence. Učitelji se morajo seveda na pouk dobro pripraviti, npr.: priprava vprašanj za razgovor; priprava slik za demonstracijo; priskrbeti ustrezna učila in učna sredstva, določiti učne cilje ...

Metoda razlage: je enosmerna govorna komunikacija, ki je primerna za obravnavo snovi, o kateri učenci nimajo dovolj znanja.³⁰² Dobra zgodovinska pripoved naj bi bila bogata, dramatična, zanimiva, prepletena z različnimi demonstracijskimi metodami in vrstami razlag, kot taka pa »pomemben element pri predstavitvi družbene preteklosti.«³⁰³ Naloga učitelja je, da razlaga nazorno, zanimivo, ne predolgo in omogoči odprto razpravo pri kateri prihaja do izmenjave mnenj. Učitelj mora biti pozoren na lastno telesno držo, zven glasu ... in hkrati opazovati odziv učencev, njihovo telesno govorico.³⁰⁴

Metoda razgovora: je dvosmerna govorna komunikacija, ki je usmerjena v doseganje ciljev. Pri tej metodi »imajo učenci neposredno dejavno vlogo in tako kot učitelji tudi oni sprožajo pobude za začetek pogovora.«³⁰⁵ Primerna je pri obravnavi snovi, o kateri imajo učenci že nekaj predznanja, jim je problematika blizu in jih snov priteguje. Učenci tako snov spoznavajo, sistematizirajo, razširjajo in prenašajo v nove situacije. Vprašanja veljajo kot spodbude in so kot taka temeljni del razgovora. Enako velja za odgovore, ki veljajo kot odzivi. Vprašanja tako pogovor bogatijo, lahko pa ga tudi ovirajo, kadar so prepogosta, neustrezna ali je z njimi izražena nestrpnost do sogovornikov.³⁰⁶ Poznamo več funkcij razgovora:

- *uvajalni razgovor*, kjer so vprašanja motivacijska, ogrevalna. Ta funkcija je pomembna, ker z njo učitelji vzpostavijo kontakt v razredu in vpliva na nadaljnji potek ure.
- *preverjalni razgovor*, ki se uporablja pri utrjevanju učne snovi in je povezan z vsebinskimi problemi teme. Ta funkcija je pomembna zaradi sprotne stabilizacije novega znanja in njegovo poglobljanje.

³⁰² Didaktika (2003). Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo, str. 346.

³⁰³ Trojar, Š. (1994a). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32.

³⁰⁴ Trojar, 1994a, str. 33.

³⁰⁵ Didaktika, 2003, str. 355.

³⁰⁶ Didaktika, 2003, str. 355–356.

- *ponavljalni razgovor*, ki je podoben preverjalnemu, le da je usmerjen v ponovitev obsežnejše učne vsebine. Vprašanja naj zajemajo vse stopnje po Bloomu.³⁰⁷

Metoda slikovne demonstracije: je pri aktivnem pouku nepogrešljiva. V kombinaciji z drugimi metodami bistveno poživí pouk. Naj omenim nekaj vrst slikovnega gradiva, ki nam omogoča izvajanje te metode: fotografije, plakati, umetniške slike, zemljevidi ... Učitelj naj demonstrira le tiste objekte in procese, s katerimi učenci še nimajo čutnih izkušenj, npr.: slika bitke dveh podmornic v ameriški državljanski vojni.³⁰⁸ Ta metoda je uporabna v vseh etapah učnega procesa. Primerna je za opazovanje, ilustracijo in poglobljanje učne vsebine. Možna je kombinacija z različnimi metodami, kar prispeva k metodični pestrosti pouka, s tem pa pozitivno vpliva na razvoj mišljenja učencev in na boljšo zapomnitev snovi.³⁰⁹

POTEK UČNE URE

V *uvodu* učitelj najprej za motivacijo pokaže sliko, ki prikazuje naslovno stran knjige Koča strica Toma.³¹⁰ Nato postavi nekaj vprašanj, npr.: *Kaj prikazuje slika? Veste morda, o čem govori? Kdo so bili sužnji? Kakšno delo so opravljali? ...*

Sledi *glavni del* kjer učitelj razloži tedanje razmere v Ameriki in nakaže razlike med severom in jugom. V razgovoru, ki sledi, postavlja problemska vprašanja, da »aktivira možgane« npr.: *Kateri del ZDA se je zavzemal za demokratične pravice ljudstva in kateri za utrditev centralne oblasti? Kakšen je bil odnos do sužnjev na severu in kakšen na jugu? Zakaj so se na jugu bolj oklepali suženjstva?* Pri teh vprašanjih lahko postavljamo tudi podvprašanja kadar odgovore nanje ne dobimo v določenem času. Učitelj nato nadaljuje z razlago v kateri pove, da je bil leta 1860 izvoljen za predsednika A. Lincoln, zavzet nasprotnik suženjstva; da se je že naslednje leto deset južnih držav odcepilo in da se je dva meseca kasneje začela vojna. Tu postavi vprašanje, ki zahteva le logičen odgovor, in sicer: *Kdo je bil gospodarsko in številčneje močnejši v tej vojni?* Vprašanje je zanimivo, ker so bili kljub očitni prevladi severa boji enakovredni, dokler se seveda severnim vojakom ni posrečilo pomorsko blokirati južnih držav. Učitelj nato vpraša: *Kaj je to pomenilo za jug in kaj za sever?* Za ilustracijo pokaže prosojnico, ki prikazuje bitko dveh podmornic.³¹¹ Vprašanja se nanašajo na prosojnico: *Kaj prikazuje slika? Kako mislite se je končala bitka? Zakaj obe strani menita, da sta bitko dobili?* Po debati sledi razlaga o koncu vojne, atentatu nad predsednika in nekaj vprašanj, ki se nanašajo na posledice vojne, npr.: *Kaj so po vojni najprej odpravili? Kako se je vojna vtisnila v zavest prebivalstva?*

V samem *zaključku* učitelj na kratko ponovi snov, nato pa za konec postavi vprašanje za razmislek: *Pojasnit, zakaj je bila to prva moderna vojna.*

ZAKLJUČEK

Frontalna učna oblika je z uporabo različnih metod uspešna pri doseganju didaktičnih ciljev. Učenci si z ustrezno učiteljevo razlago, ki uporablja razne demonstracijske metode in hkrati odpira pot k razgovoru, snov lažje predstavljajo in kot tako bolje zapomnijo.³¹² Učenci se ob sproščenem, dinamičnem in zanimivem razgovoru počutijo bolj svobodne, ustvarjalne, enakopravne in tako tudi razmišljajo bolj zavzeto. Vse skupaj prispeva k

³⁰⁷ Trojar, 1994b, str. 39–40.

³⁰⁸ Vojna zgodovina (1998). Ljubljana: DZS, str. 269.

³⁰⁹ Blažič, M. (2005). Metoda slikovne demonstracije. V: Prispevki k didaktiki zgodovine. III. Št. 1, str. 18–19.

³¹⁰ Vzpon meščanstva. Učbenik za 7. razred osnovne šole (1996). Ljubljana: Modrijan, str. 175.

³¹¹ Vojna zgodovina, 1998, str. 269.

³¹² Trojar, 1994a, str. 33.

demokratičnem ozračju, kjer učenci skupno rešujejo probleme, si pridobivajo govorniške sposobnosti in iniciativnost ter navajajo na javno nastopanje.³¹³

LITERATURA

Blažič, M. (2005). Metoda slikovne demonstracije. V: Prispevki k didaktiki zgodovine. III. Št. 1, str. 18-21.

Didaktika (2003). Novo mesto: Visokošolsko središče, Inštitut za raziskovalno in razvojno delo.

Trojar, Š. (1994a). Značilnosti in vloga kvalitetne razlage pri pouku zgodovine ter njene raznovrstnosti. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 3, str. 32-37.

Trojar, Š. (1994b). Vloga razgovora pri učnih urah zgodovine, nekatere njihove značilnosti in metodične variante. V: Zgodovina v šoli. Letnik III. Št. 4, str. 37-41.

Vojna zgodovina (1998). Ljubljana: DZS.

Vzpon meščanstva. Učbenik za 7. razred osnovne šole (1996). Ljubljana: Modrijan.

POVZETEK

V prispevku je opisana učna ura na temo Državlјanska vojna v ZDA in sicer za srednjo šolo. Uporabljena je frontalna učna oblika s tremi učnimi metodami: razlaga, razgovor in slikovna demonstracija. Takšen način dela je kvalitetnejši kot klasični frontalni. Učitelj z ustrezno razlago v kateri daje možnost za razgovor aktivira učence, da sami razmišljajo, postavljajo vprašanja, nanje odgovarjajo, se hkrati uče javnega nastopanja in pridejo sami do določenih zaključkov. Poleg tega si ob ustrezni slikovni demonstraciji snov lažje predstavljajo. Tako pridobljeno, osvojeno znanje je trajnejše, učencem pa je predmet pri katerem se dela na takšen način ljubši.

---

³¹³ Trojar, 1994b, str. 37.

META ČERNIGOJ: SKUPINSKO DELO: PRVE CIVILIZACIJE V SREDNJI ŠOLI

UVOD

Skupinsko delo se pri pouku zgodovine v srednjih šolah uporablja redko čeprav so »učenci pri skupinski učni obliki neposredno povezani z učno vsebino in drugimi viri znanja«³¹⁴, in je s to učno obliko mogoče razvijati veliko spretnosti, ki jih učenec potrebuje.

V prispevku bo predstavljena vloga učitelja pri skupinskem delu, njegove posamezne faze, učne spretnosti, ki jih učenci razvijajo ter ura zgodovine v srednji šoli za temo prve civilizacije.

SKUPINSKA DELO IN VLOGA UČITELJA

Pri skupinskem delu je vloga učitelja drugačna kot pri frontalni obliki. Učitelj postane zgolj usmerjevalec in mentor, medtem ko skupine samostojno delajo in poročajo.³¹⁵ Učitelj delo spremlja, usmerja, po potrebi pomaga in ocenjuje uspešnost skupinskega dela učencev.³¹⁶ Za kvalitetno izvedbo učne ure je njuno, da ta poteka v točno določenem zaporedju faz. Prva faza je frontalni uvod oz. priprava na skupinsko delo³¹⁷. V tej fazi učitelj poda navodila za delo, nato pa se učenci razdelijo v skupine. To lahko naredijo sami ali z učiteljevo pomočjo. Ta faza mora potekati hitro in brez hrupa. Delo ponavadi poteka bolje, če učenci znotraj skupin določijo funkcije članov (predsednik, zapisnikar, poročevalec, lahko tudi nadzornik dela). Druga faza je skupinsko delo³¹⁸. Učenci v tej fazi samostojno rešujejo naloge, učitelj pa opravlja vlogo mentorja, svetovalca ter opazovalca. Tretjo fazo imenujemo frontalni zaključek³¹⁹ s plenarnim poročanjem, ko učenci predstavijo svoje delo in ponavljalnimi razgovorom pod vodstvom učitelja.

RAZVOJ UČNIH SPRETNOSTI PRI SKUPINSKI UČNI OBLIKI PRI POUKU ZGODOVINE

Skupinska učna oblika ima izredno veliko vzgojno vlogo. Učenci se navajajo na samostojnost, strpnost, na upoštevanje navodil, poslušanje sošolcev med poročanjem, pridobijo pa si tudi samozavest ob javnem nastopanju.

»Skupinska učna oblika omogoča učencem, da izražajo svoja mnenja in stališča, da jih usklajujejo z drugimi učenci v skupini, kar povečuje skupno in samostojno učno ustvarjalnost.«³²⁰ Danijela Trškan o zahtevah sodobne šole pravi takole: »Sodobna šola zahteva aktivnost učencev, saj z aktivnostjo učenci dosežejo trajnejše, uporabnejše in koristnejše znanje.«³²¹ Danes se zavedamo, da bi »pri predmetu zgodovina učenci morali pridobiti ne le znanje, ampak tudi spretnosti, potrebne za učenje in usvajanje novega znanja.«³²² Danijela Trškan v svoji magistrski nalogi navaja učne spretnosti, ki jih razvijamo s skupinskim delom, med drugim tudi navajanje na skupinsko delo in na

³¹⁴ Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba, str. 41.

³¹⁵ Trškan, D., Gerden, V., Kunaver, V. (1999). Evropsko gospodarstvo v 18. stoletju in začetki moderne industrializacije v Angliji. Uporaba aktivnih učnih oblik in metod. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 143.

³¹⁶ Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba, str. 41.

³¹⁷ Trškan, D., Gerden, V., Kunaver, V. (1999). Evropsko gospodarstvo v 18. stoletju in začetki moderne industrializacije v Angliji. Uporaba aktivnih učnih oblik in metod. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 143.

³¹⁸ Ibid, str. 143.

³¹⁹ Ibid, str. 143, 144.

³²⁰ Kubale, V. (2001). str. 56.

³²¹ Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine.

V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 1, str. 30-36, str. 30.

³²² Ibid, str. 31.

diskusijo, na uporabo literature, na spoštovanje drugih, na reševanje problemov, na izpolnjevanje navodil, na nastopanje ter na pisanje poročil.³²³ Pomembno se je zavedati, da lahko z uporabo skupinskega dela dosegamo ne le izobraževalne, ampak tudi vzgojne cilje.

PRIPRAVA NA SKUPINSKO DELO - PRVE CIVILIZACIJE

Pri pripravah sledimo smernicam, ki jih je Danijela Trškan predstavila v svoji magistrski nalogi.³²⁴ Na skupinsko delo je potrebno pripraviti tudi učence³²⁵: na predhodni uri jih o tem obvestimo, predstavimo prednosti skupinskega dela za razvijanje učnih spretnosti, določimo, kako bo potekala razdelitev v skupine ter jih seznanimo s pravili obnašanja.

Učitelj si najprej postavi izobraževalne in vzgojne cilje, nato poišče literaturo, ki jo bodo učenci uporabljali pri skupinskem delu. Glavni cilj te ure bo, da dijaki spoznajo razvoj držav v Indiji, na Kitajskem, Izraelu, Perziji ter razvoj hetitskega imperija. Postavimo si tudi delne cilje za vsako skupino ter delovne cilje (dijaki rešujejo naloge, komunicirajo med seboj, se urijo pri nastopanju). Učitelj pripravi gradivo ter sestavi naloge, poskrbi za popestritev poročanja ter načrtuje uvodno motivacijo. Pomemben je časovni načrt ure.

IZVEDBA URE

V uvodu učitelj motivira dijake s slikami Tutankamona, Sfinge³²⁶ ter Babilonskega stolpa³²⁷, nato v razgovoru ponovijo snov prejšnje ure: Razvoj držav v Egiptu in Mezopotamiji. Vprašamo jih na katera obdobja delimo egiptovsko državo, katere reforme je izvedel Amenofis IV., zakaj je pomemben kralj Hamurabi, zakaj je Egipt darilo Nila itd. Sledijo učiteljeva navodila, učenci se razdelijo v pet skupin. Za delo s pomočjo učbenika imajo 15 minut časa.³²⁸

Prva skupina spoznava indsko civilizacijo. Opišejo nastanek indske civilizacije, navedejo kdo je nanjo vplival, ocenijo pomen arijcev. Definirajo pojem kasta, naštejejo kaste, opišejo Vede, ter navedejo in opišejo glavne religije.

Druga skupina spoznava Feničane. Opišejo razvoj Feničanov, naštejejo mestne države, navedejo njihove značilnosti, opišejo razvoj trgovine, ocenijo pomen škrlata ter opišejo vpliv Feničanov na razvoj pisave.

Tretja skupina spoznava Palestino. Opišejo naselitev judovskih rodov, navedejo čas nastanka dekaloga, ocenijo njegov pomen, opišejo vzpon in propad kraljestva Izrael, ter opišejo in ovrednotijo Biblijo.

Četrta skupina spoznava Kitajsko. Opišejo pomen dinastije Shang, navedejo dinastijo, ki jo nadomesti, pojasnijo njen pomen, opišejo glavne Konfucijeve ideje, ocenijo njihov vpliv danes, opišejo razvoj dinastije Qui ter naštejejo dosežke kitajske civilizacije.

Peta skupina spoznava Perzijo in hetitski imperij. Opišejo nastanek hetitske države, navedejo ustanovitelja, ovrednotijo pomen hetitske zakonodaje, jo primerjajo z že poznanimi zakoniki, navedejo čas nastanka perzijske države, opišejo ravnanje Perzijcev s podrejenimi narodi ter navedejo reforme Dareja I.

Po petnajstih minutah se vrnejo na mesta. Sledi plenarno poročanje (15 minut). Popestrijo ga s slikovnimi prosojnicami, ki jih pripravi učitelj. Pripravimo fotografije Mohendža Dara³²⁹,

³²³ Trškan, D. (1996). Razvijanje učnih spretnosti pri individualnem in skupinskem delu v srednji šoli pri pouku zgodovine. Magistrsko delo. Ljubljana: FF, str. 34.

³²⁴ Ibid, str. 169.

³²⁵ Ibid, str. 181.

³²⁶ Velike kulture sveta, I. knjiga. (1999). Celovec - Ljubljana - Dunaj: Mohorjeva založba, str. 17-18, 113.

³²⁷ Westwood, J. (1995). Skrivnostni kraji sveta. Ljubljana: ZMK, str. 90.

³²⁸ Brodnik, V., Jernejčič, R., Radonjič, Z., Urankar-Dornik, T. (1999). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS, str. 62-70.

³²⁹ Westwood, J. (1995). str. 192.

zemljevid Fenicije in feničanskih trgovskih poti,³³⁰ zemljevid Svete dežele, fotografije Zidu objokovanja,³³¹ slike glinenih vojščakov, Bude³³² ter Zaratustre.³³³
 Med poslušanjem rešujejo delovni list.

DELOVNI LIST

Pozorno poslušaj predstavitve in izpolni mrežo. Črke pod simboli nato prenesi v spodnjo tabelo in dobil/a boš ime ene od treh religij v Indiji.

1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								

1. Kasta duhovnikov.
2. Najstarejši del Ved.
3. Feničansko mesto.
4. Feničanski izvozni izdelek.
5. Deset božjih zapovedi.
6. Prvi judovski kralj.
7. Mislec iz časa dinastije Zhou.
8. Kitajska iznajdba.
9. Ustanovitelj hetitske države.
10. Upravne enote Dareja I.

GESLO:³³⁴

Dijaki dobijo za domačo nalogo reševanje vaj iz delovnega zvezka.³³⁵ Prva skupine reši naloge o Palestini, druga o Perziji in Hetitih, tretja o Kitajski, četrta o Feničanih, peta pa o Indiji. Tako ponovijo del informacij iz predstavitev. Npr. četrta skupina, ki je pri uri spoznavala Kitajsko, doma rešuje naloge o Feničanih in zna določiti lego Fenicije,

³³⁰ Lara, P. F. (1994). Kako so živeli Feničani. Ljubljana: EWO, str. 11, 50-51.

³³¹ Kochav, S. (2000). Izrael: sijaj Svete dežele. Ljubljana: ZMK, str.12-13, 28-33.

³³² Velike kulture sveta, II. Knjiga. (1999). str. 188-191, 233-235.

³³³ Westwood, J. (1995) str. 88-89.

³³⁴ Hinduizem.

³³⁵ Pastar, Z., Sobotkiewicz, J. (1998). Zgodovina 1. Delovni zvezek za prvi letnik. Ljubljana: DZS, str. 27-32.

prepoznati feničanska mesta, navesti najpomembnejše dosežke Feničanov ter opisati razvoj feničanskih kolonij.

Naslednjo šolsko uro pregledamo rešitve. Ob koncu vsak opiše svoje počutje, kaj si je najbolj zapomnil in kaj mu morebiti ni bilo všeč.

ZAKLJUČEK

Skupinsko delo je v srednji šoli pri pouku zgodovine redkost. Kljub zavedanju, da lahko s skupinskim delom dosegamo ne le izobraževalne, ampak tudi vzgojne cilje, še vedno prevladuje frontalna učna oblika.

S skupinskim delom učitelj izgubi vlogo posredovalca znanja in postane zgolj usmerjevalec, učenci so med delom aktivni, razvijajo veliko spretnosti, pridobijo pa si tudi kvalitetnejše in trajnejše znanje.

Izbira učne oblike naj bo prilagojena učni snovi in razvojni stopnji učencev, že z občasno uporabo skupinskega dela pa lahko dosežemo pozitivnejši odnos do predmeta zgodovina.

LITERATURA

Brodnik, V., Jernejčič, R., Radonjič, Z., Urankar-Dornik, T. (1999). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.

Kochav, S. (2000). Izrael: sijaj Svete dežele. Ljubljana: ZMK.

Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba.

Lara, P. F. (1994). Kako so živeli Feničani. Ljubljana: EWO.

Pastar, Z., Sobotkiewicz, J. (1998). Zgodovina 1. Delovni zvezek za prvi letnik. Ljubljana: DZS.

Trškan, D. (1996). Razvijanje učnih spretnosti pri individualnem in skupinskem delu v srednji šoli pri pouku zgodovine. Magistrsko delo. Ljubljana: FF.

Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri aktivnih učnih oblikah v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 1, str. 30-36.

Trškan, D., Gerden, V., Kunaver, V. (1999). Evropsko gospodarstvo v 18. stoletju in začetki moderne industrializacije v Angliji. Uporaba aktivnih učnih oblik in metod. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Velike kulture sveta, I. knjiga. (1999). Celovec-Ljubljana-Dunaj: Mohorjeva založba.

Velike kulture sveta, II. knjiga. (1999). Celovec-Ljubljana-Dunaj: Mohorjeva založba.

Westwood, J. (1995). Skrivnostni kraji sveta. Ljubljana: ZMK.

POVZETEK

Skupinsko delo pomeni aktivnejše delo za učence in učitelje. Učitelj postane koordinator dela, učenci pa samostojno delajo v skupinah. Za nemoten potek dela je potrebna predhodna organizacija in dosledno upoštevanje posameznih faz dela. Učenci istočasno razvijajo vrsto učnih veščin, ki so v današnjem življenju nujno potrebne. Tema Prve civilizacije je primerna za skupinsko delo, saj jo lahko razčlenimo v več enako obsežnih enot: Fenicijo, Palestino, Perzijo in hetitsko državo, Indijo in Kitajsko, primerna je za obravnavanje v eni sami šolski uri, poleg tega pa je ta tema učencem ponavadi zanimiva. Učenci so aktivnejši, v neposrednem stiku z učno vsebino, tako pridobljeno znanje je trajnejše in kvalitetnejše.

URŠA PLANINEC: SKUPINSKO DELO V OSNOVNI ŠOLI NA TEMO NAPOLEON

Uvod

Skupinska učna oblika pri pouku vedno bolj pridobiva na pomenu. Čeprav še vedno prevladuje frontalna učna oblika, je težko zanemariti prednosti, ki jih za učence prinaša skupinsko delo. Seveda mora učitelj vse učne oblike glede na učno snov in razvojno stopnjo učencev primerno kombinirati.³³⁶

V članku sledi predstavitev učne ure v osnovni šoli pri pouku zgodovine na temo Napoleon. Izpostavljeni bodo predvsem pomen dobre, temeljite priprave, organizacija izvedbe te učne oblike ter prednosti, ki jih za učence prinaša tak način dela.

Skupinska učna oblika

»Skupinsko delo učencev se izvaja tako, da se v okviru razrednega kolektiva občasno formirajo manjše skupine učencev, ki samostojno delajo pri določenih nalogah in z rezultati svojega dela seznanijo sošolce in učitelja.«³³⁷ Učna oblika je primerna za obravnavo, ponavljanje in utrjevanje učne snovi.³³⁸

Pri oblikovanju skupin ima učitelj več možnosti. Člane skupin lahko izbere naključno, lahko jih določi, pusti učencem, da se sami dogovorijo, lahko pa uporabi tehniko mandatarjev (učitelj določi toliko mandatarjev, kolikor skupin potrebuje, ti pa potem izberejo člane svoje skupine).³³⁹ Veliko prednosti ima predvsem delo v heterogenih skupinah, katerih člani se razlikujejo po znanju, spolu in sposobnostih.³⁴⁰

Ključni pogoj za delovanje skupine je komunikacija, s katero skupina analizira probleme, sprejema odločitve in usklajuje svoje delo.³⁴¹ Poleg navajanja na komunikacijo pa omogoča skupinska učna oblika razvijanje tudi drugih učnih spretnosti. Učenci se navajajo na sodelovanje in pomoč, na izražanje mnenj, na skupinsko reševanje problemov, izpolnjevanje navodil, spoštovanje drugih.³⁴² Slednje je povezano predvsem z različnimi funkcijami, ki jih imajo člani skupine: poročevalec, oblikovalec, povezovalec, testator in zapisovalec.³⁴³

Za nemoten potek dela in optimalne rezultate je potrebna zelo dobra organizacija skupinskega dela.

---

³³⁶ Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba, str. 32.

³³⁷ Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 130.

³³⁸ Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba, str. 41.

³³⁹ Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 131.

³⁴⁰ Več o tem: Peklaj, C. s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS, str. 21.

³⁴¹ Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 132.

³⁴² Povzeto po: Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri skupinski učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 4, str. 52.

³⁴³ Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 132.

Priprava na skupinsko delo v osnovni šoli na temo Napoleon

Že sama priprava učitelja na skupinsko učno obliko je zelo obsežna, saj mora poiskati in zbrati literaturo za učence, pripraviti vprašanja za vse skupine ter navodila za samo izvedbo dela in predstavitev odgovorov pred razredom.³⁴⁴ Prav to dodatno delo učitelja, ki zahteva veliko časa ter morebitna nedisciplina v razredu med izvedbo učne oblike, sta lahko glavna pomisleka učiteljev za uporabo in izvedbo skupinskega dela.

Pri učni temi Napoleon bo uporabljeno deljeno skupinsko delo, saj bo vsaka skupina reševala svojo nalogo kot del skupne naloge. Alternativa temu je istovrstno skupinsko delo, kjer pa vse skupine, vsaka zase, rešujejo isto nalogo.³⁴⁵ Hkrati ob pripravi gradiva za učence mora učitelj tudi razmisliti, katere učne cilje želi uresničiti.³⁴⁶ Končni učni cilji za temo Napoleon so naslednji: učenci znajo opisati okoliščine, v katerih je Napoleon prišel na oblast; znajo razložiti vzroke za vojne med Napoleonom in drugimi evropskimi državami; znajo na zemljevidu pokazati zasedene države po francoskih osvajalnih vojnah; znajo razložiti vzroke za Napoleonov poraz v Rusiji in poznajo njegovo usodo po 1815.³⁴⁷ Učenci znajo opisati tudi pomen Napoleona za slovenske dežele in glavne spremembe, ki so jih prinesle Ilirske province.

Skupinsko delo deluje tudi vzgojno, saj se učenci učijo izpolnjevati navodila, spoštovanja do drugih članov skupine ter dela na podlagi medsebojne komunikacije.³⁴⁸

Pri učni uri bodo uporabljene naslednje metode: metoda dela z besedili, metoda razgovora, metoda dela s slikovnim gradivom in metoda grafičnih izdelkov. Učitelj sestavi učno–delovni list, ki na štirih straneh vsebuje naloge in vprašanja za vse 4 skupine. Vsaka skupina bo rešila svoj del, ostalo pa bodo učenci dopolnili med poročanjem ostalih skupin na koncu ure.

Potek skupinskega dela

Skupinsko delo na temo Napoleon bo potekalo v petih fazah.³⁴⁹ Na začetku ure učitelj s sliko Napoleona na prosojnici³⁵⁰ in kratkim prebranim odlomkom³⁵¹ predstavi temo skupinskega dela, določi število skupin (štiri), število udeležencev skupin (pet) in njihove funkcije. Učenci bodo za delo imeli 20 minut časa, saj so naloge kratke.

Sledi najkrajša faza, ko se učenci po natančnih in jasnih učiteljevih navodilih razporedijo v določene skupine, učitelj pa jim razdeli učno–delovne liste, ki jih s pomočjo učbenika in zgodovinskega atlasa rešijo.

Prva skupina na podlagi preglednice v učbeniku opiše spremembe, ki jih je prinesla francoska revolucija in v katerih je Napoleon prevzel oblast. Odgovorijo kako in kdaj je Napoleon prišel na oblast in s pomočjo slike njegovega kronanja in besedila pod njo³⁵²

³⁴⁴ Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri skupinski učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 4, str. 52, 54, 55.

³⁴⁵ Tomič, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 133.

³⁴⁶ Peklaj, C. s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS, str. 94.

³⁴⁷ Povzeto po: Mrevlje, B. (1999). Rojstvo moderne Evrope (1700–1815): priročnik za učitelje zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 90.

³⁴⁸ Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri skupinski učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 4, str. 52.

³⁴⁹ Faze so povzete po: Trškan, D. (2005). Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za zgodovino, str. 27.

³⁵⁰ Slika je vzeta iz: Grobelnik, I., Voje, I. (1996). Zgodovina 2. Ljubljana: DZS, str. 179.

³⁵¹ Odlomek je vzet iz: Ludwig, E. (1970). Napoleon: veliki Korzičan. Maribor: Založba Obzorja, str. 9–10.

³⁵² Slika je iz: Grobelnik, I., Voje, I. (1996). Zgodovina 2. Ljubljana: DZS, str. 178.

ugotovijo kje, kdaj in kako je potekalo njegovo kronanje za cesarja. Sklepajo pa tudi, kaj je iz republike, s kronanjem Napoleona za cesarja, postala Francija. Druga skupina s pomočjo zgodovinskega atlasa in učbenika opiše Napoleonove vojaške uspehe in osvojitve³⁵³ ter razloži pojem, vzroke in posledice celinske zapore, ki jo je proti Angliji uvedel Napoleon. Tretja skupina opiše razloge za odpor proti Napoleonu, njegove vojaške poraze in padec. Rešijo tudi nalogo iz delovnega zvezka³⁵⁴, ki jo imajo na učno–delovnem listu: na podlagi pisnega vira napišejo, kako je avtor pisnega vira doživljal umik iz Rusije po ponesrečenem vojnem pohodu leta 1812. Četrta skupina na podlagi zemljevida v zgodovinskem atlasu ter učbenika ugotovi obseg Ilirskih provinc³⁵⁵, kdaj in zakaj jih je Napoleon ustanovil ter spremembe na področju uprave, šolstva in gospodarstva, ki jih je francoska oblast prinesla k nam.

Med delom učencev je učiteljeva naloga, »da spremlja in opazuje njihovo delo, komunikacijo, spodbuja delo v skupinah ter odgovarja na vprašanja«³⁵⁶.

Zaključek skupinskega dela

Po končanem delu v skupinah učenci hitro pospravijo mize nazaj, kot so bile pred delom v skupinah, in začne se poročanje skupin. Vsaka skupina ima 3 minute za predstavitev svojih odgovorov, ki jih predstavi poročevalec skupine. Člani ostalih skupin medtem poslušajo in izpolnjujejo učno–delovni list. Tako ima na koncu vsak učenec zapis učne snovi in učenci se med poročanjem ne dolgočasijo.

V zadnjih petih minutah učitelj s pomočjo miselnega vzorca na prosojnici ponovi ključne vsebinske poudarke in zaključi učno uro v neko celoto.

Zaključek

Skupinsko delo je dobra protiutež danes še vedno preveč pogosto uporabljeni frontalni učni obliki.

Čeprav je organizacijsko zahtevnejše in časovno zamudnejše za učitelja, je aktivnost učencev toliko večja. Prav tako omogoča razvijanje številnih učnih spretnosti, ki učencem koristijo tudi v vsakdanjem življenju.

Kljub vsem prednostim, ki jih za učence ima skupinska učna oblika, pa je učitelji ne smejo in ne morejo prepogosto izvajati. Velja namreč naslednje pravilo: »Kvaliteta, zanimivost in privlačnost pouka se kaže prav v raznovrstnem uporabljanju in pravilnem razmerju vseh učnih oblik, metod in sredstev.«³⁵⁷

Literatura

- Grobelnik, I., Voje, I. (1996). Zgodovina 2. Ljubljana: DZS.
Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba.
Ludwig, E. (1970). Napoleon: veliki Korzičan. Maribor: Založba Obzorja.
Mrevlje, B. (1999). Rojstvo moderne Evrope (1700–1815): priročnik za učitelje zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

³⁵³ Naloga je iz: Rode, M. (2003). Novi vek. Delovni zvezek za 7. razred osemletke in 8. razred devetletke. Ljubljana: DZS, str. 61.

³⁵⁴ Prav tam, str. 62.

³⁵⁵ Prav tam, str. 63.

³⁵⁶ Peklaj, C. s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS, str. 94.

³⁵⁷ Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba, str. 45.

- Peklaj, C. s sodelavkami. (2001). Sodelovalno učenje ali Kdaj več glav več ve. Ljubljana: DZS.
- Rode, M. (2003). Novi vek. Delovni zvezek za 7. razred osemletke in 8. razred devetletke. Ljubljana: DZS.
- Tomić, A. (1999). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske Fakultete.
- Trškan, D. (2005). Gradivo za predavanja in vaje. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za zgodovino.
- Trškan, D. (1998). Razvijanje učnih spretnosti pri skupinski učni obliki v srednji šoli pri pouku zgodovine. V: Zgodovina v šoli. Letnik VII. Št. 4, str. 52–61.

POVZETEK

Skupinska učna oblika omogoča, da učenci z lastno aktivnostjo usvajajo ali utrjujejo učno snov. Za uspešno izvedbo je potrebna skrbna in obsežna učiteljeva priprava, saj mora zbrati gradivo, sestaviti učno–delovne liste in navodila za delo. Skupinsko delo na temo Napoleon poteka v štirih skupinah, vsaka reši svoje naloge na učno–delovnem listu, predstavi pa jih s poročanjem. Učenci ob koncu ure poznajo vzroke za vzpon in padec Napoleona ter njegove osvajalne uspehe. Člani drugih skupin med poročanjem izpolnjujejo učno–delovni list in tako nastane zapis učne snovi. Na koncu ure sledi še frontalni zaključek učitelja, ki povzame glavne ideje. Učenci se naučijo tako skupinsko reševati probleme, medsebojne komunikacije, izpolnjevanja navodil, spoštovanja drugih članov skupine ter uporabe učbenika, atlasa in drugih priročnikov.

PETRA FISTER: PARNA UČNA OBLIKA PRI POUKU ZGODOVINE V OSNOVNI ŠOLI ZA TEMO GEOGRAFSKA ODKRITJA

UVOD

Pouk zgodovine v osnovni šoli največkrat poteka v frontalni učni obliki, vendar se je predvsem z uvedbo devetletke pojavila tendenca po aktivnejših učnih oblikah, ki so uspešnejše v razredu z manjšim številom učencev. Te namreč učencem dajejo možnost aktivnosti med poukom, istočasno pa jim nalagajo odgovornost za delo, ki lahko edina vodi k uspešnim rezultatom.

V članku je predstavljena učna ura zgodovine v 8. razredu osnovne šole za temo Geografska odkritja. Glavni poudarki so na pomenu parnega dela pri pouku zgodovine kot tudi na socialnih veščinah, ki jih učenci s tem pridobijo. Pomembno vlogo igra tudi poročanje z metodo igre vlog³⁵⁸ določenih zgodovinskih osebnosti v zaključnem delu.

PARNA UČNA OBLIKA PRI POUKU ZGODOVINE

Pri parni učni obliki so učenci razdeljeni v dvojice, ki samostojno usvajajo novo učno snov ali utrjujejo in ponavljajo staro ter o rezultatih poročajo razredu.³⁵⁹

Parno delo je lahko istovrstno, kar pomeni, da se v vseh parih rešujejo naloge na isto zgodovinsko temo, ali deljeno, pri katerem vsak par obdeluje svoj del skupne naloge.³⁶⁰

Delitev v pare je lahko naključna ali učence v pare razdeli učitelj tako, da se učenca razlikujeta po znanju, saj »pri tej obliki pouka lahko sposobnejši učenec pomaga manj sposobnemu.«³⁶¹

Pomembno vlogo pri izvedbi parnega dela imajo natančno določeni vzgojno-izobraževalni cilji. V dvojicah so to pridobivanje socialnih veščin, odgovornosti za delo ter kvalitetne komunikacije med parom.³⁶²

PRIPRAVA NA PARNO DELO ZA TEMO GEOGRAFSKA ODKRITJA

Bistvena za uspešno izvedbo parnega dela sta priprava učitelja in učencev.³⁶³ Učitelj se mora na delo najprej ustrezno strokovno pripraviti, kar pomeni, da učne snovi ne pozna le s političnega, temveč tudi z gospodarskega in družbenega stališča.³⁶⁴

---

³⁵⁸ Več o tem: Marentič-Požarnik, B. (1987). Nova pota v izobraževanju učiteljev. Ljubljana: DZS, str. 88-103. V: Benčič, P. (2003). Učne oblike in metode v osnovni šoli. Diplomaska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta, str. 36.

³⁵⁹ Povzeto po: Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: Samozaložba, str. 37.

³⁶⁰ Povzeto po: Tomič, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete, str. 133.

³⁶¹ Kubale, V. (2003). Priročnik za sodobno oblikovanje ali artikulacijo učnega procesa, Maribor: Piko's Printshop, str. 122.

³⁶² Povzeto po: Peklaj, C. (2004). Sodelovalno učenje: ena od možnosti za razvijanje celostnega razvoja učencev. V: Vzgoja: revija za učitelje, vzgojitelje in starše. Leto 6. Št. 23, str. 16.

³⁶³ Učitelj učence že v prejšnji učni uri seznanil, da bodo naslednjič učno snov ponovili z delom v dvojicah ter s poročanjem v obliki igre vlog, zato se učenci na to z branjem literature lahko ustrezno pripravijo.

³⁶⁴ Za družbeno zgodovino učenci kažejo tudi več interesa, saj jo lažje povežejo z vsakdanjim življenjem.

Poleg psihološke in pedagoške priprave je pri oblikah sodelovalnega učenja³⁶⁵ ključna organizacijska priprava učitelja, ki zajema delitev v pare ter časovno načrtovanje učne ure.³⁶⁶

Učna oblika pri temi Geografska odkritja je delo v dvojicah, ki so izbrane naključno, ter v katerih pari obdelujejo različne podteme. Učitelj mora pri tem izbrati primerne učne metode; tu so to metoda dela s slikovnim gradivom, metoda dela s pisnim gradivom, metoda razgovora in metoda igre vlog.

Učnih ciljev pri tej učni uri je več. Glavni cilj je, da učenci s pomočjo parnega dela in metode igre vlog ponovijo poti najbolj znanih raziskovalcev, vzroke za geografska odkritja, njihov pomen za Evropo in novo odkrite dežele ter njihove posledice.³⁶⁷ Delni cilji so, da učenci v paru rešijo naloge ter z metodo igre vlog predstavijo zgodovinske osebnosti razredu.

POTEK DELA V RAZREDU

Delo v parih bo potekalo v učni uri ponavljanja, ki je sestavljena iz štirih delov.

Kot uvod v učno uro učitelj učence s pomočjo kartic razdeli v sedem parov ob predpostavki, da je v razredu 14 učencev. Vsak učenec dobi kartico; na sedmih karticah je prikazana slika zgodovinske osebnosti, na drugih sedmih njeno ime. Učenci po prejemu kartice poiščejo svoj par in se posedejo skupaj, za kar je namenjenih manj kot pet minut.

Na začetku glavnega dela učitelj učence seznanja s potekom učne ure in njihovimi nalogami, pri čemer je zelo pomembno, da učitelj da jasna navodila, ker le to vodi k uspešnemu delu. »Vsaka skupina mora podrobno poznati svoje naloge in načine, kako jih bo rešila.«³⁶⁸ Dva učenca razdelita učne liste, na katerih so zapisane naloge, pri sestavljanju katerih »mora učitelj upoštevati konkretne učence, njihove možnosti in sposobnosti.«³⁶⁹

V času 10 minut vsak par odgovori na zastavljena vprašanja³⁷⁰ ter se pripravi na predstavitev odgovorov z igro vlog, pri čemer lahko vključi lastno domišljijo, ki ne sme nasprotovati zgodovinskim dejstvom.³⁷¹

Prvi par rešuje vprašanja, povezana z Marcom Polom, kot so: Kdaj in kje je živel Marco Polo?; Kaj je bil po poklicu?; Po čem je znan?; Kaj je prinesel iz Kitajske?.

Drugi par ponovi, kaj ve o Krištofu Kolumbu z vprašanji: Kdaj in kje je živel Krištof Kolumb?; Kdo je podprl njegovo odpravo?; Kaj in kdaj odkrije?; Katera država je bila njegov cilj?.

Tretji par se ukvarja z Vascom da Gama in odgovarja na vprašanja: Kje je živel Vasco da Gama?; Po čem je znan?; Kakšne ladje so uporabljali on in njegovi mornarji?; Kje so pluli mornarji pred njim?

³⁶⁵ Poleg skupinskega dela med oblike sodelovalnega učenja uvrščamo tudi parno delo.

Več o tem: Peklaj, C. (2004). Sodelovalno učenje: ena od možnosti za razvijanje celostnega razvoja učencev. V: Vzgoja: revija za učitelje, vzgojitelje in starše. Leto 6. Št. 23, str. 16-20.

³⁶⁶ Več o tem: Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

³⁶⁷ Prim.: Učni načrt za zgodovino v osnovni šoli. (1994). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport., str. 26-27

³⁶⁸ Kubale, V. (2003). Priročnik za sodobno oblikovanje ali artikulacijo učnega procesa, Maribor: Piko's Printshop, str. 121.

³⁶⁹ Ibidem.

³⁷⁰ Gre za naloge, ki ustrezajo standardom znanju iz učnega načrta za 8. razred osnovne šole, pri čemer sem se osredotočila na učno vsebino, ki je podana v: Žvanut, M., Vodopivec, P. (2001). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan, str. 8-14. Učenca si pri reševanju vprašanj lahko pomagata z učbenikom in lastnimi zapiski.

³⁷¹ Učenca se sama odločita, kdo bo predstavil zgodovinsko osebnost, pri čemer se predpostavlja, da vsi učenci radi nastopajo.

Četrti par rešuje vprašanja, ki se navezujejo na Ferdinanda Magellana: Po čem je znan Ferdinand Magellan?; Kje je plul?; Kaj dokazuje njegova plovba?; Katere nove pripomočke je uporabljal pri plutju?

Peti par rešuje vprašanja, ki se navezujejo na Indijance pred odkritji: Katere države so obstajale v Ameriki pred odkritji?; S čim so se ukvarjali Indijanci?; Katere kovine so poznali?; Kakšno je bilo njihovo verovanje?

Šesti par odgovarja na vprašanja, povezana z Indijanci po odkritjih: Kako so Indijanci sprejeli belce?; Kakšen je bil odnos belcev do Indijancev?; Katere dobrine so Evropejci prinesli v Ameriko?; Kakšna je bila usoda potomcev Indijancev po odkritjih?

Vprašanja sedmega para se nanašajo na Evropejce po odkritjih: Katere dobrine so Evropejci dobili iz Amerike?; Kakšne vrste gospodarstva so razvili kolonisti v Ameriki?; Kakšne so bile spremembe v evropskem gospodarstvu po odkritjih?; Kakšno nalogo so imeli misijonarji v novo odkritih deželah?

Naloga učitelja je, da v času dela v parih nadzoruje delo ter pomaga učencem pri reševanju nalog.

AKTIVNI ZAKLJUČEK PARNEGA DELA

V zaključnem delu se eden od para v 1. osebi ednine razredu predstavi kot zgodovinska osebnost, za kar ima na voljo 3 minute.³⁷²

Učitelj učencem priskrbi določene rekvizite (npr. obleko mornarjev, Indijancev), ki njihov nastop naredijo bolj verodostojen in zanimiv. Pri poročanju učenci uporabljajo tudi globus, na katerem pokažejo pomembnejše točke (npr. kraj, od koder prihajajo, pot plutja, itd.)

Ko učenci končajo s poročanjem, jih učitelj z vprašanji spodbudi, da ponovijo, katere osebnosti so to učno uro spoznali, ob čemer naj vsak učenec navede vsaj en podatek.

ZAKLJUČEK

Delo v dvojicah omogoča, da se znanje in spretnosti obeh učencev med seboj dopolnjujejo, kar vodi k uspešnejšemu delu. Učenci učno snov sprejemajo na drugačen način, pri čemer pa ne gre le za obvladovanje učne snovi, temveč tudi pridobitev socialnih veščin.

Ob večkratni uporabi aktivnejših učnih oblik, tudi dela v dvojicah, se tako naučijo drug drugemu pomagati in tudi sami sprejemati pomoč, se med seboj poslušati in sprejemati kompromise, kar pa je velikega pomena tudi za njihovo kasnejše življenje.

Delo v paru pouk zgodovine naredi bolj zanimiv, saj je vanj vključenih več tipov zaznavanja, tako da z uporabo različnih metod in sredstev k delu pritegnemo več učencev. Učence tako lahko navdušimo za nadaljnje raziskovanje in jih vzpodbudimo k branju zgodovinske literature.

LITERATURA

Kubale, V. (2001). Skupinska učna oblika. Celje: samozaložba.

Kubale, V. (2003). Priročnik za sodobno oblikovanje ali artikulacijo učnega procesa. Maribor: Piko's Printshop.

Benčič, P. (2003). Učne oblike in metode v osnovni šoli. Diplomaska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Peklaj, C. (2004). Sodelovalno učenje: ena od možnosti za razvijanje celostnega razvoja učencev. V: Vzgoja: revija za učitelje, vzgojitelje in starše. Leto 6. Št. 23, str. 16-20.

---

³⁷² V čas 3 minut so poleg igranja vloge vključeni tudi morebitni predlogi in pripombe učencev.

Tomić, A. (1997). Izbrana poglavja iz didaktike. Ljubljana: Center za pedagoško izobraževanje Filozofske fakultete.

Učni načrt za zgodovino v osnovni šoli. (1994). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

Weber, T. (1981). Teorija in praksa pouka zgodovine. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Žvanut, M., Vodopivec, P. (2001). Vzpon meščanstva. Zgodovina za 8. razred devetletne osnovne šole. Ljubljana: Modrijan.

POVZETEK

Parna učna oblika pri pouku zgodovine ni veliko prisotna, čeprav učenci pri njej poleg samostojnega usvajanja ali ponavljanja snovi pridobijo tudi socialne veščine, npr. čut za odgovornost, komunikacijske spretnosti itd., ki so pomembne tudi v nadaljnjem življenju.

V članku je predstavljena učna ura ponavljanja na temo Geografska odkritja, pri kateri učenci, razdeljeni v dvojice, rešujejo različne naloge na delovnem listu (o Marcu Polu, Krištofu Kolumbu, Vascu da Gami, Ferdinandu Magellanu, Indijancih pred in po odkritjih, Evropejcih po odkritjih) ter rezultate v fazi poročanja z metodo igre vlog predstavijo razredu.

Ključni za uspešnost parnega dela sta predhodna priprava učitelja in učencev ter učiteljeva jasna navodila. Delo v paru pouk zgodovine naredi bolj zanimiv, kar pri učencih vzpodbudi večji interes za zgodovino in posledično boljše znanje.

TANJA MIRTič: INDIVIDUALNO DELO ZA TEMO STARI EGIPT V SREDNJI ŠOLI

UVOD

Individualno delo je učna oblika, ki se lahko uporablja v vseh didaktičnih etapah učnega procesa. Najpogosteje je uporabljeno pri ponavljanju in urjenju, vendar se ga lahko uporabi brez težav tudi pri obravnavanju nove učne snovi.³⁷³

V članku bodo navedene glavne značilnosti individualnega dela in predstavljena bo učna ura v srednji šoli, kjer bo nova zgodovinska snov podana pretežno v obliki individualnega dela. Vsebina se bo nanašala na zgradbo družbe v starem Egiptu.

ZNAČILNOSTI INDIVIDUALNE UČNE OBLIKE

Z individualnim delom je mogoče hitrejšo napredovanje zmožnejših učencev in pomoč šibkejšim, razvijanje učnih in osebnostnih lastnosti, kakršne so samozavest, organizacijske in načrtovalne sposobnosti ter ugotavljanje in vrednotenje lastnega napredka. Učenci, ki niso tako močno odvisni od učiteljevega vodenja in odločanja, razvijajo bolj pozitiven in ustvarjalen odnos do učenja. Pomanjkljivosti individualne učne oblike so odvisne od učiteljev in učencev in njihove pripravljenosti na učno uro. Težko je oskrbeti vse učence z ustreznim njim prilagojenim individualnim delom, s potrebnimi učnimi viri, dodatnim gradivom za hitrejšo učence in s pomočjo za šibkejšo. Morda lahko trdimo, da je v določenih primerih bolj uporabno pri zmožnejših učencih kot pri šibkejših, ki potrebujejo več pomoči in so običajno manj veščih metod in tehnik samostojnega učnega dela.³⁷⁴

INDIVIDUALNO DELO V SREDNJI ŠOLI

Za individualno delo je zelo pomembno, da je učenec dovolj zrel, da so na razpolago vsa potrebna delovna sredstva in da so učenci izurjeni v delovni tehniki. Na nižjih stopnji srednji šoli zanj še ni pogojev, boljši pogoji so na višji stopnji osnovne šole, sploh pa v srednji šoli.³⁷⁵ Omogoča nam uporabo najrazličnejših metod. Učenci lahko samostojno sestavijo in obdelajo vsak zase določeno nalogo, npr. poročilo o ogledu kakšne razstave, splošnega ali specifičnega muzeja, kulturnega spomenika ... Učenci se lahko tudi samostojno poglobljajo v zgodovinski tekst, slike, skice, zemljevide v učbenikih ali drugih zgodovinskih knjigah ter o tem jezikovno ali grafično poročajo. Pri tem lahko vsi učenci obdelujejo isto temo ali posameznik svojo.³⁷⁶ Npr. Pri obravnavi družbene strukture Egipta lahko učenci s pomočjo družbene piramide ugotovijo kdo in na kakšen način je izvrševal državno oblast v Egiptu. V srednjih šolah lahko učenci izdelujejo tudi časovne trakove ali kronološke sheme. To je priporočljivo zlasti po obdelavi daljšega obdobja ali po dokončani učni enoti. Npr. Učenci izdelajo časovni trak razvoja egiptovske države in poudarijo, kdaj je Egipt doživel vzpon in padce.

³⁷³ Povzeto po Demarin, J. (1964). Pouk zgodovine v osnovni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 69. V: Trškan, D. (1996). Razvijanje učnih spretnosti pri individualnem in skupinskem delu v srednji šoli pri pouku zgodovine. Magistrska naloga. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, FF, Didaktika zgodovine, str. 35.

³⁷⁴ Povzeto po Strmčnik, F. (1987). Sodobna šola v luči učne diferenciacije in individualizacije. Ljubljana: Paralele Ljubljana, str. 221-224.

³⁷⁵ Povzeto po Zgonik, M. (1968). Zgodovina v sodobni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 231.

³⁷⁶ Povzeto po Zgonik, M. (1968). Zgodovina v sodobni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 231, 232.

VLOGA UČITELJA

Naloga učitelja pri individualnem delu je, da poda učencem jasna navodila, če se da v pisni obliki ter podane naloge natančno formulira. Vedno pa je obvezen tudi pregled individualnega dela. Pregled dela lahko poteka na več načinov, paziti je potrebno le, da učenci pri tem niso pasivni.³⁷⁷ Zaposlimo jih z delanjem miselnih vzorcev, izpolnjevanjem delovnih listov ... Npr. En učenec predstavlja referat o namakalnem poljedelstvu, druge učence zaposlimo z izpolnjevanjem delovnih listov. Učitelj mora učence tudi nenehno spodbujati, popravljati, jim pomagati, odgovarjati na vprašanja in svetovati.

OBRAVNAVANJE STAREGA EGIPTA NA NAČIN INDIVIDUALNEGA DELA

Učenci za domače delo preberejo besedilo v učbeniku³⁷⁸ o zgradbi družbe v starem Egiptu od strani 53 do 56 in sicer polovica razreda prebere državno organizacijo in upravo ter druga polovica družbeno zgradbo starega Egipta. Učenci si ob branju besedila delajo zapis pomembnih podatkov v obliki miselnega vzorca.

Po opravljenem domačem delu se v šoli pri učni uri naredi zapis učne snovi na plakat. Plakat se nalepi na tablo in nanj napiše naslov učne ure: Družbena zgradba v starem Egiptu. Razdeli se ga na dva dela: na levi strani je podnaslov *Državna organizacija in uprava* na desni pa *Družbena zgradba*. Učitelj napiše na plakat oporne točke in potem kliče učence pred tablo, da napišejo dejstva, ki so se jim ob branju doma zdela pomembna. Učitelj vodi delo, učence usmerja in odgovarja na morebitna vprašanja. Učenci delajo zapis učne snovi v zvezek. Dokončani plakat se nalepi na steno v zgodovinski učilnici in je učencem ves čas dostopen.

Primer plakata:

	
Državna organizacija in uprava	Družbena zgradba
FARAON Vladal sam, brez posvetovanja. Kralja si predstavljali kot boga. Oblast je bila dedna. Država veljala za faraonovo last. Imeli v rokah več vej oblasti.	PLEMSTVO Na čelu družbene lestvice faraon. V vladajoči sloj spadali: faraon z družino, visoki in srednji uradniki, svečeniki ter vojaški častniki. Veliko bogastva, ugleda in moči.

³⁷⁷ Povzeto po Trškan, D. (2005). Gradivo za predavanja in vaje. Oddelek za zgodovino. Filozofska fakulteta. Univerza v Ljubljani. Ljubljana, str. 27.

³⁷⁸ Brodnik, V., Jenejčič, R.A., Radonjič, Z., Urankar-Dornik, T. (1998). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 53-56.

URADNIŠTVO

Skrbelo za izvrševanje kraljevih ukazov.

Na čelu uprave faraon, pod njim vezir.

Vezirju podrejeni predstojniki kraljevih uradov.

Za delo po izdanih ukazih skrbelo ljudstvo.

Upravni uradniki izvrševali tudi sodno oblast.

VOJSKA

Vzdrževala red in mir v državi

Izvajala osvajalne vojaške pohode.

Sestavljala jo je pehota, kasneje tudi bojni vozovi.

SVEČENIKI

Opravljajl verske obrede ter upravljajl s premoženjem svetišč.

Svečeniška služba dedna.

MEŠČANSTVO

Sestavljali so ga obrtniki, trgovci, umetniki in pisarji.

Bil je šibak sloj.

Skupaj s plemstvom živeli v mestih.

KMETJE

Najštevilčnejši sloj prebivalstva.

Ločimo male lastnike zemlje in odvisne kmete.

Plačevali davek, vojaške službe pa so bili oproščeni.

SUŽNJI

Bili so nesvobodni.

Po poreklu vojni ujetniki.

Zaposleni pri kmečkih ali obrtnih delih.

Na koncu učenci še individualno rešijo delovne liste. S tem se obravnavana učna snov še dodatno utrdi in preveri, če so jo učenci razumeli. Učitelj rešene učne liste pobere in za domače delo preveri pravilnost rešenih nalog. Učenci pa za domačo nalogo še dodatno poglobijo novo usvojeno učno vsebino z reševanjem nalog v delovnem zvezku.³⁷⁹ Na strani 25 rešijo prve štiri naloge.

Če sta omenjeni metodi premišljeno uporabljeni, lahko pride do zelo dobrih rezultatov. Učenci razvijajo sposobnosti za smiselno branje besedil, analizo besedila ter spretnosti potrebne za uporabo zgodovinskih virov. Učenci se učijo tudi pravilnega sklepanja, povezovanja in opazovanja bistvenih elementov na sliki ter iskanja pomembnih podatkov v zgodovinskem besedilu.³⁸⁰

³⁷⁹ Pastar, Z., Sobotkiewicz, J. (2005). Zgodovina 1. Delovni zvezek za zgodovino. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 25.

³⁸⁰ Povzeto po Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju-vse življenje uporabna popotnica. Vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 44.

Primer delovnega lista:

ZGRADBA DRUŽBE V STAREM EGIPTU DELOVNI LIST

1. Opiši način vladanja faraona.

Slika št. 1: Tutankamon-znan faraon 18. dinastije.³⁸¹

2. Dopolni manjkajoče besede, da dobiš smiselno celoto.

Upravo je vodil faraon, pod njim pa je bil _____. Upravni uradniki so izvrševali tudi _____ oblast. Na razsodbo so se lahko pritožili na _____, ki ga je vodil vezir ali pa celo na _____. Njegova sodba je bila dokončna.

3. Kateri del egipčanskega prebivalstva je bil najštevilčnejši? Opiši ga.

4. S pomočjo zemljevida napiši dve pomembni prestolnici Egipta.

5. Oglej si sliko št. 3 in ugotovi kaj predstavlja. V kateri sloj bi uvrstil prikazano osebo?

Slika³⁸² št. 2

Slika³⁸³ št. 3

³⁸¹ http://sl.wikipedia.org/wiki/Glavna_stran

³⁸² http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page

³⁸³ http://sl.wikipedia.org/wiki/Glavna_stran

V opisani učni uri učenci spoznajo državno organizacijo in upravo starega Egipta, razumejo hierarhično ureditev egipčanske družbe ter znajo opisati posamezne družbene sloje.

ZAKLJUČEK

Dejstvo je, da je vprašanje, kako učiti in kakšne učne oblike ter učne metode pri tem uporabljati, zelo aktualno. Pomembno je, da uporabimo učne oblike, ki omogočajo razvoj celotne osebnosti učenca. Ena takih učnih oblik je lahko tudi individualna, ki se lahko uspešno uporablja tudi pri usvajanju nove učne snovi. Vedno pa je potrebno paziti, da je ura dobro načrtovana in da so aktivni vsi učenci. Pri učencih individualna učna oblika ni preveč priljubljena, saj veliko zahteva od njih in ni sodelovanja s sošolci. Tudi pri učitelju zahteva več napora kot tradicionalna frontalna učna oblika. Vendar pa tako učencem kot učiteljem prinaša kvalitetnejše rezultate.

LITERATURA

Brodnik, V., Jenejčič, R.A., Radonjič, Z., Urankar-Dornik, T. (1998). Zgodovina 1. Učbenik za prvi letnik gimnazije. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Internetna stran: http://sl.wikipedia.org/wiki/Glavna_stran (20. 12. 2006)

Internetna stran: http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page (20. 12. 2006)

Karba, P. (2005). Zgodovina v šoli v 21. stoletju-vse življenje uporabna popotnica. Vodnik za učitelje. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Trškan, D. (2005). Gradivo za predavanja in vaje. Oddelek za zgodovino. Filozofska fakulteta. Univerza v Ljubljani.

Trškan, D. (1996). Razvijanje učnih spretnosti pri individualnem in skupinskem delu v srednji šoli pri pouku zgodovine. Magistrska naloga. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, FF, Didaktika zgodovine.

Strmčnik, F. (1987). Sodobna šola v luči učne diferenciacije in individualizacije. Ljubljana: Paralele Ljubljana.

Zgonik, M. (1968). Zgodovina v sodobni šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

POVZETEK

Cilj sodobne šole je aktiven pouk. Učiteljeva razlaga naj ne bo glavni vir informiranja. To pomeni, da se je potrebno izogibati tradicionalne frontalne učne oblike in čim več posegati tudi po individualnem delu. Individualna učna oblika nam nudi ogromno možnosti. Učenci lahko uporabljajo najrazličnejša učna sredstva in izvajajo raznovrstne aktivnosti.

Predstavljeno ustvarjanje plakata in delo z delovnimi listi sta pogosto uporabljeni metodi. Zgradba družbe v starem Egiptu je zanimiva snov in škoda bi bilo, da je predstavljena na frontalni način. Učitelj se mora za individualno delo dobro pripraviti in kvalitetno voditi učni proces. Pomembno je, da daje točna, jasno strukturirana navodila, da učenci vedo, kaj od njih pričakuje.

JASNA KRŽIČ: AVTENTIČNA UČNA URA Z MOTIVACIJSKIMI TEHNIKAMI PRI TEMI MEJE NA PARIŠKI MIROVNI KONFERENCI

UVOD

Pri poučevanju gre pravzaprav za odnos med učiteljem in učencem - za tisto čudovito vez, ki ne omogoča le učenja, temveč spodbuja celostni razvoj učenca ter ga usposobi za samostojno, vseživljenjsko učenje in samozavestno udejstvovanje v družbenem življenju. Spodbujanje takega razvoja je cilj vsakega učitelja, žal pa nanj zaradi preštevilnih poklicnih zahtev vse pre pogosto pozabimo. (Paterson, 2003, str. 7)

Ameriški zgodovinar Arnold Toybear je v knjigi Zgodovina idej (1966) napisal: »Prvi znak, da neka družba propada, je upadanje novih idej. To je začetek njene arterioskleroze. Brž ko se začnejo ponavljati ene in iste ideje iz prejšnjih obdobj ali ko se spreminja samo njihova oblika, ne pa tudi vsebina, je njen konec blizu. Taka družba lahko vegetira še dolgo, a v zgodovini ne pomeni ničesar.« (Pečjak, 1990, str. 5) Glavni namen članka je torej, kako spodbuditi učence, da bodo preko motivacijskih tehnik za konkretno učno temo, z lastnim interesom in lastno motivacijo odkrivali nove ideje, se usmerili k raziskovanju neznanega in povezali učenje z njihovimi življenjskimi izkušnjami.

V članku bodo predstavljene motivacijske tehnike, ki se jih lahko uporabi v srednji šoli pri obravnavanju učne teme Slovenci med obema vojnama: Meje na pariški mirovni konferenci.

PRIPRAVA IN IZVEDBA AVTENTIČNE UČNE URE Z MOTIVACIJSKIMI TEHNIKAMI

POTEK UČNE URE

Uspešna učna ura mora biti dobro načrtovana, zato je razdeljena na tri dele: uvodni, glavni in zaključni del, saj bi le tako lahko pri posameznih delih uporabili glavne didaktične etape ter jih obogatili z učnimi koraki.

UVODNI DEL:

Didaktične etape: PRIPRAVLJANJE ALI UVAJANJE

Uvajanje nove učne snovi bo potekalo preko prosojnice, na kateri bo prikazan članek iz časnika Slovenec z naslovom: Koroški Slovenci, koroške Slovenke! (Weber, 1996, str. 25) Učenci bodo imeli na razpolago 30 sekund, da si ogledajo članek iz časnika, učitelj pa jim bo postavil dve vprašanji:

Na učiteljevo vprašanje: V katerem gradivu bi našli prikazano besedilo?, bi učenci lahko odgovorili: V časopisu.

Odgovor na naslednje vprašanje: Oglejte si članek in povejte v katerem časopisu je bil objavljen, pa tudi kraj, datum in letnico izida, pa bi lahko bil: V časopisu Slovenec, v Ljubljani, 3. oktobra 1920.

Nato bo izbran učenec prebral naslov, pa tudi prvi in zadnji odstavek članka.

Prvo vprašanje učitelja bi se glasilo: Na koga se obrača besedilo?, pričakovan odgovor učencev pa bi lahko bil: Na koroške Slovence in koroške Slovenke.

Na drugo vprašanje: Sužnji katere države oz. naroda so bili koroški Slovenci?, bi učenci odgovorili: Habsburžanov.

Odgovor na vprašanje: Katero državo predstavlja bela glasovnica in kar naj bi prinesla?, bi učenci lahko povedali z besedami: Jugoslavijo. Svobodo.

Za vprašanje: Kateri dogodek predstavlja 10. oktober?, pa bi učenci lahko ustrezno uporabili odgovor: Plebiscit.

Učitelj bo uporabil motivacijsko tehniko, v tem primeru brainstorming. Učencem bo dal na razpolago 1 minuto, da povedo čim več besed oziroma pojmov, ki jih spominjajo na besedo plebiscit. Besede bo pisal na tablo. Pri razlagi tega pojma si bo pomagal z razlago, ki jo bo našel v leksikonu. (Zelnik, 2003, str. 287, 288)

Učitelj bo za uvedbo teme oz. naslova učne ure uporabil motivacijsko tehniko - vislice. Naslov, ki ga bodo učenci poiskali, se bo glasil: Meje na pariški mirovni konferenci (začetne črke besed bo napisal na tablo). Nato bo učencem napovedal vsebinske sklope, ki jih bodo predelali v nadaljevanju učne ure (Koroška, Plebiscit, Štajerska) ter povedal, da se bodo v naslednji učni uri dotaknili tudi preostalih dveh vsebinskih sklopov, ki se nanašajo na isto temo (Prekmurje, Primorska).

GLAVNI DEL

Glavni del bo vseboval dve etapi, ki se bosta med seboj delno prekrivali: OBRAVNAVANJE IN UTRJEVANJE NOVE UČNE SNOVI.

Učitelj in učenci bodo pri obravnavanju nove učne snovi uporabljali učbenik za 4. letnik gimnazije (Repe, 1995). Za sočasno utrjevanje bo učitelj razdelil učencem delovne liste z uporabo nove motivacijske tehnike: izpolnjevanke. Sproti jih bo opozarjal naj izpolnjujejo delovni list, ko se bodo prek metode razlage in razgovora dotaknili določenega vprašanja, zahtevanega v izpolnjevanke in učencem pomagal pri iskanju zelenih odgovorov oz. manjkajočih besed.

Pri prvem vsebinskem sklopu Koroška bo učitelj učencem predstavil situacijo koroške meje (Repe, 1995, str. 101). Poleg izpolnjevanke bo uporabil tudi stenski zemljevid ter učencem pokazal kraje, kjer naj bi potekala črta, kakršno je zahtevala jugoslovanska delegacija.

Drugi vsebinski sklop zajema Plebiscit. Pri obravnavanju že prej omenjenega plebiscita bo učitelj učence pozval, naj odprejo učbenike na strani 102. (Repe, 1995) Skupaj si bodo ogledali zemljevid plebiscitnega območja na Koroškem in mejne predloge za Zahodno mejo. Na prosojnici bo prikazal rezultate plebiscita 10. 10. 1920. (Weber, Novak, 1996, str. 25).

Tretji vsebinski sklop zajema Štajersko. Učitelj bo za ugotovitev zaslužne osebnosti za zgodovino Štajerske (general Rudolf Maister) uporabil naslednjo motivacijsko tehniko: rebus. Nato jim bo pokazal fotografijo tega pomembnega generala, in preko metode pogovora bodo učenci ugotovili, da je bil Rudolf Maister odločilno zaslužen za določitev Maribora Kraljevini SHS.

Pri celotnem glavnem delu bi preko metode razlage in razgovora učitelj učencem pomagal izpolnjevati izpolnjevanke.

ZAKLJUČNI DEL

Zaključni del bo namenjen urjenju in ponavljanju obravnavane učne snovi. Uporabljeni bosta motivacijski tehniki: križanka in miselni vzorec. Učenci bodo imeli na razpolago 5 minut, da samostojno ali v paru rešijo križanko, ki jo bodo potem skupaj z učiteljem pregledali. Med pregledovanjem oz. ugotavljanjem pravih odgovorov bo učitelj na tablo

istočasno risal oz. pisal miselni vzorec (sestavljeno iz rešitev križanke), katerega bo imel že prej pripravljenega tudi na učnem listu. Fotokopije le-tega bo na koncu ure razdelil učencem.

SKLEP

Vse več učiteljev toži o pomanjkanju motivacije med učenci, o naveličanosti in odporu do učenja - o tem, da se učijo le še pod prisilo ali za ocene oz. testne rezultate, da jih ni moč za nič zares zainteresirati. (Marentič Požarnik, 2000, str. 184)

Strokovnjaki po svetu ugotavljajo, da današnji šolski sistemi zaostajajo za časom. (Bizjak, 1997, str. 46) Učencem ne smemo podati le kup novih informacij, kajti prevelika količina le teh lahko povzroči padec motivacije. Potrebno jih je spodbujati k aktivnosti, skrbeti za ustrezno količino motivacije in s tem napraviti zanimiv pouk. Uporabo motivacijskih tehnik lahko upravičeno obravnavamo kot bogat vir spodbude k poslušanju, sodelovanju in razmišljanju učencev.

LITERATURA

Bizjak, H. (1997). Ustvarjalna pedagogika za tretje tisočletje: sprostivna vzgoja v pedagoški praksi. Ljubljana: BRS.

Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.

Paterson, K. (2003). Kako lahko poučujem: namigi za začetnike in izkušene učitelje. Ljubljana: Rokus.

Repe, B. (1995). Naša doba: oris zgodovine 20. stoletja: učbenik za 4. razred gimnazije. Ljubljana: DZS.

Weber, T., Novak, D. (1996). 20. stoletje v zgodovinskih virih, besedi in slikah. Ljubljana: DZS.

Zelnik, D. (2003). Zbirka: Tematski leksikoni, Zgodovina. Tržič: Učila International.

Povzetek

Pri pouku je potrebno učence spodbujati k uspešnemu pridobivanju znanja, stremeti k njihovi motiviranosti in sodelovanju. Ni pomembna le aktivnost učitelja, temveč tudi aktivnost učencev. Namen članka je bil predstaviti različne oblike motivacijskih tehnik, ki jih lahko uporabimo pri pouku zgodovine na temo Meje na pariški mirovni konferenci. Prikazana je možna izvedba avtentične učne ure, nekoliko drugačne od že znanih in običajnih učnih ur. Uporabljene so naslednje motivacijske tehnike: vislice, brainstorming, izpolnjevanje, rebus, križanka in miselni vzorec. Učenci si lažje in bolje zapomnijo, če je snov predstavljena na igriv in zanimiv način. Izogibati se je potrebno suhoparni razlagi s pomočjo različnih motivacijskih tehnik in s tem spodbuditi pozornost učencev. Skozi celoten potek učne ure jih je potrebno motivirati, vključevati v pogovor in spodbujati k razmišljanju.

DARKO PEJIĆ: AVTENTIČNA UČNA URA V SREDNJI ŠOLI: PESMI MARLENE DIETRICH

UVOD

Navadno ob besedi pouk pomislimo na enosmerno podajanje snovi, kjer učenci le sprejemajo znanje. Današnje predstave o šoli take stereotipe zavračajo z vse večjim poudarkom na avtentičnosti pouka, ki zahteva osebno zavzetega učitelja. Tako osvojeno znanje je trajnejše in učenca sili k lastni aktivnosti in sooblikovanju učne ure. Vendar pa avtentični pouk lahko zamaje predstave o vlogi šablonskih načel v didaktiki in pa klasične oblike avtoritete v vzgoji.

V članku je predstavljena učna ura v obliki avtentičnega pouka na temo druge svetovne vojne z vidika glasbe tistega časa in lika Marlene Dietrich. Učence se spodbuja k lastni ustvarjalnosti in praktični uporabi znanja.

Avtentični učitelj

Značilnosti avtentičnega učitelja po raziskavi Laursena³⁸⁴ pri 30 učiteljih je pokazala sedem kompetenc, ki jih ima tovrsten učitelj: »Avtentični učitelji so osebno zavzeti za poučevanje«; »Avtentični učitelji izražajo svojo zavzetost«; »Avtentični učitelji imajo realistične cilje«; »Avtentični učitelj jemlje učence kot sebi enakovredne ljudi«; »Avtentični učitelji delajo v okolju, kjer lahko uspešno uresničujejo svoje cilje«; »Avtentični učitelji zelo dobro sodelujejo s kolegi«; »Avtentični učitelji skrbijo za svoj osebni in strokovni razvoj«.³⁸⁵

V članku je poudarjena njihova osebna zavzetost za poučevanje in pogosto kot svoje cilje navajajo cilje, ki so izvirni in se nujno ne ujemajo s cilji uradnega kurikula. Vseeno pa so tovrstni učitelji realistični in poudarjajo čas, ki je potreben za navezavo stika z razredom: »Večina je dejala, da opazijo, kako se znanje predmeta in predvsem socialne kompetence pri učencih razvijejo v zaželeno smer, če imajo možnost delati z nekim razredom več let.«³⁸⁶ Poleg ogromno osebne zavzetosti pa veliko črpajo iz timskega dela s kolegi, kjer dobijo navdih za delo: »Vsi učitelji so odgovorili, da ga dobijo pri sodelavcih, nekaj pa iz teorije in iz novih pristopov za katere izvedo v strokovnih razpravah.«³⁸⁷ Vse potrebne izkušnje pa ne pridejo samo iz navdiha, ampak so potrebne tudi izkušnje in preizkušnje, ki pridejo z leti: »Vsak mlad učitelj bi moral imeti možnosti delati leto ali dve v šoli, kjer kasneje ne ostane. Mislim, da bi bilo dobro preizkusiti svoje sposobnosti. Moraš se pač sprijazniti s tem, saj se prvih pet let učiš. Najti se moraš kot učitelj in poiskati svoj način dela.«³⁸⁸

Ali obstaja recept za avtentičnega učitelja?

Izkušnje iz Laursenove raziskave so pokazale pomembnost erosa, s katerim je učitelj osebno vpleten v učni proces.³⁸⁹ Tovrsten učitelj se tako odmika od klasičnega tipa učitelja z apostolsko avtoriteto in se nagiba k bolj permisivnejši avtoriteti ali celo h konceptu samoomejitvene avtoritete, »ki v največji meri omogoča podporo obema sklopoma otrokovih razvojnih potreb: potreb po varnosti in sprejetosti in potreb po postopnem rahljanju avtoritarne navezanosti in osvobajanju.«³⁹⁰ Potreba po večjem erosu

³⁸⁴ Laursen, P. F. (2003), Avtentični učitelj. Vzgoja in izobraževanje, letnik XXXIV, št. 6, str. 8-10

³⁸⁵ Prav tam, str. 8-9

³⁸⁶ Prav tam, str. 8

³⁸⁷ Prav tam, str. 9

³⁸⁸ Prav tam, str. 9

³⁸⁹ Povzeto po: Laursen P. F. (2003), Avtentični učitelj. Vzgoja in izobraževanje, letnik XXXIV, št. 6, str. 8-10

³⁹⁰ Kroflič, Robi (1999), Med poslušnostjo in odgovornostjo. Ljubljana: Vija, str. 59

tako pod vprašaj postavlja obveznost didaktičnih načel, ki se v avtentični učni uri lahko izkažejo za težje izvedljiva, saj se avtentični pouk izogiba šablonam. Didaktična načela sicer »učitelja spodbujajo k profesionalni razsodnosti, odgovornemu ravnanju in ustvarjalnemu prilagajanju posebnostim učnih situacij.«³⁹¹ A hkrati: »Zaradi omenjene večplastnosti in splošnosti didaktična načela komaj zmorejo znanstvenoanalitične vpoglede v vse večjo sestavljenost in kompleksnost poučevalnih in učnih procesov. Poleg tega jim mnogi didaktiki očitajo še heterogenost in tudi težko združljivost marsičesa, kar se uvršča mednje, nadalje njihovo pogosto normativnost, znanstveno poplitvenost in šibko preverjenost v učni praksi.«³⁹²

V tem kratkem orisu značilnosti avtentičnega učitelja se pojavi potreba po prevrednotenju klasičnih pojmov tako v pedagogiki in didaktiki. Mogoče bi lahko sklenili, da splošnega recepta, kako postati avtentični učitelj, ni. Še vedno pa lahko govorimo o določenih smernicah, ki nas k temu cilju približajo.

Potek dela v razredu

Učencem profesor v uvodu napove temo druge svetovne vojne in razvoj odporniških gibanj v Evropi in natančneje v Nemčiji³⁹³. Potem napove posebno nalogo, ki jo bodo dobili. Za ta uvod in predvajanje pesmi Lili Marleen³⁹⁴ bi porabil pet minut.

Skupaj z učenci bi z metodo razgovora ponovil glavne dogodke v drugi svetovni vojni in skušal na primeru vsestranske umetnice Marlene Dietrich, pokazati način odpora, ki se ga lahko posluži umetnik. S pomočjo fotografij in citatov predstavi lik in življenje Marlene Dietrich. Profesor učencem predstavi še druge znane osebnosti, ki so bežale pred nacizmom in tiste, ki so ostale v Nemčiji. Kot primer kontraverzne umetnice, ki naj bi služila Hitlerjevi propagandi profesor na kratko predstavi Leni Riefenstahl in po možnosti pokaže še njene fotografije.

Sledil bi glavni del, kjer bi učence razdelil v tri skupine, saj bi vsi težko aktivno sodelovali zgolj pri eni nalogi. Učitelj skuša podajati razumljiva in jasna pravila ter vsaki skupini da nalogo, da izbere svojega poročevalca. Prva skupina bi imela nalogo narediti namišljen intervju z Marlene Dietrich na podlagi vnaprej postavljenih vprašanj (npr. *Zakaj ste zapustili Berlin in odšli v ZDA?, Kje se najbolj počutite doma?, Ali bi vas lahko opisali kot pacifistko?, Kakšno je vaše mnenje o Hollywoodu?* ipd.). Druga skupina bi sestavila pismo Hitlerja Marlene Dietrich, kjer jo prosi naj se vrne v Nemčijo in naj povečuje nacizem. Tretja skupina bi skušala interpretirati besedilo, o kom poje, kdaj je bilo napisano in komu je pesem bila namenjena. Učenci bi v pomoč lahko uporabljali učbenik.

Glavnemu delu bi bilo namenjeno 15 minut. Temu bi sledila predstavitev izdelkov vseh treh skupin, za katero bi bilo namenjenih preostalih 10 minut. Učenci bi imeli za predstavitev na voljo pripomočke kot so grafoskop ali tabla (odvisno od dosegljivih pripomočkov) in vsaka skupina bi imela na voljo 3 minute za predstavitev svojega izdelka.

Glede vsebinskih ciljev bi učenci v učni uri spoznali vlogo odporniških gibanj, vloge različnih nemških umetnic med drugo svetovno vojno in življene Marlene Dietrich. Končni cilji v učni uri bi bili, da učenci razumejo in interpretirajo zgodovinski lik in so sposobni njegovo delo (glasbo, film ...) interpretirati v širšem družbenem kontekstu.

ZAKLJUČEK

Avtentični pouk je le ena od alternativ frontalnemu pouku. Učenci se s takim načinom dela sami udeležujejo in sooblikujejo učno uro, kar naj bi jim vlivalo občutek

³⁹¹ Strmičnik, France (2001), Didaktika, Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, str. 292

³⁹² Prav tam, str. 294

³⁹³ Repe, Božo (1998), Sodobna zgodovina, Zgodovina za 4. letnik gimnazij. Ljubljana: Modrijan, str. 130

³⁹⁴ Dietrich, Marlene (1964), Lili Marlen, CD, Germany: EMI

odgovornosti do dela. Možnosti za izvedbo avtentičnega pouka je ogromno, a hkrati tovrsten pouk zahteva že prej osvojeno znanje, saj naloge izvedene brez predznanja izgubijo smisel.

S pomočjo glasbe in lika Marlene Dietrich si bodo učenci lažje predstavljali razmere v času druge svetovne vojne in spoznali kakšno vlogo ima lahko emigrantski umetnik med vojno. Učitelj, za katerega pravimo, da je avtentični učitelj, mora biti nad snovjo navdušen sam, saj le tako lahko navduši tudi učence, ki bodo pokazali pozitiven odnos do zgodovine in dogajanja okoli sebe nasploh.

LITERATURA

Dietrich, Marlene (1964), Lili Marleen, CD, Germany: EMI.

Kroflič, Robi (1999), Med poslušnostjo in odgovornostjo. Ljubljana: Vija.

Laursen, P. F. (2003), Avtentični učitelj. Vzgoja in izobraževanje, letnikXXXIV, št. 6, str. 8-10.

Repe, Božo (1998), Sodobna zgodovina. Zgodovina za 4. letnik gimnazij. Ljubljana: Modrijan.

Strmičnik, France (2001), Didaktika, Osrednje teoretične teme. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

POVZETEK

Za avtentični pouk je značilen predvsem osebno zavzet učitelj, ki želi prenesti del tega navdušenja tudi na učence. Tema druge svetovne vojne, prikazane s pomočjo glasbe ali lika Marlene Dietrich, učencem omogoča lažjo predstavljalivost in pogled na vsakdanje življenje. S pomočjo pesmi Marlene Dietrich se avtentični pouk izpelje z namišljenim intervjujem, namišljeno Hitlerjevo prošnjo naj se vrne v Nemčijo in z interpretacijo njene pesmi Lili Marleen. Vsaka skupina proti koncu ure naredi še predstavitev svoje naloge za ostale v razredu. Učenci na ta način sooblikujejo uro in so pri tem aktivni, kar jim vliva občutek odgovornosti in še večjo motivacijo za delo. Hkrati pa izvedba avtentičnih nalog zahteva temeljno znanje, ki ga bodo učenci znali pravilno uporabiti.

GAŠPER MARKIČ: EKSKURZIJA PO POTEH 1. SVETOVNE VOJNE V ZAHODNI SLOVENIJI ZA OSNOVNO ŠOLO

UVOD

V članku je predstavljena celodnevna ekskurzija po sledih prve svetovne vojne v zahodni Sloveniji za deveti razred osnovne šole. Učenci na ekskurziji na praktičen način obravnavajo teme, ki so jih predhodno poslušali pri pouku. Osnovni razlog ekskurzije je izkustveno učenje, saj učenci v muzeju ali v naravi dobijo dodatno motivacijo za delo, ki ga ob raziskovanju pojavov in predmetov doživljajo bolj osebno kot v šoli. Živa slika lahko popravi mnoge napačne predstave in razlage. Članek vsebuje opis priprave učiteljev in učencev na ekskurzijo, njena izvedba ter na koncu sklep in sintezo ekskurzije. Ekskurzija je zasnovana interdisciplinarno, saj se povezuje z geografijo.

EKSKURZIJA KOT OBLIKA POUKA ZGODOVINE

Ekskurzija ni izlet v neznano, ampak je oblika pouka, dela, metoda ali učno sredstvo, ki pomaga učencu preko neposrednega izkustva snov bolje razumeti in mu približati oddaljene kraje ter predstaviti vrednote slovenske pokrajine, njene lepoto in zgodovino (Željko, Žinko, 1999, str. 11).

Potrebno je težiti k temu, da ekskurzijo načrtuje tim učiteljev, ki predhodno dobro pripravijo učence, tako da so ekskurzijo ob njihovi pomoči sposobni voditi sami in da so pri tem z različnimi oblikami terenskega dela ves dan zaposleni ter na koncu oddajo izdelke, pozneje pri preverjanju pa pokažejo pridobljeno znanje (Boncelj, 2003, str. 27).

Ekskurzija je povezana z raziskovanjem na terenu, učenci pa na ta način pridobivajo zelo veliko novega znanja. Na ekskurziji pogosto prideta do izraza ustvarjalnost učenca in njegova delavnost. Znanje, ki je pridobljeno na takšen način je trajnejše, saj učenci sami pridejo do potrebnih rezultatov in ugotovitev.

PRIPRAVE PRED IZVEDBO EKSKURZIJE

Ekskurzija, kot didaktična oblika dela, je pomembna za uresničevanje globalnih in operativnih učnih smotrov in ciljev. Dobro pripravljena ekskurzija vpliva na razvoj otrokovih intelektualnih, emocionalnih in socialnih komponent (Bezjak, 1999, str. 7).

Ekskurzijo je potrebno skrbno organizirati in načrtovati. Postati mora sestavni del pouka in vzgoje, zato je potrebno, da izhaja iz dela v šoli, ki ga mora dopolnjevati. Najpomembnejša vloga ekskurzije pri dopolnjevanju je, da nudi učencem izkustveno učenje, ki dopolnjuje teoretično znanje, ki je predhodno pridobljeno v šoli (Bezjak, 1999, str. 5).

Hkrati moramo biti pozorni na učne vsebine, ki jih bo ekskurzija zajela, na učne oblike in metode, s katerimi jo bomo podali. Pozornost moramo posvetiti časovni razporeditvi ekskurzije in izvedbi dela na terenu (Jan Faletič, 2003, str. 29).

Pred ekskurzijo je potrebno oblikovati učiteljsko ekipo, ki se bo udeležila ekskurzije. Izbrani učitelji učence seznanijo s cilji ekskurzije, z navodili za varnost in določijo dejavnosti s posameznih področij, ki se bodo izvajala med potjo. Pri zgodovini se učenci seznanijo s poglavji o prvi svetovni vojni na Slovenskem, še posebej o soški fronti, hkrati pa morajo sami zbrati čim več podatkov o celotni poti, da bodo po končani ekskurziji lažje naredili krajše referate (Boncelj, 2003, str. 28).

Učence zadnjo šolsko uro pred ekskurzijo natančno seznanimo s cilji in nalogami na ekskurziji, skupaj pregledamo njen potek in ponovimo osnove zgodovinskega dogajanja na soški fronti. S cilji, nalogami in potekom ekskurzije v posebnem obvestilu seznanim tudi starše. V obvestilu je potrebno zajeti stroške ekskurzije (v našem primeru 2500 SIT za prevoz, 300 SIT za muzej v Železnikih, 500 SIT za kobariški muzej 500 SIT, Dom Trenta 500 SIT), čas odhoda in prihoda, opozorilo o primerni obleki in obutvi ter oblike prehranjevanja na ekskurziji.

IZVEDBA INTERDISCIPLINARNE EKSKURZIJE

Itinerarij:

URA	KRAJ	KILOMETRI	AKTIVNOSTI
8.00	Kranj	0	Odhod iz Kranja
8.20 - 9.20	Železniki	19	Obisk Muzeja Železniki
10.20 - 10.40	Kobarid	78	Malica v Kobaridu
10.40 - 12.30			Ogled kobariškega Muzeja 1. svetovne vojne in kostnice italijanskih vojakov nad Kobaridom
12.30 - 12.45	dolina Koritnice	103	Ogled trdnjave Kluže
13.15 - 14.45	Trenta	135	Kosilo v gostišču in piceriji Kobal v Trenti
14.45 - 15.45			Obisk Doma Trenta
16.15 - 16.45	Vršič	142	Ogled Ruske kapelice
18.00	Kranj	218	Prihod v Kranj

Delo na terenu mora poleg strokovnosti zadovoljiti tudi načelo psihofizične sposobnosti udeležencev ekskurzije (pomembna je časovno enakomerna razporejenost dela, odmorov, vožnje), načelo aktualnosti (teoretični del, uporabo znanja in tehnike dela moramo prilagoditi predznanju učencev, saj tako ohranjamo njihov interes in aktivnost) in načelo sočasnosti, ko govorimo ali preučujemo le stvar pred katero stojimo (Mosbrucker, 1999, str. 56-57).

Ekskurzija po poteh soške fronte je zasnovana interdisciplinarno, in sicer v povezavi z geografijo, primerna pa je za učence devetega razreda. V vsak avtobus s 40 do 45 učenci pridejo trije spremljevalci (geograf, zgodovinar in nekdo tretji). Idealni čas za izvedbo ekskurzije je mesec oktober, saj so takrat še odprti vsi zgodovinski muzeji, pa tudi učenci imajo še zanos začetka šolskega leta.

Na začetku ekskurzije vsakemu učencu na avtobusu naključno podelim enega izmed treh delovnih listov, ki jih bodo reševali po posameznih ogledih.

Prvi delovni list vsebuje naslednja vprašanja:

1. Naštej 3 muzejske zbirke v muzeju Železniki.
2. Skiciraj zunanjo podobo muzeja.
3. Kdaj se je začela soška fronta in kako se je končala?
4. Kdaj je bila zgrajena kostnica italijanskih vojakov in približno koliko vojakov je v njej pokopanih?
5. Kdo je zgradil trdnjavo Kluže in zakaj?
6. Kdo in kdaj je gradil cesto čez Vršič?

Drugi delovni list vsebuje naslednja vprašanja:

1. Kje v Železnikih leži muzej, kdaj je bil zgrajen in kako se hiši reče po domače?
2. Skiciraj plavž.
3. Opiši Čudež pri Kobaridu.
4. Naštej tri predmete, ki si jih videl v Krnski sobi.
5. Kdaj je bila zgrajena trdnjava v Klužah?
6. Komu v čast je postavljena Ruska kapelica in zakaj?

Tretji delovni list vsebuje naslednja vprašanja:

1. Razloži pojma: vigenjc in venecijanka.
2. Na kratko opiši vsebino multivizijske predstavitve 1 svetovne vojne, ki ste si jo ogledali v kobariškem muzeju.
3. Od kdaj do kdaj je trajala prva svetovna vojna (navedi točne datume)?
4. Naštej tri predmete, ki si jih videl v Črni sobi.
5. Skiciraj trdnjavo v Klužah.
6. Kakšna usoda je doletela ruske vojake, ki so gradili cesto čez Vršič?

ANALIZA OPRAVLJENEGA DELA

Analiza ekskurzije je pomembna iz dveh razlogov. Učitelj ugotovi, če so bili doseženi cilji ekskurzije ter da bi iz izkušenj lahko naslednjo ekskurzijo pripravil še bolje. Za učence je pomembno, da preverijo, kaj so se novega naučili (Vrhunec, 1998, str. 73).

Po končani ekskurziji učenci v šoli predstavijo delovne liste, izdelamo plakate in pot tako predstavimo še ostalim učencem v obliki razstave, kjer priložimo še propagandni material in fotografije. Z učenci se pogovorimo o sami izvedbi ekskurzije in morebitnih napakah (Željko, Žinko, 1999, str. 11).

Učitelj mora sam oceniti ekskurzijo, analizirati njene etape, navesti pomanjkljivosti, dobre strani in dosežene rezultate. Na podlagi tega učitelj razmisli, kako bo rezultate ekskurzije uporabil pri svojem nadaljnjem vzgojno - izobraževalnem delu. Predvsem pa mora z rezultati ekskurzije seznaniti tudi ostale učitelje. Na koncu sledi skupna evalvacija udeležencev, in sicer mentorjev in učiteljev - spremljevalcev (Bezjak, 1999, str. 16).

ZAKLJUČEK

Ekskurzija je le ena izmed oblik aktivnega pouka, a lahko bistveno prispeva k večji motiviranosti dijakov. Celotna ekskurzija se začne pri učiteljevi pripravi. Pravilen izbor poti ekskurzije, njenih ciljev in dobrega učiteljskega tima ter njihova aktivnost so dejavniki, ki naredijo ekskurzijo kvalitetno (poglobljanje že osvojenega znanja) in tudi za učence zanimivo. Z neposrednim doživljanjem učne snovi učenci pridobijo globlje znanje, kar je osnovni cilj vsake oblike pouka.

LITERATURA:

Bezjak, J. (1999). Didaktični model strokovne ekskurzije. Ljubljana: DZS.

Boncelj, A. (2003). Ekskurzija v Posočje malo drugače. Geografija v šoli, letnik XII, št. 2, str. 27-29.

Jan Faletič, N. (2003). Ekskurzija in terensko delo pri zgodovini v osnovni šoli: diplomsko delo, Ljubljana.

Mosbrucker, M. (1999). Ekskurzije v luči sodobnih konceptov izobraževanja. Vzgoja in izobraževanje, letnik XXX, št. 3, str. 54-58.

Vrhunec, I. (1998). Sinteza ekskurzije pri pouku v 8. razredu. Geografija v šoli, letnik VII, št. 2 - 3, str. 72-75.

Željko, H., Žinko, V. (1999). Ekskurzija v Posočje. Geografija v šoli, letnik VIII, št. 3, str. 9-12.

POVZETEK:

Ekskurzija je oblika pouka, ki učencem s pomočjo izkustvenega učenja pomaga lažje razumeti snov, ki so jo predhodno obravnavali v šoli. Ker učenci na terenu sami raziskujejo, je tako pridobljeno znanje globlje in trajnejše. Pri pripravi ekskurzije /npr. po poteh 1. svetovne vojne v zahodni Sloveniji/ moramo biti pozorni na njene cilje, na itinerarij, na pravilno izbiro učiteljskega tima ter na obveščanju staršev in otrok o osnovnih značilnostih in ciljih ekskurzije. Potrebna je tudi priprava kvalitetnega delovnega lista, ki ga učenci rešujejo med ekskurzijo. Končani ekskurziji sledi njena analiza, ki jo izvedemo sami in skupaj z učenci. Sami ocenimo etape ekskurzije in dosežene cilje, da bodo lahko izvedbe naslednjih ekskurzij še boljše, s strani učencem pa pridobimo podatke o njihovih pozitivnih in negativnih straneh ekskurzije.

JASNA PODREKA: SREDNJEŠOLSKO SPOZNAVANJE SOŠKE FRONTE V KOBARIŠKEM MUZEJU

UVOD

Široke teme so večni problem predmeta zgodovine. Zaradi tega mora učitelj poskrbeti za dinamičnost in zanimivost pouka. Pri tem mora uporabljati takšno učno gradivo, ki bo zagotavljalo problemsko zasnovo in učno aktivnost učencev.³⁹⁵

Obisk muzeja lahko veliko pripomore k boljšemu razumevanju neke zgodovinske vsebine, saj se učenci v njem neposredno srečajo z obdobjem, ki ga želimo obravnavati. Tako je pri obravnavanju prve svetovne vojne neizogiben obisk muzeja v Kobaridu, ki s svojo bogato zbirko veliko pripomore k razumevanju učinka vojne na slovenskih tleh. Pomebnost obiska muzeja za srednješolsko obravnavanje prve svetovne vojne ter sam muzej bo predstavljen v nadaljevanju članka.

SPLOŠNE ZNAČILNOSTI MUZEJA

»Muzej je ustanova, ki zbira, konzervira, varuje, raziskuje, razstavlja in hrani kulturno in zgodovinsko pomembne predmete z različnih področij življenja ...«³⁹⁶. Tako se v muzeju srečamo s kopico materiala, ki neposredno priča o določenem zgodovinskem obdobju in dogajanju v njem. Za dediščino znotraj muzeja skrbi kustos³⁹⁷ in muzejski pedagog, ki navadno tesno sodelujeta z učiteljem.

Kot že omenjeno je dediščina Kobariškega muzeja vpeta v dogajanje na soški fronti, ki se je na slovenskih tleh odvijala od leta 1915 pa do leta 1917. Muzej je razdeljen na dvanajst sob, ki so tematsko poimenovane in bogato opremljene s predmeti iz vojnega časa. Muzej hrani več kot 500 fotografij, 50 vojaških zemljevidov, skic, dokumentov ter čez 1000 primerkov orožja, orodja, opreme, uniform, medalj in spominskih predmetov.³⁹⁸

NAČRTOVANJE MUZEJSKEGA DELA

Obisk muzeja zahteva precejšnjo učiteljevo aktivnost. Učitelj mora dobro premisliti, kaj želi doseči od takega obiska, predvsem pa mora poskrbeti, da bo ogled smotern, zanimiv in poučen.

V četrtem letniku srednje šole učenci vstopijo v zgodovinsko dogajanje 20. stoletja. Leta 1914 se začne prva svetovna vojna, kateri slovenska tla niso ostala tuja. Že v naslednjem letu, po podpisu londonskega sporazuma, se je v zahodnem slovenskem visokogorskem svetu, na Krasu in ob reki Soči začela velika fronta, ki je trajala dve leti in terjala na tisoče življenj slovenskih vojakov.³⁹⁹

Da bi učenci bolje spoznali in občutili grozote soške fronte je za to najbolj primeren Kobariški muzej. Učitelj vnaprej pripravi učence na muzejsko delo tako, da jim pojasni muzejski bonton, jim razdeli delovne liste, katere bodo reševali na koncu ogledane razstave. Pred odhodom pa v obliki razgovora skupaj z učenci ponovi prvo svetovno vojno, od njenih začetkov pa do Londonskega sporazuma in na kratko opiše vzroke za začetek soške fronte.

Celotno muzejsko delo naj bi zgledalo tako, da si učenci z učiteljem in muzejskim pedagogom najprej ogledajo celotno razstavo, da dobijo splošen okvir dogajanja na fronti. To naj bi potekalo v obliki razlage, kjer ima glavno besedo muzejski pedagog, ki učence

³⁹⁵ Trojar, Š. (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS, d.d., str. 92.

³⁹⁶ Trampuš, C (1998). Obiščimo muzej. Ljubljana: DZS, d.d., str. 10.

³⁹⁷ Beseda latinskega izvora, ki pomeni varuh.

³⁹⁸ Nemeč, N. (1997). Kobariški muzej. Nova Gorica: Goriški muzej, Nova Gorica, str. 33.

³⁹⁹ Repe, B. (1995). Naša doba. Ljubljana: DZS, str. 35-37.

skupaj z učiteljem popelje skozi devet muzejskih sob. Učitelj se z njim vnaprej dogovori o jasnem, kratkem in nazornem prikazu dogajanja, ker je njegov cilj podrobneje spoznati dvanajsto soško bitko, katero bo skupaj z učenci obravnaval ob ogledu filma v multivizijski sobi.

BLOK URA V MULTIVIZIJSKI SOBI

V multivizijski sobi učenci zaokrožijo vedenje o vojni, se nekoliko podrobneje seznanijo z njo in se preko kratkega posnetka lahko postavijo v dogajanje samo.⁴⁰⁰

Pred ogledom posnetka učitelj učencem razdeli odlomek Gregorčičeve pesmi »Soči«. Učenci jo najprej preberejo in ugotovijo avtorja. Nato skupaj z učiteljem pokomentirajo njeno sporočilo.

Učitelj nato z metodo razlage pojasni dogajanje v 12. soški bitki, ki se začne s silovitim nemško-avstrijskim prebojem fronte med Bovcem in Kobaridom v noči s 23. na 24. oktober. Ob avstro-ogrskem zavedanju, da je obrambni sistem ob Soči zelo oslavljen in v strahu pred antantnim prodorom v osrednjo Slovenijo avstrijska vojska skupaj z nemško organizira napad na Italijo. Tako se 24. oktobra začne ofenziva s topovskim ognjem⁴⁰¹.

Pri tem učitelj namenoma izpusti vrsto uporabljenega orožja, ker želi, da bi to učenci razbrali iz posnetka. Učitelj svojo razlago nadaljuje s taktiko prodora nemško-avstrijske vojske, ki je potekala po dolinah in obrobjih gora. Pri tem od učencev zahteva, da bodisi preko posnetka ali sami ugotovijo, zakaj je bila taka taktika uspešna in povzroči hiter prodor avstrijske in nemške vojske.

Učitelj svojo razlago zaključi tako, da učencem pred ogledom posnetka razdeli pet vprašanj, na katera naj bi učenci odgovorili s pomočjo tega:

- I. Kakšno orožje je prvič uporabljeno na soški fronti in je posebnost 12. soške bitke?
- II. Zakaj je bila taktika prodiranja po dolinah in obrobjih gora tako uspešna za avstro-ogrsko vojsko?
- III. Kateri tuj avtor je pomemben pri posredovanju sporočil o grozotah prve svetovne vojne na sploh?
- IV. Kako se glasi njegovo najbolj znano sporočilo?
- V. Kako še drugače rečemo 12. soški bitki?

Temu sledi ogled 22 minutnega posnetka o poteku 12. soške bitke ali tako imenovanega »čudeža« pri Kobaridu, po katerem je tudi soška fronta najbolj znana.⁴⁰²

Posnetek lahko zelo motivacijsko vpliva na učence, saj se slika na platnu odvija ob spremljavi spikerjevega glasu, ki gledalca popelje v vojno dogajanje, ob ganljivi glasbi, hrumenju vlakov, bobnenju topov, ropotanju mitraljezov, pokanju pušk in stokanju ljudi. Na platnu je simulirana tudi eksplozija granate z žarečo svetlobo, zadušljivost plinov s šumenjem plinske bombe ...⁴⁰³

Učenci tako preko posnetka spoznajo dogajanje v 12. bitki, katere posebnost je zlasti uporaba novega vojnega orožja, in sicer bojnega plina, ki ga avstro-ogska vojska skupaj z nemško uporabi pri napadu na italjansko vojsko. Grozote in poškodbe, ki jih bojni plin povzroči, lahko učenci spoznajo preko posnetka.

Tako se 24. oktobra začne ofenziva s topovskim ognjem, pri čemer so uporabljali plinske granate in plinske mine, ki so povzročile veliko razdejanje med italjanskimi vojaki. Učenci preko posnetka spoznajo zvijačnost nemške in avstrijske taktike po dolinah in gorah, ki tako presenetijo italjansko vojsko in jo prisilijo k umiku. Zaradi tega do 26. oktobra padejo vse italjanske točke med Robonom in Sveto Goro. 28. oktobra pa je bilo soške fronte

⁴⁰⁰ Nemeč, N. (1997). Kobariški muzej. Nova Gorica, Goriški muzej, str. 26.

⁴⁰¹ Repe, B. (1995). Naša doba. Ljubljana: DZS, str. 36.

⁴⁰² Repe, B. (1995). Naša doba. Ljubljana: DZS, str. 37.

⁴⁰³ Nemeč, N. (1997). Kobariški muzej. Nova Gorica, Goriški muzej, str. 26.

konec in se ustali na reki Piavi. Italjani se na Piavi organizirajo in ubranijo nadaljnjo prodiranje.⁴⁰⁴

Preko posnetka pa spoznajo še Hemingwaya in njegovo opozorilo, ki ga posreduje preko lastnih izkušenj svetu »Zbogom orožje«.

Po končanem ogledu projekcije sledi še razgovor med učiteljem in učenci o občutkih, ki so ji doživljali ob gledanju posnetka ter pregled vprašanj, ki so jih dobili. Skupaj izpolnejo tudi delovne liste, ki jih je učitelj razdelil ob prihodu v muzej in zajamejo dogajanje celotne soške fronte.

Ob koncu ure učitelj še razdeli domačo nalogo. Učenci morajo v obliki eseja napisati svoje mnenje, občutke in pridobitve obiska v muzeju ter podrobneje opisati en dogodek iz soške fronte, ki se jim je najbolj utrnil v spomin.

PRIDOBITVE MUZEJSKEGA DELA

Učitelj z obiskom muzeja želi, da bi učenci v praksi spoznali zgodovinsko dogajanje. Da bi preko ohranjenih predmetov, slik, posnetkov, pisnih in ustnih sporočil občutili grozote, ki jih je prva svetovna vojna pustila na slovenskih tleh, ter stisko ljudi v vojnem času. Kobariški muzej je s svojim protivojnim sporočilom in bogato zbirko zelo primeren za tako podoživetje. Učenci naj bi po obisku kobariškega muzeja znali vrednotiti vpliv vojne na slovenskem ozemlju, zlasti pa pomembnost 12. soške bitke.

ZAKLJUČEK

Izhajajoč iz dejstva, da so materialni dokazi o ljudeh in njihovi okolici naš glavni sporočevalec dogajanja v zgodovini⁴⁰⁵, je muzejska dejavnost neizogibna pri zgodovinskem pouku. Pri pouku zgodovine mora učitelj paziti, da ne zaide v suhoparnost. Poskrbeti mora, da je pouk dinamičen, zanimiv, predvsem pa mora na različne načine motivirati učence. Muzeji so eden pomembnih dejavnikov, ki lahko zelo motivacijsko vplivajo na učence.

Le-ti se ob obisku muzeja neposredno srečajo z zgodovinsko vsebino, naučijo se samostojnega dela, kreativnega razmišljanja, seznanijo se s kulturo dediščino, razmišljajo o preteklosti ljudi in njihovem načinu življenja ter naučijo se discipline in reda.⁴⁰⁶ Tako bi preko ohranjene dediščine v Kobariškem muzeju učenci začutili grozote soške fronte in pomembnost zadnje soške bitke, ki bi spodbudila njihovo razmišljanje.

LITERATURA

- Cencič, Mira in Majda (2002). Za spoznavno usmerjen pouk. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Meeter, Johan. Muzeji in razstave, načrtovanje in izvedba razstave. V: Muzeoforum. 1992/93, str. 31-44.
- Nemec, Nataša (1997). Kobariški muzej, vodnik po muzeju. Nova Gorica: Goriški muzej.
- Repe Božo (1995). Naša doba, učbenik za 4. letnik gimnazije. Ljubljana: DZS.
- Trampuš, Cirila (1998). Obiščimo muzej. Ljubljana: DZS.
- Trojar, Štefan (1993). Sodobni pogledi na pouk zgodovine. Ljubljana: DZS.

⁴⁰⁴ Repe, B. (1995). Naša doba. Ljubljana: DZS, str. 36.

⁴⁰⁵ Meeter, Johan. Muzeji in razstave, načrtovanje in izvedba razstave. V: Muzeoforum. 1992/93, str. 31-44.

⁴⁰⁶ Trampuš, C. (1998). Obiščimo muzej. Ljubljana: DZS, str. 43.

POVZETEK

Učitelj se z učenci četrtega letnika srednje šole odpravi v Kobariški muzej. Namen obiska je, da učenci dobro spoznajo vpliv prve svetovne vojne na slovenskih tleh preko ohranjene dediščine.

Načrtovanje muzejskega dela je za učitelja zelo zahtevno. Učitelj mora dobro predvideti, kaj želi od tega doseči. Predhodno se mora dogovoriti z muzejskim pedagogom ali kustosom, da uskladita njuno delo. Muzejskemu pedagogu predloži načrt, da na hitro pospremi učence skozi muzejske sobe in ob tem nudi kratko razlago. Nato se dogovori za blok uro v multivizijski sobi, kjer jo učitelj samostojno izpelje. V blok uri obravnava dvanajsto soško bitko. Za boljše razumevanje le-te se posluži posnetka, ki ga nudi multivizijska soba. Na koncu z učenci predeskutira ogled posnetka, učenci izpolnijo delovne liste ter jim razdeli domačo nalogo, katere smoter je spodbuditi samostojno razmišljanje učencev.

MOJCA BERGANT: UČNA URA V LOŠKEM MUZEJU ZA OSNOVNO ŠOLO: SREDNJEVEŠKA MESTA

UVOD

O tem kako suhoparno je lahko sedenje za štirimi stenami je bilo napisano že veliko; prav tako o tem, da je lahko ena od alternativnih možnosti pouka zgodovine v muzeju. Ker pa se zdi, da v današnji šoli še vedno prevladuje tradicionalni način poučevanja za štirimi stenami, naj ta članek še poveča možnost izbire in opogumi učitelje za delo zunaj šolskih klopi, ki bo učence spodbudil k aktivnemu spoznavanju preteklosti. Članek bo predstavil primer učne ure v Loškem muzeju, o nastanku srednjeveških mest, ki je zlasti primeren za uporabo v sedmem razredu devetletne osnovne šole (oz. v šestem razredu osemletne osnovne šole)⁴⁰⁷.

MUZEJ KOT VIR POUČEVANJA

Muzej, kot ustanova, ki zbira, hrani, varuje, restavrira in razstavlja predmete življenja iz preteklosti, je lahko odličen vir poučevanja in raziskovanja, vendar se zdi, da njegove pedagoške in vzgojno-izobraževalne zmožnosti niso popolnoma izkoriščene. Ogled muzejskih zbirk povečuje interes in aktivnost učencev, njihovo samostojno razmišljanje in sklepanje, jih navaja na samostojno delo, ki se povezuje z analizo in sintezo znanj in hkrati omogoča problemski pristop k obravnavani snovi⁴⁰⁸. Učitelj s pomočjo muzeja dopolnjuje, utemeljuje in povezuje teoretična znanja s praktičnimi, kar pa zahteva visoko strokovno znanje in metodično usposobljenost ter nekaj organizacijskih spretnosti⁴⁰⁹. Muzejski pouk torej ne pomeni, da bo učitelj svoje delo preložil na ramena muzejskega pedagoškega kustosa, ampak da se bo tudi sam temeljito pripravil na učno uro (tehnično in vsebinsko).

LOŠKI MUZEJ

Loški muzej v Škofji Loki je muzej splošnega tipa in je sestavljen iz zgodovinske, kulturnozgodovinske, umetnostne, etnološke, prirodoslovne in arheološke zbirke. Muzej je bil osnovan že 1939, po letu 1959 pa je svoje dokončne prostore dobil na Škofjeloškem gradu. Zbirke so od svojih začetkov doživele številne dopolnitve, preureditve in izpopolnitve. Poslanstvo muzeja je predvsem varovanje premične naravne in kulturne dediščine širokega ozemlja, ki je 830 let (od leta 973 do leta 1803) tvorilo t.i. Loško gospostvo pod oblastjo škofov iz bavarskega Freisinga (danes je to območje občin Škofja Loka, Gorenja vas-Poljane, Žiri in Železniki).⁴¹⁰

Poleg zbirk in posamičnih razstav, je v muzeju zelo živahna tudi vzgojno-izobraževalna dejavnost. Klasična vodstva in muzejske učne ure (vodenja s tematskimi učnimi listi) se povezujejo z muzejskimi delavnicami, ki predstavljajo del pedagoškega programa, sestavljenega z namenom približati muzej mladim obiskovalcem. Vse dejavnosti, ki jih izvajajo v muzeju, so prilagojene starostni stopnji otrok in njihovemu predznanju in so zato

⁴⁰⁷ Glede na sprejeti učni načrt za zgodovino v osnovni šoli. (vir: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: http://www.mszs.si/slo/solstvo/razvoj_solstva/viprogrami/os/9letna/ucni_nacrti/pdf/zg.pdf).

⁴⁰⁸ Povzeto po: Trampuš, C. (1998): *Obiščimo muzej*. Ljubljana: DZS, str. 13-14.

⁴⁰⁹ Povzeto po: Potočnik, D. (2004): Muzej kot vir poučevanja zgodovine. *Zgodovinski časopis*, let. 58, št. 1/2, str. 194.

⁴¹⁰ Kratka zgodovina muzeja povzeta po internetni strani Loški muzej: <http://muzej.e-soft.si/> in po Podnar, F. (1995): *Vodnik po zbirkah Loškega muzeja*. Škofja Loka: Muzejsko društvo, str. 3-5.

primerne tako za predšolske otroke, učence v osnovni šoli, pa tudi za nekoliko starejše srednješolce.⁴¹¹

UČNA URA V LOŠKEM MUZEJU: SREDNJEVEŠKA MESTA

Škofja Loka je eno od najstarejših mest na Slovenskem - njen nastanek sega v 13. stoletje, torej bo obisk muzeja v Škofji Loki primeren za obravnavano tematiko.

Učna ura bo potekala v samem muzeju, razlago pa bo vodil učitelj sam (po dogovoru s pedagoškim kustosom muzeja). Učitelj bo najprej poskrbel za organizacijsko plat izvedbe (dogovor s kustosom-pedagogom, rezervacija termina, rezervacija prostora v muzeju ipd.). Za učno uro se uporabi muzejska soba *Mesto*⁴¹², ki govori o nastanku mesta, in naslednja soba *Cehi*, ker se sobi med seboj dopolnjujeta.

Učenci, s katerimi bo učna ura izvedena, so učenci sedmega razreda devetletne šole, ki so pri pouku zgodovine v predhodnih urah že nekaj slišali o srednjem veku in srednjeveških mestih⁴¹³, v muzeju pa jim bo podan jasen primer življenja v enem od srednjeveških mest na Slovenskem.

Učna ura bo v začetku potekala v obliki frontalne razlage, ki se bo, glede na to, da imajo učenci že predznanje, povezovala z metodo razgovora. Po končanem ogledu izbranih zbirk v muzeju, pa bodo učenci dobili učne liste, s katerimi bodo ponovili in utrdili svoje znanje, ki so ga pridobili skozi učno uro (metoda grafičnih izdelkov).

Učna ura se prične v okroglem stolpu Škofjeloškega gradu, kjer si za uvodno motivacijo učenci ogledajo izsek oddaje: *Kako živijo slovenski gradovi, Škofjeloški grad*⁴¹⁴, v katerem v 5-10 minutah spoznajo kratko zgodovino gradu in mesta pod njim. Po ogledu se skupina preseli v sobo *Mesto*, kjer najprej obnovijo znanje o nastanku srednjeveških mest (Kdaj so začela nastajati?; Zakaj?). Pri razlagi o izgledu srednjeveških mest, jim učitelj s pomočjo Votivne slike Škofje Loke iz leta 1698 in makete mesta opiše lego in naravno zavarovanost Škofje Loke, hkrati pa spoznajo tudi arhitekturno postavitev mesta. Razlaga se naveže na življenje na podeželju, tako da učenci s pomočjo razgovora spoznajo kakšne so bile razlike med podeželskimi in mestnimi prebivalci, ter s tem obnovijo tudi znanje o fevdalizmu. Večji del učne ure je usmerjen k mestu in meščanstvu (razlika med trgovcem in mestom; sestava mestnega prebivalstva; njihove pravice in dolžnosti - poudarek na osebni svobodi in avtonomiji mesta; nevarnosti, ki so pretile mestu - pomen mestnega obzidja ipd.) Ker je bila Škofja Loka tržno in obrtniško mesto, se za del učne ure učenci preselijo tudi v četrto sobo, *Cehi*, kjer si pogloblje ogledajo cehovske predmete in spoznajo obrti srednjega veka in srednjeveško trgovino. Razlaga z razgovorom je vseskozi podkrepljena s primeri iz Škofje Loke.

Po ogledu sledi analiza vidnega in slišnega, ki jo razred opravi kar v muzeju. Pripravljeni so učni listi, na katerih učenci najprej dopolnijo besedilo o nastanku srednjeveških mest (od njih je zahtevano kronološko poznavanje nastajanja mest in vzroki). V naslednji nalogi učenci s pomočjo slike, ki so jo videli v muzeju in vprašanj, obnovijo večino pomembnejših podatkov, ki so jih slišali o srednjeveški Škofji Loki. Tretja naloga zahteva znanje, razumevanje in analizo vidnega in slišnega o cehih in srednjeveški trgovini. Ko so učni listi rešeni in pregledani, učitelj učence seznanja še z dodatnim delom, ki bo potekalo v šoli. Učenci bodo razdeljeni v skupine, v katerih bodo obdelali tematike vezane na srednji vek,

⁴¹¹ O pedagoškem delu v muzeju: Kalan, M. (1997): *Ob otvoritvi muzejske pedagoške delavnice v Loškem muzeju*. Loški razgledi, št. 44, str. 251-254.

⁴¹² Poimenovanje sob povzeto po Podnar, F. (1995): *Vodnik po zbirkah Loškega muzeja*. Škofja Loka: Muzejsko društvo, str. 18-19.

⁴¹³ Pomen predznanja pred ogledom muzeja poudarja Tanja Stergar, v: *Muzej in pouk zgodovine*. Zgodovina v šoli, let. 12, št. 3/4, str. 75.

⁴¹⁴ Izobraževalna dokumentarna serija, ki jo je posnela RTV SLO leta 2004 v Škofji Loki. Posnetek na: http://www.rtvlo.si/modload.php?&c_mod=rtvoddaje&op=web&func=read&c_id=24521

na koncu pa bodo vsi skupaj izdelali projekt o srednjeveških mestih, ki bo visel v obliki plakata v zgodovinski učilnici, v pisni obliki pa bo objavljen tudi v šolskem časopisu.

ZAKLJUČEK

Učenci v taki učni uri z aktivnim sodelovanjem in izkustvenim načinom učenja pridobijo novo znanje. Na podlagi razlage, demonstracije videnih predmetov, slikovnega in video gradiva si ustvarijo bolj plastično predstavo življenju v srednjem veku. Pri reševanju učnih listov pravilno uporabijo zgodovinsko terminologijo in znajo opisati, primerjati in posplošiti slišan primer na celotno znanje o srednjem veku. Z reševanjem se navajajo na samostojno delo, pri skupinski nalogi pa na medsebojno sodelovanje in pomoč. Pri izdelavi projekta sta od njih zahtevana tudi sinteza in vrednotenje znanja, ki so ga v muzeju pridobili. In nenazadnje, učence ura navaja na kulturno obnašanje v ustanovah kot je muzej.

Uporabimo muzejske učne ure v korist učencev in dijakov!

LITERATURA

Kalan, M. (1997): *Ob otvoritvi muzejske pedagoške delavnice v Loškem muzeju*. Loški razgledi, št. 44, str. 251-254.

Podnar, F. (1995): *Vodnik po zbirkah Loškega muzeja*. Škofja Loka: Muzejsko društvo.

Potočnik, D. (2004): *Muzej kot vir poučevanja zgodovine*. Zgodovinski časopis, let. 58, št. 1/2, str. 187-196.

Stergar, T. (2003): *Muzej in pouk zgodovine*. Zgodovina v šoli, let. 12, št. 3/4, str. 74-78.

Trampuš, C. (1998): *Obiščimo muzej*. Ljubljana: DZS.

Internetne strani:

Kako živijo slovenski gradovi (RTV SLO):

http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=rtvod daje&op=web&func=read&c_id=24521
(datum obiska internetne strani: 10. 12. 2005)

Loški muzej: <http://muzej.e-soft.si/> (datum obiska internetne strani: 10. 12. 2005)

Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport:

http://www.mszs.si/slo/solstvo/razvoj_solstva/viprogrami/os/9letna/ucni_nacrti/pdf/zg.pdf
(datum obiska internetne strani: 10. 12. 2005)

POVZETEK

Zakaj bi učne ure v večini morale potekati za štirimi stenami šol? V članku sem podala idejo, kako bi lahko v Loškem muzeju izvedli učno uro o nastanku, razvoju in življenju srednjeveških mest. Škofja Loka, kot eno najstarejših slovenskih mest, lahko predstavlja "učilnico na prostem", Loški muzej pa dejanski prostor, kjer bi učenci sedmega razreda osnovne šole lahko z aktivnim sodelovanjem in izkustvenim učenjem pridobili novo oz. podkrepili svoj znanje o srednjem veku. Muzeji so danes še vedno neizrabljen izobraževalni vir, zato bi se morali predvsem učitelji zgodovine zavedati kaj vse nam ta ustanova lahko nudi. Potrebno je le nekaj organizacijskih sposobnosti in poguma, in tudi pouk zgodovine bo postal bolj atraktiven za učence in dijake naših šol.

Avtorji prispevkov:

Arčon Katjuša
Ašič Mojca
Bergant Mojca
Cergol Ana
Czerny Katarina
Černigoj Meta
Dominik Blaž
Dragan Petra
Fister Petra
Ivančič Monika
Križnar Matjaž
Kržič Jasna
Lazar Kristina
Markič Gašper
Mencin Dominika
Merjak Petra
Milovančev Mirka
Mirtič Tanja
Pejić Darko
Planinec Urša
Podreka Jasna
Pokmajević Marija
Praznik Brigita
Rogelj Katarina
Sirk Vesna
Sovič Anja
Stojko Nataša
Šestan Tjaša
Šuštaršič Maja
Žibert Maja
Žlebnik Aleš

**Naslov: Prispevki k didaktiki zgodovine,
Letnik IV, št. 2**

Urednica: Danijela Trškan

Oblikovalka: Danijela Trškan

Razmnožila: Danijela Trškan

Copyright © Oddelek za zgodovino (za potrebe
predmeta Didaktika zgodovine)

Ljubljana

2006

Prispevki k didaktiki
zgodovine

Študentje
4. letnika
zgodovine
pedagoške smeri

